

**ΦΑΚΕΛΟΣ
ΕΕΔΑ**

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ**

23/11/2015

Έκθεση Συστάσεων ΕΕΔΑ | Οδηγός Νομολογίας ΕΕΔΑ και ΔΕΕ

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας και προώθησης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με τον Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3^{ος} όροφος), 106 74 ΑΘΗΝΑ, Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216

Fax: 210-7233217, Website: www.nchr.gr, E-mail: info@nchr.gr

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΦΑΚΕΛΟΥ

***ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ****

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΕΕΔΑ

II. ΟΔΗΓΟΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΕΔΑ και ΔΕΕ

---

* Υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ, στη συνεδρίαση της 23.11.2015. Εισηγητές: Β. Τζούφης, Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από τον ΔΣΑ και Αικ. Τσαμπή, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΕΔΑ αποτελεί το επίσημο ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα τόσο προστασίας όσο και προώθησης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στο πλαίσιο του προβλεπόμενου από τον ιδρυτικό της νόμο συμβουλευτικού της ρόλου, υποβάλλει συστάσεις και προτάσεις, εκπονεί μελέτες, υποβάλλει εκθέσεις και γνωμοδοτεί για τη λήψη νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που συμβάλλουν στη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Άρθρο 1 παρ. 6 β) Ν 2667/1998). Εξετάζει, επίσης, την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εκφέρει σχετική γνώμη προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας (Άρθρο 1 παρ. 6 ι) Ν 2667/1998). Στο πλαίσιο αυτό, ο παρόν φάκελος για *το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών* περιλαμβάνει στο πρώτο του τμήμα **(I) Έκθεση Συστάσεων προς την Πολιτεία** για τα σχετικά ζητήματα.

Παράλληλα, η ΕΕΔΑ ως φορέας προώθησης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έχει ως αποστολή τη διαρκή παρακολούθηση αυτών των θεμάτων, τη δημόσια ενημέρωση και την προώθηση της σχετικής έρευνας (Άρθρο 1 παρ. 5 α) Ν 2667/1998), οργανώνει, δε, Κέντρο Τεκμηρίωσης για τα δικαιώματα του ανθρώπου (Άρθρο 1 παρ. 6 θ) Ν 2667/1998). Άλλωστε, ως εθνικός θεσμός για τα δικαιώματα του ανθρώπου μεριμνά για την προώθηση και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (στο εξής ΕΔΔΑ)¹. Για το λόγο αυτό, τον παρόντα φάκελο συμπληρώνει ευσύνοπτος **(II) Οδηγός Νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της ΕΕ** που αφορά τα υπό εξέταση θέματα.

---

¹ Βλ. και High-level Conference on the “Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility”, *Brussels Declaration*, 27.4.2015.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3^{ος} όροφος), 106 74 ΑΘΗΝΑ, Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216

Fax: 210-7233217, Website: www.nchr.gr, E-mail: info@nchr.gr

ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

Το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	8
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	10
Οι προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	12
Εξακρίβωση της αναγκαιότητας παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	14
Μετάφραση εγγράφων.....	15
Αμφισβήτηση της αναγκαιότητας παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης	17
Ο χρόνος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	17
Διερμηνεία «χωρίς καθυστέρηση» - Μετάφραση «εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος»	18
Επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους.....	19
Το κόστος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης	20
Έξοδα διερμηνείας για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους	21
Έξοδα μετάφρασης ουσιαστών εγγράφων.....	21
Απόδειξη της ικανότητας καταβολής των εξόδων μετάφρασης.....	22
Η ποιότητα των υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης	23
Διάκριση ανάμεσα σε «διερμηνέα» και «μεταφραστή».....	24
Διορισμός διερμηνέα από πίνακα	25
Διορισμός διερμηνέα κατά την προδικασία	26
Οι «ελάχιστοι γνωστές γλώσσες».....	26
Αξιοποίηση τεχνολογικών μέσων.....	27
Επαγγελματική Εκπαίδευση	27
Μεταφραστές και Διερμηνείς: Γενικό θεσμικό πλαίσιο.....	28
Άτομα με αναπηρίες.....	29
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ	32
Η ενημέρωση επί των δικονομικών δικαιωμάτων	34
Η ενημέρωση επί της κατηγορίας	36
Περιεχόμενο ενημέρωσης.....	36

Χρονικό σημείο ενημέρωσης.....	42
Μεταβολή της κατηγορίας.....	45
Η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας.....	49

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη έχει διαχρονικά αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ΕΕΔΑ². Η ΕΕΔΑ συνεχίζοντας να παρακολουθεί τον τρόπο με τον οποίο κατοχυρώνεται τόσο σε επίπεδο νομοθεσίας όσο και στην πράξη το δικαίωμα αυτό, απευθύνει στην παρούσα έκθεση συστάσεις ειδικά για το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Η ειδική έμφαση στα ως άνω δικαιώματα, κατά την παρούσα συγκυρία, προκύπτει από την κύρια διαπίστωση ότι παρά την ύπαρξη σημαντικών μελετών αλλά και νομοθετικών πρωτοβουλιών για το θέμα, εξακολουθούν στην πράξη τα σοβαρά προβλήματα. Σε λίγους μήνες ήδη, ολοκληρώνει τα πρώτα δύο χρόνια ισχύος του ο Ν 4236/2014 «Για την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (L280) και 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (L142) και άλλες διατάξεις»³. Εν πολλοίς, αλλά όχι πάντοτε ικανοποιητικά, όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια, με τις διατάξεις του ως άνω νόμου επήλθαν σημαντικές βελτιώσεις στη νομοθετική ρύθμιση των σχετικών ζητημάτων. Πέραν όμως των νομοθετικών βελτιώσεων που απομένουν, η αδυναμία προστασίας των δικαιωμάτων σε μετάφραση, διερμηνεία και ενημέρωση εξακολουθεί να παρατηρείται στην πράξη.

Ενδεικτικό αυτού είναι ότι προ ολίγων μόλις ημερών, η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ συμπεριέλαβε στις καταληκτικές της Παρατηρήσεις επί της Δεύτερης Περιοδικής Έκθεσης της Ελλάδας ειδικές συστάσεις για τις διαδικαστικές εγγυήσεις κατά την κράτηση, επισημαίνοντας ότι ενώ αυτές προβλέπονται νομοθετικά, προκύπτει ότι στην πράξη συχνά παραβιάζονται⁴.

Στην παρούσα έκθεση, η ΕΕΔΑ λαμβάνει υπόψη και αυτές τις συστάσεις, εξειδικεύοντας περαιτέρω ανά επιμέρους θεματική. Για τη θεμελίωση των συστάσεών της η ΕΕΔΑ παραθέτει αφενός τις παρατηρήσεις και τη νομολογία διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων για το εκάστοτε

² ΕΕΔΑ, *Προτάσεις σχετικά με το σχέδιο νόμου «Δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, στα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια και στο Ελεγκτικό Συνέδριο»* (30.1.2014), ΕΕΔΑ, *Παρατηρήσεις και προτάσεις σχετικά με το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης "για τη δίκαιη δίκη και την εύλογη διάρκεια αυτής"* (2012), ΕΕΔΑ, *Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης "Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης"* (2010), ΕΕΔΑ, *Παρατηρήσεις και προτάσεις σχετικά με το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης "Εξορθολογισμός διαδικασιών και επιτάχυνση της διοικητικής δίκης και άλλες διατάξεις"* (2010), ΕΕΔΑ, *Η συμμόρφωση της διοίκησης προς τις εθνικές δικαστικές αποφάσεις* (2009), ΕΕΔΑ, *Γνωμοδότηση επί του νομοσχεδίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την 'Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος'* (2003), ΕΕΔΑ, *Κρίσεις για το σχέδιο νόμου για τη «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις και προαγωγή των δικαστών των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων στο βαθμό του Συμβούλου Επικρατείας»* (2002), ΕΕΔΑ, *Το δικαίωμα νομικής συνδρομής – βασικές σχετικές ευρωπαϊκές αρχές και μείζονα ζητήματα της ελληνικής νομοθεσίας και πράξης* (2001).

³ ΦΕΚ Α' 33/11.2.2014.

⁴ Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *Καταληκτικές Παρατηρήσεις επί της Δεύτερης Περιοδικής Έκθεσης της Ελλάδας, CCPR/C/GRC/CO/2*, 3 Νοέμβριου 2015, διαθέσιμες και στα Ελληνικά από τον ιστότοπο της ΕΕΔΑ, παρ. 25-26. Η Επιτροπή συστήνει στο Κράτος να λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να διασφαλίζει στα πρόσωπα που έχουν στερηθεί της ελευθερίας τους όλες τις διαδικαστικές εγγυήσεις σχετικά με τις εναντίον τους κατηγορίες, με πλήρη σεβασμό στα άρθρα 9 και 14 του ΔΣΑΠΔ. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τον *ex officio* έλεγχο των διαδικασιών κράτησης, προσβάσιμες διαδικασίες προσφυγών, αποτελεσματική νομική εκπροσώπηση σε όλα τα στάδια των διαδικασιών ενώπιον του νόμου και την ενημέρωση των κρατικών λειτουργών».

ζήτημα καθώς και το ισχύον δίκαιο και την τρέχουσα πρακτική στην Ελλάδα. Για την αποτίμηση της παρούσας κατάστασης στην Ελλάδα, η ΕΕΔΑ έλαβε υπόψη της τόσο την πρόσφατη βιβλιογραφία επί του θέματος⁵ όσο και τα πορίσματα που προέκυψαν από την ακρόαση φορέων που οργανώθηκε από την ΕΕΔΑ ενόψει της υιοθέτησης του παρόντος κειμένου⁶.

---

⁵ Αποστόλου Φ., *Η μετάφραση και η διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα*, υπό έκδοση, Αρβανίτης Δ., «Το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και η σχετική Οδηγία 2010/64/ΕΕ», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2013, Νο. 7, Βλαχόπουλος Σπ., *Πολυγλωσσία στο δίκαιο*, Αθήνα, 2014, Νομική Βιβλιοθήκη, Βλαχόπουλος Στ., *Δικαστηριακή Διερμηνεία στην Ελλάδα: Καταγραφή και αξιολόγηση της πραγματικότητας*, ΤΕΙ Ηπείρου-Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2014, Κατσογιάννου Μ., «Δικαίωμα ενημέρωσης του συλληφθέντος περί των λόγων συλλήψεως και της διατυπούμενης εις βάρος του κατηγορίας» *in*: Κοτσαλής Λ. (επ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο*, Αθήνα, 2014, Νομική Βιβλιοθήκη, Λαγού Αικ. και Δραγομάνοβιτς, Σπ., «Ο ρόλος του διερμηνέα και του μεταφραστή στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, υπό το πρίσμα των εξελίξεων του νόμου που εναρμόνισε τις οδηγίες 2010/64/ΕΕ και 2012/13/ΕΕ και εν αναμονή της 2012/29/ΕΕ η οποία δεν έχει ακόμα εισαχθεί στην ελληνική έννομη τάξη», *in*: Δογορίτη, Ελ. και Βύζας, Θ. (επ.), *Η δικαστηριακή διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο: Εξελίξεις και προοπτικές*, Ηγουμενίτσα, ΤΕΙ Ηπείρου-Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2014, Μαργαρίτης Λ., «Γνώση της κατηγορίας και βαρύτερος χαρακτηρισμός της πράξεως», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2014, Νο. 6, Παπαδημητράκης Γ., «Το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας κατ'άρθρο 101 ΚΠΔ υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2014, Nos. 8-9, Παύλου Στ., «Ευρωπαϊκή Ένωση και ΕΣΔΑ. Ιδίως ενόψει και της συζητούμενης προτάσεως αποφάσεως-πλαϊσίου (COM 2004/328 τελικό) για «ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση», *ΠΧρ*, 2008, σ. 97 επ., Πουλάκος Χρ., «Τα γλωσσικά δικαιώματα στην ποινική διαδικασία κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», *ΝοΒ* 2011, 5/2011, Σεβαστίδης Χ., *Κώδικας ποινικής δικονομίας: ερμηνεία κατ'άρθρο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015, Σάκκουλας, Σισιλιάνος Λ.-Αλ. (επ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Αθήνα, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, Σπυλιάνος Σπ., *Δωρεάν παράσταση διερμηνέα in*: Κοτσαλής, Λ. (επ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο*, Αθήνα, 2014, Νομική Βιβλιοθήκη, Τριανταφύλλου Γ., «Δικαίωμα του κατηγορούμενου να πληροφορηθεί λεπτομερώς τη φύση και τον λόγο της εναντίον του κατηγορίας», *in*: Κοτσαλής, Λ. (επ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο*, Αθήνα, 2014, Νομική Βιβλιοθήκη, Φράγκος Κ., *Κώδικας ποινικής δικονομίας: ερμηνεία & πρόσφατη νομολογία Αρείου Πάγου κατ'άρθρο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011, Σάκκουλας.

⁶ Η ακρόαση φορέων, με την ταυτόχρονη συνεδρίαση του Α' Τμήματος της ΕΕΔΑ για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, έλαβε χώρα στα γραφεία της ΕΕΔΑ την 12η Νοεμβρίου 2015. Συγκεκριμένα εκπροσωπήθηκαν η Εταιρεία Ελλήνων Δικαστικών Λειτουργών για τη Δημοκρατία και τις Ελευθερίες (ΕΕΔΔ), το Γραφείο Αθηνών της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης-Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), η Πανελλήνια Ένωση Επαγγελματιών Μεταφραστών Πτυχιούχων Ιονίου Πανεπιστημίου, ο Σύλλογος Μεταφραστών – Επιμελητών – Διορθωτών, ο Πανελλήνιος Σύλλογος Επισήμων Μεταφραστών Υπουργείου Εξωτερικών, ο Πανελλήνιος Σύλλογος Διερμηνέων Συνεδρίων και ο Σύλλογος Δικαστικών Διερμηνέων Αθηνών και Πειραιά.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σειρά διεθνών και ευρωπαϊκών κειμένων εγγυώνται το δικαίωμα των προσώπων που κατηγορούνται για ποινικό αδίκημα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία. Σε διεθνές επίπεδο, με το άρθρο 14 παρ. 3 στ) του Διεθνούς Σύμφωνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (στο εξής ΔΣΑΠΔ)⁷ αναγνωρίζεται ότι τουλάχιστον μία από τις εγγυήσεις που κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει, σε πλήρη ισότητα, είναι «να έχει την ελεύθερη συνδρομή μεταφραστή, εάν δεν μιλάει ή δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο», ενώ με το άρθρο 14 παρ. 3 α) «να πληροφορηθεί το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα που κατανοεί και λεπτομερώς, τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του». Σύμφωνα με Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ το δικαίωμα δωρεάν συνδρομής διερμηνείας, εάν ο κατηγορούμενος δεν μιλάει ή δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο, κατοχυρώνει μία ακόμα όψη της αρχής της δικαιοσύνης και της ισοπλίας στην ποινική διαδικασία⁸.

Και η Αμερικανική Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προβλέπει στα πλαίσια του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου για ποινικό αδίκημα να απολαμβάνει, σε πλήρη ισότητα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ελάχιστες εγγυήσεις μεταξύ των οποίων το δικαίωμα «σε δωρεάν συνδρομή από μεταφραστή ή διερμηνέα, εάν δεν κατανοεί ή δεν ομιλεί τη γλώσσα του δικαστηρίου» (άρθρο 8 παρ. 2 α)).

Πληρέστερη ρύθμιση περιέχεται στο άρθρο 67 παρ. 1 α) και στ) του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (στο εξής ΔΠΔ)⁹ για τα δικαιώματα του κατηγορουμένου, το οποίο συγκεκριμένα προβλέπει ότι «Κατά την εκδίκαση οποιασδήποτε κατηγορίας, ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα διεξαγωγής της δίκης σε δημόσια συνεδρίαση, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του παρόντος Καταστατικού, το δικαίωμα δίκαιης δίκης διεξαγόμενης αμερόληπτα και το δικαίωμα στις ακόλουθες ελάχιστες εγγυήσεις με πλήρη ισοτιμία: α) Να πληροφορηθεί αμέσως και λεπτομερώς την φύση, αιτία και το περιεχόμενο της κατηγορίας, σε γλώσσα την οποία ο κατηγορούμενος πλήρως κατανοεί και ομιλεί [...] στ) Να του παρέχεται δωρεάν η συνδρομή ικανού διερμηνέα και οι μεταφράσεις που είναι αναγκαίες για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της Δικαιοσύνης, αν κάποια διαδικασία ή έγγραφα που παρουσιάστηκαν στο Δικαστήριο δεν είναι σε γλώσσα την οποία ο κατηγορούμενος πλήρως¹⁰ κατανοεί και ομιλεί»¹¹.

⁷ Κυρώθηκε με τον Ν 2462/1997, ΦΕΚ Α' 25/26.2.1997.

⁸ Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *General Comment No. 32: Article 14: Right to Equality before Courts and Tribunals and to Fair Trial*, CCPR/C/GC/32, 23 Αυγούστου 2007 και Communication No. 219/1986, *Guesdon κατά Γαλλίας*, παρ. 10.2.

⁹ Κυρώθηκε με τον Ν 3003/2002, ΦΕΚ Α' 75/8.4.2002.

¹⁰ Βλ. μεταξύ άλλων Fauveau-Ivanovic N., «Quelle réalité pour les droits de la défense au sein de la Cour pénale internationale ?», *La Revue des droits de l'homme* [ηλεκτρονική έκδοση], 5 | 2014, δημοσιεύτηκε στις 27 Μαΐου 2014 και ΔΠΔ, *Situation en RDC, Le Procureur c. Germain Katanga et Mathieu Ngudjolo Chui*, 27 Μαΐου 2008, ICC-01/04-01/07-522-tFRA, παρ. 49.

Στο ίδιο πνεύμα η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής ΕΣΔΑ) εγγυάται στο άρθρο 6 παρ. 3 α) και ε) το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου «α) όπως πληροφορηθεί, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας [...] ε) να τύχη δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως, εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιουμένην εις το δικαστήριον γλώσσαν». Αντίστοιχα, το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ προβλέπει ότι «Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθεί κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν».

Τα ως άνω δικαιώματα δεν κατοχυρώνονται ρητά στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής Χάρτης), ο οποίος όμως εγγυάται το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης στο άρθρο 47, ενώ με το άρθρο 48 παράγραφος 2 του Χάρτη «διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο».

Το δικαίωμα των προσώπων που κατηγορούνται για ποινικό αδίκημα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία έχει πρόσφατα αποτελέσει αντικείμενο προστασίας και του παράγωγου δικαίου της ΕΕ. Άλλωστε, πάνω από 8 εκατομμύρια ποινικές διαδικασίες απασχολούν την Ευρωπαϊκή Ένωση κάθε χρόνο¹².

Η προστασία του δικαιώματος σε μετάφραση και διερμηνεία υπήρξε από τα πρώτα αντικείμενα μέτρων που διασφαλίζουν διεξαγωγή δίκαιης δίκης, θεσπίζοντας κοινούς κανόνες σε επίπεδο ΕΕ στις ποινικές υποθέσεις. Η σχετική πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2010 (IP/10/249) εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών σε μόλις εννέα μήνες (IP/10/1305)¹³ και η Οδηγία σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, υιοθετήθηκε την 20ή Οκτωβρίου 2010¹⁴.

---

¹¹ Ανάλογες ρυθμίσεις απαντώνται και στα καταστατικά κείμενα του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Ρουάντα και του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία. Βλ. για το πρώτο, άρθρο 20 παρ. 4 α) και στ) Security Council resolution 955 (1994) της 8ης Νοεμβρίου 1994, «In the determination of any charge against the accused pursuant to the present Statute, the accused shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality: (a) To be informed promptly and in detail in a language which he or she understands of the nature and cause of the charge against him or her; [...] (f) To have the free assistance of an interpreter if he or she cannot understand or speak the language used in the International Tribunal for Rwanda». Για το δεύτερο άρθρο 21 παρ. 4. α) και στ) Security Council resolution 827 (1993) της 25ης Μαΐου 1993, «In the determination of any charge against the accused pursuant to the present Statute, the accused shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality: (a) to be informed promptly and in detail in a language which he understands of the nature and cause of the charge against him; [...] (f) to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in the International Tribunal».

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δελτίο Τύπου*, «Η Τελική Ευθεία: απομένουν δύο ακόμη ημέρες προτού αποτελέσει χειροπιαστή πραγματικότητα για τη νομοθεσία της ΕΕ το δικαίωμα μετάφρασης και διερμηνείας», Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2013.

¹³ Η παρούσα Οδηγία βασίζεται στην πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την έκδοση απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών της 8ης Ιουλίου 2009, καθώς και στην πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, της 9ης Μαρτίου 2010.

¹⁴ Ακολούθησε η δεύτερη Οδηγία για το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, η οποία εγκρίθηκε το 2012 (IP/12/575) και αυτή για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, που εγκρίθηκε το 2013 (IP/13/921).

Η Οδηγία θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες προς εφαρμογή στα πεδία της διερμηνείας και της μετάφρασης σε ποινικές διαδικασίες, ούτως ώστε να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Διασφαλίζει το δικαίωμα των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, καθώς και κατά τη διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, ώστε να διαφυλάσσεται το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη.

Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη πρόσφατα, με τον Ν 4236/2014 «Για την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (L280) και 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (L142) και άλλες διατάξεις»¹⁵. Ο ως άνω αυτός νόμος επέφερε σειρά τροποποιήσεων στις διατάξεις των άρθρων 233 επ. Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (στο εξής ΚΠΔ) που ρυθμίζουν τα σχετικά με τη διερμηνεία και μετάφραση ζητήματα στις ποινικές διαδικασίες.

Η ΕΕΔΑ λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω και εξειδικεύοντας ανά θεματική παρατηρεί τα εξής:

Οι προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Η ερμηνεία των κειμένων που κατοχυρώνουν το δικαίωμα των προσώπων που κατηγορούνται σε συνδρομή διερμηνείας κατά την ποινική διαδικασία έχει προσφέρει μία πλούσια νομολογία, κυρίως του ΕΔΔΑ, για τα σχετικά ζητήματα.

Άλλωστε, όπως έχει δεχθεί το Δικαστήριο του Στρασβούργου, η εγγύηση που παρέχει το άρθρο 6 παρ. 3 ε) συναρτάται άμεσα με το δικαίωμα της δίκαιης δίκης που κάθε κατηγορούμενος οφείλει να απολαμβάνει. Η παράγραφος 3 ε) συνεπάγεται ότι ο κατηγορούμενος που δεν κατανοεί ή δεν μιλάει την γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο, έχει δικαίωμα σε δωρεάν υπηρεσίες διερμηνείας, ώστε να του μεταφράζεται ή να του διερμηνεύεται κάθε πράξη της διαδικασίας που τον αφορά και που του είναι απαραίτητη ώστε να χαιρεί δίκαιης δίκης, να κατανοεί το νόημα ή να το αποδίδει στη γλώσσα του δικαστηρίου. Η συνδρομή που παρέχεται στο πεδίο της διερμηνείας οφείλει να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να γνωρίζει για τι κατηγορείται και να αμύνεται, κυρίως με το να μεταφέρει στο δικαστήριο τη δική του εκδοχή των γεγονότων. Το εγγυώμενο δικαίωμα πρέπει να είναι συγκεκριμένο και αποτελεσματικό¹⁶.

Το ΕΔΔΑ βέβαια δεν έχει αρμοδιότητα να ελέγχει *in globo* το εθνικό σύστημα κάθε Κράτους στον τομέα της δικαστικής διερμηνείας¹⁷, αλλά να ελέγχει κατά πόσο σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση, που άγεται ενώπιόν του, έγιναν σεβαστές οι απαιτήσεις της ΕΣΔΑ.

Για την ΕΣΔΑ (άρθρο 6 παρ. 3 ε)), βασική προϋπόθεση για το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να τυγχάνει δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως είναι αυτός να μην εννοεί ή να μην ομιλεί «την χρησιμοποιούμενη εις το δικαστήριο γλώσσαν»¹⁸. Το ΕΔΔΑ, όντως, κρίνει ότι στο πλαίσιο της

¹⁵ ΦΕΚ Α' 33/11.2.2014.

¹⁶ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Δεν τίθεται επομένως ζήτημα επιλογής μεταξύ της επίσημης γλώσσας της διαδικασίας και γλώσσας της προτίμησης του ενδιαφερομένου προσώπου. Βλ. ΕΕΠΔΑ, *Bideault κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 1261/84, 01.10.1986: Οι

εφαρμογής της παραγράφου 3 ε), το ζήτημα των γλωσσικών γνώσεων του προσφεύγοντος είναι πρωτεύουσας σημασίας, καθώς σύμφωνα με το γράμμα της εν λόγω διάταξης το δικαίωμα διερμηνείας με έξοδα του Κράτους προβλέπεται «εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιούμενη εις το δικαστήριο γλώσσαν»¹⁹. Συνυπολογίζεται στο σημείο αυτό η φύση των αποδιδόμενων γεγονότων ή των στοιχείων που παρέχονται στον κατηγορούμενο από τις εθνικές αρχές. Αξιολογείται συγκεκριμένα αν είναι τέτοιας πολυπλοκότητας ώστε να χρειάζεται σε βάθος γνώση της γλώσσας της διαδικασίας²⁰.

Για την εξακρίβωση της αναγκαιότητας συνδρομής διερμηνείας το ΕΔΔΑ έχει, μάλιστα, επισημάνει με σαφήνεια τον κρίσιμο ρόλο του δικάζοντος δικαστή. Η διαπίστωση της ανάγκης του κατηγορουμένου για διερμηνεία είναι ζήτημα που ο δικαστής καλείται να προσδιορίσει σε συνεννόηση με τον προσφεύγοντα, ιδίως, δε, αν είχε ενημερωθεί για τη δυσκολία και του ίδιου του συνηγόρου στην επικοινωνία με τον κατηγορούμενο και είναι άρα ενήμερος για τις πραγματικές δυσκολίες που θα δημιουργούνταν στον κατηγορούμενο από την απουσία διερμηνείας. Για το ΕΔΔΑ τελικός θεματοφύλακας της δικαιότητας της διαδικασίας είναι ο δικάζων δικαστής, ο οποίος οφείλει να μην επαφίεται στην τυχόν δυνατότητα του δικηγόρου του κατηγορουμένου να επικοινωνεί μαζί του²¹.

προσφεύγοντες, μάρτυρες που κλήθηκαν να καταθέσουν ενώπιον δικαστηρίου, ζήτησαν να εξεταστούν στην Βρετονική, γλώσσα διαφορετική από την επίσημη της διαδικασίας, με τη βοήθεια διερμηνείας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε πως το άρθρο 6 παρ. 3 δ) ΕΣΔΑ δεν εγγυάται δικαίωμα του μάρτυρα να εξετάζεται σε γλώσσα που επιθυμεί. Οι προσφεύγοντες δεν ισχυρίστηκαν ότι δεν μπορούσαν να εκφραστούν στα Γαλλικά, επίσημη γλώσσα της διαδικασίας, έτσι δεν υπήρξε προσβολή του δικαϊματός τους σε δίκαιη δίκη.

¹⁹ Στο ίδιο πνεύμα η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ επισημαίνει ότι το δικαίωμα σε διερμηνεία, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 ΔΣΑΠΔ, βρίσκει εφαρμογή τόσο σε αλλοδαπούς όσο και σε πολίτες του Κράτους. Εντούτοις, οι κατηγορούμενοι των οποίων η μητρική γλώσσα διαφέρει από την επίσημη του δικαστηρίου δεν δικαιούνται, κατά κανόνα, δωρεάν παράστασης διερμηνείας, αν γνωρίζουν επαρκώς την επίσημη γλώσσα, ώστε να υπερασπιστούν αποτελεσματικά τους εαυτούς τους. Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *General Comment No. 32: Article 14: Right to Equality before Courts and Tribunals and to Fair Trial*, *op. cit.*

²⁰ ΕΔΔΑ, *Güingör κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 31540/96, 17.05.2001: Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι ο συνήγορος του προσφεύγοντος δεν αμφισβήτησε, ούτε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ούτε ενώπιον του ΕΔΔΑ, ότι ο προσφεύγων είχε γνώσεις Γερμανικών, τις οποίες όμως έκρινε ότι δεν επαρκούσαν για να μπορεί πράγματι να επικοινωνεί μαζί του, ώστε να προετοιμάσουν την υπεράσπισή του. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι οι εθνικές αρχές ευλόγως θεώρησαν ότι ο προσφεύγων χειριζόταν επαρκώς τα Γερμανικά ώστε να μπορεί να αποφύγει τη συνδρομή διερμηνείας στην επικοινωνία του με τον συνήγορό του κατά την επίδικη διαδικασία. ΕΔΔΑ, *Lagerblom κατά Σουηδίας*, αρ. προσφ. 26891/95, 14.01.2003: Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι η γνώση σουηδικών του προσφεύγοντος πιθανόν να ήταν κάπως περιορισμένη παρά την μακρά διαμονή του στη Σουηδία. Εντούτοις, επαρκούσε ώστε να μπορεί να επικοινωνεί με τον δικηγόρο του, σε συνδυασμό με το ότι κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ο προσφεύγων είχε λάβει υπηρεσίες διερμηνείας. Επιπλέον, στον προσφεύγοντα είχε επιτραπεί να προβαίνει σε γραπτές καταθέσεις στα Φινλανδικά, οι οποίες στη συνέχεια μεταφράζονταν και εντάσσονταν στην δικογραφία. ΕΔΔΑ, *Hermi κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006: Από τον φάκελο της υπόθεσης προκύπτει ότι ο προσφεύγων είχε επαρκή γνώση ιταλικών, ώστε να κατανοήσει το έγγραφο που τον ενημέρωνε για την ημερομηνία της συζήτησης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Κατά την πρωτόδικη δίκη είχε ο ίδιος δηλώσει ότι μιλάει Ιταλικά και ότι κατανοούσε την έκταση των σε βάρος του κατηγοριών και στοιχείων. Η ακρίβεια των δηλώσεων αυτών δεν αμφισβητήθηκε από τον προσφεύγοντα και τον δικηγόρο του σε κανένα στάδιο της διαδικασίας. Επιπλέον, ο προσφεύγων τη στιγμή της σύλληψης ήταν σε θέση να παράσχει στους αστυνομικούς διευκρινίσεις σχετικά με την πραγματική βάση των σε βάρος του κατηγοριών. Τα γεγονότα αυτά επαρκούν για το ΕΔΔΑ ώστε οι εθνικές αρχές να θεωρούν ότι ο προσφεύγων ήταν σε θέση να κατανοήσει το νόημα της πράξης που τον ενημέρωνε για την ημερομηνία της δίκης και ότι καμία διερμηνεία ή μετάφραση δεν του ήταν απαραίτητη. Εξάλλου το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν έκανε μνεία τυχόν δυσκολιών στην κατανόηση του επίδικου εγγράφου ούτε στις σωφρονιστικές αρχές.

²¹ ΕΔΔΑ, *Cuscani κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 32771/96, 24.09.2002.

Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι το δικαίωμα που εγγυάται το άρθρο 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ στον κατηγορούμενο που δεν κατανοεί ή μιλάει την γλώσσα της διαδικασίας να έχει πρόσβαση σε δωρεάν παράσταση διερμηνέα εκτείνεται όχι μόνο στις δηλώσεις αλλά και σε όλα τα έγγραφα των ποινικών διαδικασιών που είναι απαραίτητα για τον κατηγορούμενο, ώστε να κατανοήσει ή να επικοινωνήσει στη γλώσσα του δικαστηρίου, προκειμένου να χαίρει δίκαιης δίκης²². Η παράγραφος 3 ε) ωστόσο δεν απαιτεί την γραπτή μετάφραση κάθε αποδεικτικού εγγράφου ή κάθε επίσημου εγγράφου της δικογραφίας²³. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ότι το κείμενο των σχετικών διατάξεων αναφέρεται σε «διερμηνέα» κι όχι σε «μεταφραστή»²⁴.

Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία αυτή και επισημαίνοντας το ισχύον δίκαιο και πρακτική, η ΕΕΔΑ απευθύνει τις κάτωθι συστάσεις:

Εξακρίβωση της αναγκαιότητας παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Με το άρθρο 2 του Ν 4236/2014 αντικαταστάθηκε η παράγραφος 1 του άρθρου 233 του ΚΠΔ σχετικά με τις προϋποθέσεις παροχής διερμηνείας. Με τον τρόπο αυτό επήλθε σημαντική βελτίωση στο κείμενο του ΚΠΔ. Αποσαφηνίζεται αφενός ότι το δικαίωμα σε διερμηνεία παρέχεται όταν ο κατηγορούμενος δεν ομιλεί ή δεν κατανοεί επαρκώς τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας και επιβάλλεται αφετέρου η υποχρέωση εξακρίβωσης με κάθε πρόσφορο μέσο του κατά πόσον ο κατηγορούμενος ομιλεί και κατανοεί τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας και αν χρειάζεται διερμηνέα.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το ισχύον δίκαιο (Άρθρο 233 παρ. 1 ΚΠΔ), σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας ο εξετάζων εξακριβώνει με κάθε πρόσφορο μέσο κατά πόσον ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ομιλεί και κατανοεί την ελληνική γλώσσα και αν χρειάζεται τη συνδρομή διερμηνέα.

Εξ αυτού συνάγεται ότι η απουσία ελληνικής ιθαγένειας δεν συνεπάγεται *ipso facto* άγνοια της ελληνικής γλώσσας. Στην πράξη βέβαια, κατά τεκμήριο, όταν δηλώνεται από τον κατηγορούμενο ότι δεν κατανοεί την ελληνική γλώσσα, οι αρχές όντως διορίζουν διερμηνέα. Η εξακρίβωση όμως

²² ΕΔΔΑ, *Lagerblom κατά Σουηδίας*, αρ. προσφ. 26891/95, 14.01.2003.

²³ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ. Βλ. ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή). Το ΔΕΕ σε υπόθεση με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, που υπέβαλε το Amtsgericht Laufen (Γερμανία) έκρινε ότι (σημ. 51) «τα άρθρα 1 έως 3 της οδηγίας 2010/64 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία, στο πλαίσιο ποινικής δίκης, απαγορεύει στο πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση κατά τη συνοπτική διαδικασία να προβάλλει εγγράφως αντιρρήσεις κατά της εν λόγω αποφάσεως σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας, έστω και αν το εν λόγω πρόσωπο δεν είναι γνώστης της γλώσσας διαδικασίας, υπό τον όρο ότι οι αρμόδιες αρχές δεν θεωρούν, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, ότι, λαμβανομένων υπόψη της οικείας διαδικασίας και των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, οι εν λόγω αντιρρήσεις συνιστούν ουσιώδες έγγραφο». Βασικοί άξονες του συμπεράσματος αυτού είναι ότι αφενός (σημ. 40) «το δικαίωμα σε διερμηνεία που προβλέπει το άρθρο 2 της οδηγίας 2010/64 έχει ως αντικείμενο την απόδοση από διερμηνέα σε άλλη γλώσσα της προφορικής επικοινωνίας μεταξύ των υπόπτων ή των κατηγορουμένων και των ανακριτικών αρχών, των δικαστικών αρχών ή, όπου χρειάζεται, του συνηγόρου, και όχι τη γραπτή μετάφραση κάθε εγγράφου που προσκομίζουν οι εν λόγω ύποπτοι ή κατηγορούμενοι» και αφετέρου ότι (σημ. 46) το δικαίωμα σε μετάφραση που προβλέπεται στο άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας αποσκοπεί, όπως προκύπτει από την παράγραφο 4 του άρθρου αυτού, να συμβάλει «στην κατανόηση, εκ μέρους των υπόπτων ή των κατηγορουμένων, του περιεχομένου της εναντίον τους δικογραφίας».

²⁴ ΕΔΔΑ, *Diallo κατά Σουηδίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 13205/07, 05.01.2010.

της αναγκαιότητας παράστασης διερμηνέα δεν διενεργείται πάντα με τον πληρέστερο δυνατό τρόπο, και συχνότερα επαφίεται σε πρότερη δήλωση του ίδιου του κατηγορουμένου.

Για το λόγο αυτό:

Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η εξακρίβωση της αναγκαιότητας παράστασης διερμηνέα πρέπει να διενεργείται με τον πληρέστερο δυνατό τρόπο και σε περίπτωση αμφιβολίας της εξετάζουσας αρχής για το κατά πόσο ο κατηγορούμενος ομιλεί και κατανοεί την ελληνική γλώσσα, θα πρέπει να διασφαλίζεται ο διορισμός διερμηνέα, με σεβασμό στην αρχή *in dubio pro reo*, η οποία ισχύει και επί των δικονομικών δικαιωμάτων²⁵.

Μετάφραση εγγράφων

Ο Ν 4236/2014 επέφερε βελτιώσεις και στις ρυθμίσεις που αφορούν τη μετάφραση εγγράφων. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 236 παρ. 1 ΚΠΔ, στους υπόπτους ή στους κατηγορούμενους που δεν κατανοούν τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας παρέχεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος γραπτή μετάφραση όλων των ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας. Τα ουσιώδη έγγραφα περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση²⁶ σχετική με την κατηγορία (βλ. άρθρο 3 παρ. 2 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ). Όπως βέβαια παρατηρεί και το Δικαστήριο της ΕΕ (στο εξής ΔΕΕ), η απαρίθμησή τους είναι ενδεικτική²⁷. Οι κατηγορούμενοι ή οι συνήγοροί τους δύνανται να υποβάλουν αιτιολογημένο αίτημα για το χαρακτηρισμό εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ως ουσιωδών. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δεν έχουν δικαίωμα σε μετάφραση χωρίων ουσιωδών εγγράφων, τα οποία δεν συμβάλλουν στην κατανόηση εκ μέρους τους του περιεχομένου της εναντίον τους κατηγορίας.

Οι ως άνω διατάξεις περιέχονται στην Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η ίδια αυτή Οδηγία στο Άρθρο 8 ορίζει ότι «*Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί ότι περιστέλλει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις δικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της*

²⁵ Βλ. και νομολογία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου: ΔΠΠ, *Situation en RDC, Le Procureur c. Germain Katanga et Mathieu Ngudjolo Chui*, *op. cit.*, παρ. 61. Το δικαίωμα σε παράσταση διερμηνέα και σε μετάφραση δεν συνεπάγεται ότι ο κατηγορούμενος έχει αυτόματα το δικαίωμα να παρακολουθήσει τη διαδικασία στη μητρική του γλώσσα. Συνεπάγεται, αντίθετα, ότι θα έχει το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης μονάχα εάν δεν μιλάει και δεν κατανοεί πλήρως τη γλώσσα που χρησιμοποιεί το Δικαστήριο. Από τον κανόνα αυτό συνάγεται ότι πρέπει πρώτα από όλα να εξεταστούν οι γλωσσικές γνώσεις του κατηγορούμενου, αλλά σε κάθε περίπτωση αν υπάρχει οποιοσδήποτε αμφιβολία ως προς τη δυνατότητα του προσώπου να κατανοεί και να μιλά τη γλώσσα του Δικαστηρίου πλήρως, πρέπει να εγκρίνεται η χρήση της γλώσσας που ζητά ο κατηγορούμενος.

²⁶ Βλ. για παράδειγμα ΔΠΠ, *Situation en RDC, Le Procureur c. Thomas Lubanga Dyilo*, ICC-01/04-01/06-462, σελ. 6. Η απόφαση θεωρείται ότι επιδόθηκε στον κατηγορούμενο τη στιγμή που αυτός τη λαμβάνει σε γλώσσα που κατανοεί.

²⁷ ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή), σημ. 45: «Εξάλλου, η προαναφερθείσα ερμηνεία ενισχύεται, αφενός, από τον κατάλογο των εγγράφων που θεωρούνται, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/64, ως ουσιώδη και για τα οποία, συνεπώς, απαιτείται μετάφραση. Πράγματι, στην απαρίθμηση του εν λόγω καταλόγου περιλαμβάνονται, μολονότι ενδεικτικώς, οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση».

Ευρωπαϊκής Ένωσης, από άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου ή από τη νομοθεσία οποιουδήποτε κράτους μέλους που παρέχει υψηλότερο βαθμό προστασίας». Αυτό αναγνωρίζεται και από το ΔΕΕ²⁸.

Συνεπώς, είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται το επίπεδο προστασίας που παρέχει στον κατηγορούμενο η ΕΣΔΑ και άρα να παρέχεται η μετάφραση των εγγράφων που είναι απαραίτητα για τον κατηγορούμενο, ώστε να κατανοήσει ή να επικοινωνήσει στη γλώσσα του δικαστηρίου, προκειμένου να χαιρεί δίκαιης δίκης.

Η ΕΕΔΑ, άλλωστε, παρατηρεί ότι στην πράξη το ένταλμα σύλληψης δεν μεταφράζεται, όπως ούτε συνήθως τα σχετικά ουσιαστικά έγγραφα, το κλητήριο θέσπισμα, το παραπεμπτικό βούλευμα ή η κλήση προς εμφάνιση. Κατά τη συνήθη πρακτική τα έγγραφα αυτά διερμηνεύονται και μάλιστα όχι από διερμηνέα αλλά από τον ίδιο τον δικηγόρο των κατηγορουμένων.

Για το λόγο αυτό:

Η ΕΕΔΑ συνιστά εκτός των «ουσιωδών εγγράφων» να διασφαλίζεται η μετάφραση ή έστω η προφορική μετάφραση όσων εγγράφων είναι απαραίτητα για τον κατηγορούμενο, ώστε να κατανοήσει ή να επικοινωνήσει στη γλώσσα του δικαστηρίου, προκειμένου να διασφαλιστεί η διεξαγωγή δίκαιης δίκης, καθώς και όσων καλείται να υπογράψει ο κατηγορούμενος. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ επίσης συνιστά τον ειδικότερο προσδιορισμό των «ουσιωδών εγγράφων» που αναφέρονται στο νόμο, με ενδεικτική απαρίθμηση αυτών.

Η ΕΕΔΑ συνιστά, στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος δεν κατανοεί την ελληνική γλώσσα, να επιδίδεται μαζί με το κλητήριο θέσπισμα, το παραπεμπτικό βούλευμα ή την κλήση προς εμφάνιση και επίσημη μετάφρασή τους σε γλώσσα που αυτός κατανοεί.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί, τέλος, ότι στις περιπτώσεις συλλήψεως στο πλαίσιο της αυτόφωρης διαδικασίας ή ακόμη και στην περίπτωση συλλήψεως δυνάμει εντάλματος σύλληψης, ο χρόνος πιθανόν να μην επαρκεί για την μετάφραση των σχετικών εγγράφων. Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 236 Α παρ. 2 ΚΠΔ «Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις η έγγραφη μετάφραση μπορεί να αντικατασταθεί από προφορική μετάφραση ή προφορική σύνοψη του περιεχομένου των ουσιαστικών εγγράφων».

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει την ανάγκη για συσταλτική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 236 Α παρ. 2 ΚΠΔ κατά τρόπο ώστε η προφορική μετάφραση να αποτελεί *ultima ratio*.

Η ΕΕΔΑ επίσης συνιστά στην περίπτωση που δεν διενεργείται μετάφραση των ουσιαστικών εγγράφων, να μην λαμβάνεται προανακριτική απολογία από τον κατηγορούμενο.

²⁸ ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, σημ. 48: «Εντούτοις, η οδηγία 2010/64 θεσπίζει μόνον ελάχιστους κανόνες, αφήνοντας τα κράτη μέλη ελεύθερα, όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 32 της οδηγίας, να επεκτείνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην εν λόγω οδηγία, προκειμένου να παρέχεται υψηλότερο επίπεδο προστασίας και σε περιπτώσεις που δεν ρυθμίζει ρητώς η εν λόγω οδηγία».

Αμφισβήτηση της αναγκαιότητας παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Η ΕΕΔΑ αποτιμά θετικά την πρόβλεψη του άρθρου 233 παρ. 1 που εισήχθη πρόσφατα στον ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει αντιρρήσεις κατά της απόφασης, με την οποία κρίθηκε ότι δεν είναι αναγκαία η παροχή διερμηνείας ή όταν η ποιότητα της διερμηνείας δεν είναι επαρκής. Παρομοίως, σύμφωνα με το άρθρο 236Α παρ. 3 ΚΠΔ, ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της απόφασης, με την οποία κρίνεται ότι δεν απαιτείται μετάφραση εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ή όταν η ποιότητά της δεν είναι επαρκής.

Στα αντίστοιχα άρθρα επίσης προβλέπεται ότι και για τις δύο περιπτώσεις επί των αντιρρήσεων αποφασίζει κατά την προδικασία ο Εισαγγελέας, κατά την κύρια ανάκριση το Δικαστικό Συμβούλιο και κατά την κύρια διαδικασία το Δικαστήριο. Η ΕΕΔΑ όμως παρατηρεί ότι στην περίπτωση που η προκαταρκτική εξέταση ή η ανάκριση διενεργείται από τον Εισαγγελέα τότε είναι η ίδια αρχή που αποφασίζει τόσο για την αναγκαιότητα της διερμηνείας και μετάφρασης όσο και για τις αντιρρήσεις που ασκούνται επί αυτής, γεγονός το οποίο θέτει εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία και την αμεροληψία της εξετάζουσας αρχής.

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της για το κατά πόσον διασφαλίζεται με την ανωτέρω νομοθετική πρόβλεψη η συμμόρφωση της Ελλάδας με τη ρύθμιση του άρθρου 3 παρ. 5 της σχετικής Οδηγίας, δεδομένου ότι, για να καταστεί αποτελεσματικό το δικαίωμα αντίκρουσης απόφασης, σύμφωνα με την οποία δεν χρειάζεται η μετάφραση εγγράφων, προϋποτίθεται η διάκριση της αρχής που αποφασίζει για την αναγκαιότητα της διερμηνείας και μετάφρασης από την αρχή που αποφασίζει για τις αντιρρήσεις που ασκούνται επί αυτής. Ωσαύτως, για να καταστεί αποτελεσματικό δικαίωμα διαμαρτυρίας για την ποιότητα της μετάφρασης, προϋποτίθεται η διάκριση της αρχής που αποφασίζει αρχικώς τη μετάφραση με ένα συγκεκριμένο τρόπο (συγκεκριμένους μεταφραστές κ.λπ) από την αρχή που αποφασίζει για την ποιότητα της παρασχεθείσης μετάφρασης.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι η αρχή που αποφασίζει για την αναγκαιότητα της διερμηνείας και μετάφρασης πρέπει να διαφέρει από αυτήν που αποφαινεται επί των αντιρρήσεων κατά της απόφασης, με την οποία κρίθηκε ότι δεν είναι αναγκαία η παροχή διερμηνείας ή η μετάφραση εγγράφων ή χωρίων εγγράφων. Επίσης πρέπει να διαφέρει η αρχή που αποφασίζει αρχικώς τη μετάφραση με ένα συγκεκριμένο τρόπο (συγκεκριμένους μεταφραστές κ.λπ) από την αρχή που αποφασίζει για την ποιότητα της παρασχεθείσης μετάφρασης.

Ο χρόνος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Το ΕΔΔΑ έχει από πολύ νωρίς επισημάνει ότι η συνδρομή διερμηνείας πρέπει να παρέχεται και κατά την ποινική προδικασία^{29,30}. Το δικαίωμα της παραγράφου 3 ε) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ εφαρμόζεται όχι μόνο σε προφορικές δηλώσεις κατά τη διάρκεια της δίκης αλλά και σε έγγραφο υλικό και στην

²⁹ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989.

³⁰ Βλ. ομοίως και για την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ το δικαίωμα σε διερμηνεία αφορά όλα τα στάδια των προφορικών διαδικασιών. Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *General Comment No. 32: Article 14: Right to Equality before Courts and Tribunals and to Fair Trial*, *op. cit.*.

προδικασία. Οι υπηρεσίες διερμηνέα πρέπει να παρέχονται κατά το στάδιο των ερευνών επί της εκάστοτε υπόθεσης και της ανάκρισης, εκτός αν αποδειχθεί, υπό το φως των επίδικων περιστάσεων συγκεκριμένης υπόθεσης, ότι υπάρχουν λόγοι περιορισμού του δικαίωματος αυτού³¹.

Το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι, αν και η πρωταρχικός σκοπός του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, σε ό,τι αφορά τις ποινικές διαδικασίες, είναι η διασφάλιση μίας δίκαιης δίκης από αρμόδιο «δικαστήριο» που αποφασίζει επί του βασίμου πάσης «κατηγορίας ποινικής φύσεως», αυτό δεν συνεπάγεται ότι το συγκεκριμένο άρθρο δεν βρίσκει εφαρμογή στην ποινική προδικασία. Έτσι, το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ μπορεί να τύχει εφαρμογής ήδη προτού μία υπόθεση αχθεί ενώπιον δικαστηρίου και στο μέτρο που η δικαιοσύνη της διαδικασίας ενδέχεται να θιγεί από την αρχική αδυναμία σεβασμού των διατάξεών του³². Επιπλέον, το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι το στάδιο της ανάκρισης είναι κρίσιμης σημασίας για την προετοιμασία της ποινικής διαδικασίας, καθώς τα στοιχεία που συλλέγονται στο στάδιο αυτό καθορίζουν το πλαίσιο, εντός του οποίου θα κριθεί το αποδιδόμενο στον κατηγορούμενο αδίκημα.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3 ε) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ σε υπόθεση που αφορούσε την εξέταση της προσφεύγουσας όσο βρισκόταν σε αστυνομική κράτηση, χωρίς την παρουσία διερμηνέα, ενώ δεν χειριζόταν επαρκώς την εθνική γλώσσα. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι χωρίς να της παρέχεται η δυνατότητα οι ερωτήσεις που τις απευθύνονται να διερμηνεύονται και έτσι χωρίς να αποκτά σαφή εικόνα των αδικημάτων για τα οποία κατηγορείται, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να εκτιμήσει πλήρως τις συνέπειες παραίτησής της από το δικαίωμα σε σιωπή και το δικαίωμα σε νομική βοήθεια³³.

Στη χώρα μας, με τον Ν 4236/2014 προσετέθη στο άρθρο 233 ΚΠΔ σαφή αναφορά στο ότι το δικαίωμα σε διερμηνεία αφορά σε όλη την ποινική διαδικασία, γεγονός που μόνο θετικά μπορεί να αποτιμηθεί. Εντούτοις, σε ό,τι αφορά τα ζητήματα του χρόνου παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης παραμένουν ανοικτά ζητήματα, τα οποία η ΕΕΔΑ αποτιμά ως ακολούθως:

Διερμηνεία «χωρίς καθυστέρηση» - Μετάφραση «εντός εύλογου χρονικού διαστήματος»

Μία ακόμα αλλαγή που επέφερε στις διατάξεις του ΚΠΔ ο Ν 4236/2014 αφορά τον προσδιορισμό του χρονικού πλαισίου, εντός του οποίου πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης στον κατηγορούμενο. Σύμφωνα με το άρθρο 233 παρ. 1 ΚΠΔ «*Σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, [...] παρέχεται χωρίς καθυστέρηση διερμηνεία*», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 236Α παρ. 1 ΚΠΔ η μετάφραση όλων των ουσιαστών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας παρέχεται «*εντός εύλογου χρονικού διαστήματος*».

Ιδίως σε ό,τι αφορά το εύλογο του χρόνου για την παροχή της μετάφρασης, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι ο χρόνος μετάφρασης που απαιτεί κάθε έγγραφο οπωσδήποτε εξαρτάται από την έκτασή του

³¹ ΕΔΔΑ, *Diallo κατά Σουηδίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 13205/07, 05.01.2010 και ΕΔΔΑ, *Şaman κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 35292/05, 05.04.2011.

³² Όπως έχει σε άλλες αποφάσεις του επισημάνει το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα της παραγράφου 3 παρ. γ) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ αποτελεί στοιχείο, μεταξύ άλλων, της έννοιας της δίκαιης δίκης στις ποινικές διαδικασίες που περιέχεται στην παράγραφο 1. Βλ. ΕΔΔΑ, *Imbrioscia κατά Ελβετίας*, αρ. προσφ. 13972/88, 24.11.1993, παρ. 37.

³³ ΕΔΔΑ, *Baytar κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 45440/04, 14.10.2014.

και τη γλώσσα, στην οποία πρέπει να μεταφραστεί. Άλλωστε ο ίδιος ο νομοθέτης έχει προβλέψει (237 παρ. 1 ΚΠΔ) πως όταν πρόκειται να γίνει μετάφραση εγγράφων που απαιτεί οπωσδήποτε μακρόχρονη απασχόληση, ορίζεται προθεσμία στην οποία ο διερμηνέας θα πρέπει να παραδώσει τη μετάφραση και ότι η προθεσμία μπορεί να παραταθεί.

Εντούτοις, τόσο το «εύλογο» του χρόνου για την παροχή της γραπτής μετάφρασης όσο και η εκτίμηση της «χωρίς καθυστέρηση» παροχή διερμηνείας θα πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο, ώστε να μην θίγονται τα δικαιώματα υπεράσπισης του κατηγορουμένου και το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη.

Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η παροχή διερμηνείας και η μετάφραση των ουσιωδών εγγράφων θα πρέπει να ολοκληρώνεται το αργότερο πριν την απολογία του κατηγορουμένου, σε χρόνο που να μην θίγει το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι στην περίπτωση αυτόφωρων εγκλημάτων, για τα οποία έχει ληφθεί προανακριτική απολογία χωρίς την προσήκουσα μετάφραση των ουσιωδών εγγράφων, αυτή δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, άλλως επέρχεται απόλυτη ακυρότητα της προδικασίας.

Επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους

Σύμφωνα με το ισχύον πλέον δίκαιο (Άρθρο 233 παρ. 1 ΚΠΔ όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του Ν 4236/2014), «*Εφόσον τούτο είναι αναγκαίο, διατίθεται διερμηνεία για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας*». Με τη νέα αυτή διάταξη κατοχυρώνεται ένα νέο για την ελληνική έννομη τάξη δικαίωμα. Λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα παροχής νομικής συνδρομής στα πρόσωπα που δεν κατανοούν και δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα, η κατοχύρωση αυτή είναι πολύ σημαντική³⁴.

Κατά το παρελθόν, δεν προβλεπόταν νομοθετικά η συνδρομή διερμηνέα στην μεταξύ κατηγορούμενου και συνηγόρου επικοινωνία. Αμφίβολο όμως είναι αν και κατά την παρούσα στιγμή το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται ή δύναται να κατοχυρωθεί στην πράξη.

Η ρύθμιση του ελληνικού δικαίου δεν ορίζει με σαφήνεια υπό ποιες προϋποθέσεις παρέχεται η διερμηνεία για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους. Το γεγονός αυτό εν πρώτοις υποδηλώνει ότι ο έλληνας νομοθέτης κατοχυρώνει το δικαίωμα αυτό χωρίς περιορισμό. Η πρόβλεψη όμως ότι η διερμηνεία διατίθεται «εφόσον τούτο είναι αναγκαίο» και χωρίς περαιτέρω προσδιορισμό, καθιστά τη ρύθμιση αόριστη και δυσχερώς εφαρμόσιμη³⁵.

³⁴ Σε δύο ελληνικού ενδιαφέροντος υποθέσεις το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει επισημάνει τη σπουδαιότητα της παροχής νομικής συνδρομής στους προσφεύγοντες, αλλοδαπούς που δεν γνώριζαν την ελληνική γλώσσα και δεν είχαν εξοικείωση με την ελληνική έννομη τάξη. Τα στοιχεία αυτά ελήφθησαν υπόψη από το ΕΔΔΑ για την θεμελίωση της παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 3 γ) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ λόγω του ότι το ελληνικό δίκαιο δεν προέβλεπε την παροχή νομικής βοήθειας στην κατ'εφεση δίκη. ΕΔΔΑ, *Twalib κατά Ελλάδος*, αρ. προσφ. 24294/94, 09.06.1998 και ΕΔΔΑ, *Biba κατά Ελλάδος*, αρ. προσφ. 33170/96, 26.09.2000.

³⁵ Το γαλλικό δίκαιο (άρθρο D. 594-3 γαλλικού ΚΠΔ) προβλέπει ότι οι επαφές του κατηγορούμενου με τον συνηγόρο του που έχουν άμεση σχέση με κάθε εξέταση ή ακρόαση, και για τις οποίες ο κατηγορούμενος μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή διερμηνέα, είναι οι επαφές που πραγματοποιούνται στον χώρο όπου λαμβάνει χώρα η εξέταση του κατηγορουμένου, σε δικαστικά μέγαρα και σε σωφρονιστικά καταστήματα, υπό συνθήκες που εγγυώνται την εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας: 1) Κατά τη διάρκεια της κράτησης και κάθε άλλου μέτρου στερητικού της

Η ΕΕΔΑ συνιστά τον ασφαλή προσδιορισμό των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται ώστε να διατίθεται διερμηνεία για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

Η ΕΕΔΑ συνιστά στις αρμόδιες αρχές να ενημερώνουν οι ίδιες εγκαίρως τον κατηγορούμενο για το δικαίωμα συνδρομής διερμηνείας στην επικοινωνία του με τον συνήγορό του σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Η ενημέρωση αυτή πρέπει να περιέχεται και στο γραπτό έγγραφο δικαιωμάτων που εγχειρίζεται στον ύποπτο ή κατηγορούμενο.

Το κόστος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Ένα από τα πρώτα ζητήματα που αντιμετώπισε το ΕΔΔΑ σε σχέση με το άρθρο 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ αφορά το κόστος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης. Η έννοια της «δωρεάν» συνδρομής αποτέλεσε αντικείμενο ενδεδειγμένης μελέτης για το Δικαστήριο του Στρασβούργου. Το ΕΔΔΑ ερμηνεύει τον όρο «δωρεάν» του άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ ως πλήρη απαλλαγή του κατηγορούμενου³⁶ από τα έξοδα μετάφρασης και διερμηνείας, ανεξαρτήτως της κοινωνικής/οικονομικής κατάστασής του και της έκβασης της ποινικής υπόθεσης.

Αναγνωρίζοντας στον όρο τη συνήθη του έννοια, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι αυτός δεν υποδεικνύει ούτε μία υπό όρους απαλλαγή, ούτε μία προσωρινή απαλλαγή ή αναστολή, αλλά οριστική εξαίρεση/απαλλαγή. Σε ό,τι αφορά την εν των συνόλων έννοια και το αντικείμενο και τον σκοπό της διάταξης, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι αν ο κατηγορούμενος οφείλει να επωμίζεται τα έξοδα διερμηνείας σε περίπτωση καταδίκης του, αυτό θα οδηγούσε στην πράξη σε περιορισμό μέσα στον χρόνο του προνομίου που παρέχει η διάταξη και σε άρνηση του προνομίου αυτού σε όποιον κατηγορούμενο θα μπορούσε να καταδικαστεί. Με τον τρόπο αυτό παραμένει σε μειονεκτική θέση ο κατηγορούμενος που δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας σε σχέση με κάποιον που την κατανοεί³⁷. Επιπλέον δεν αποκλείεται η υποχρέωση πληρωμής των εξόδων να έχει επιπτώσεις σε βάρος του δικαιώματος δίκαιης δίκης. Υπάρχει κίνδυνος σε ορισμένες περιπτώσεις ο διορισμός ή όχι διερμηνείας να εξαρτάται από την απόφαση του κατηγορούμενου, ο οποίος επηρεάζεται από το φόβο των οικονομικών επιπτώσεων της επιλογής του³⁸.

ελευθερίας [...] 2) Πριν από την εξέταση από ανακριτή ή την παράσταση ενώπιον δικαστηρίου 3) Πριν από την κατάθεση προσφυγής κατά δικαστικής απόφασης 4) Πριν από την κατάθεση αίτησης αποφυλάκισης. Βλ. *Décret n° 2013-958 du 25 octobre 2013 portant application des dispositions de l'article préliminaire et de l'article 803-5 du code de procédure pénale relatives au droit à l'interprétation et à la traduction.*

³⁶ ΕΔΔΑ, *Öztürk κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 8544/79, 21.02.1984: Η δωρεάν παροχή υπηρεσιών διερμηνείας είναι υποχρέωση του Κράτους και σε περίπτωση διοικητικών παραβάσεων (παραβάσεως του ΚΟΚ) που το ΕΔΔΑ κρίνει ως ποινική.

³⁷ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.*, παρ. 79, ΕΔΔΑ, *Tabai κατά Γαλλίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 73805/01, 17.02. 2004 και ΕεπΔΑ, *Vakili Rad κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 31222/96, 10.09.1997.

³⁸ ΕΔΔΑ, *Luedicke, Belkacem και Κορ κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 6210/73, 6877/75 και 7132/75, 28.11.1978. Βλ. όμως και ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.*: Αν και ο φόβος για τις οικονομικές συνέπειες, μπορεί υπό οριακές περιπτώσεις να επηρεάσει την συμπεριφορά του κατηγορούμενου ως προς τον ορισμό διερμηνείας, η παροδική ανησυχία του προσφεύγοντος που προκλήθηκε από αρχικό λάθος των αρχών δεν ήταν τέτοιας φύσεως ώστε να επηρεάσει την απόλαυση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που κατοχυρώνει το άρθρο 6 ΕΣΔΑ. Για πολλούς μήνες οι αρχές είχαν αφήσει να εννοηθεί ότι σε περίπτωση καταδίκης του, ο προσφεύγων θα επωμιζόταν ο ίδιος τα έξοδα διερμηνείας.

Για το λόγο αυτό, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι παραβιάζεται το άρθρο 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ στη περίπτωση που δικαστήριο διατάζει σε πληρωμή του συνόλου των εξόδων διερμηνείας από τον προσφεύγοντα σε ποινική δίκη τόσο στον πρώτο όσο και στον δεύτερο βαθμό³⁹.

Οι αρχές αυτές αντανakλώνται σε ένα μέρος στις διατάξεις του ελληνικού ΚΠΔ, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τον Ν 4236/2014. Ωστόσο η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι σειρά προβλημάτων δεν επιτρέπουν την πλήρη απόλαυση του δικαιώματος σε δωρεάν διερμηνεία και μετάφραση. Συγκεκριμένα:

Έξοδα διερμηνείας για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους

Σύμφωνα με το άρθρο 238B ΚΠΔ: «Τα έξοδα διερμηνείας, καθώς και τα έξοδα της μετάφρασης των αποφάσεων που συνεπάγονται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, των εγγράφων απαγγελίας κατηγορίας και των σχετικών με την κατηγορία δικαστικών αποφάσεων, τα οποία προκύπτουν από την εφαρμογή των άρθρων 233 επ. και 236Α του ΚΠΔ, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας, βαρύνουν το Δημόσιο. Κατ' εξαίρεση, τα ανωτέρω έξοδα μετάφρασης βαρύνουν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει».

Σύμφωνα με την ως άνω διάταξη επομένως το Δημόσιο βαρύνουν και τα έξοδα διερμηνείας που παρέχονται για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Στην πράξη όμως τα έξοδα για τις υπηρεσίες διερμηνείας που παρέχονται για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, δεν καλύπτονται από το Δημόσιο.

Η ΕΕΔΑ συνιστά την ανάληψη πρωτοβουλιών, ώστε να καλύπτονται από το Δημόσιο τα έξοδα διερμηνείας για την επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των συνηγόρων τους.

Έξοδα μετάφρασης ουσιωδών εγγράφων

Σύμφωνα με το άρθρο 238 Β ΚΠΔ, «Τα έξοδα της μετάφρασης των αποφάσεων που συνεπάγονται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, των εγγράφων απαγγελίας κατηγορίας και των σχετικών με την κατηγορία δικαστικών αποφάσεων, τα οποία προκύπτουν από την εφαρμογή των άρθρων 233 επ. και 236Α του ΚΠΔ, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας, βαρύνουν το Δημόσιο».

Σύμφωνα, όμως, με τη διάταξη του άρθρου 236 Α ΚΠΔ και μεν τα ουσιώδη έγγραφα περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση σχετική με την κατηγορία, αλλά δεν περιορίζονται στα απαριθμούμενα αυτά έγγραφα, καθώς πλέον αυτών «οι κατηγορούμενοι ή οι συνηγόροι τους δύνανται να υποβάλουν αιτιολογημένο αίτημα για το χαρακτηρισμό εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ως ουσιωδών». Στην περίπτωση αυτή οι

³⁹ ΕΔΔΑ, *Işyar c. Bulgarie κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 391/03, 20.11.2008 και ΕΔΔΑ, *Havanesian κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 31814/03, 21.12.2010.

κατηγορούμενοι δικαιούνται σε κάλυψη εξόδων και αυτών των εγγράφων. Κατόπιν τούτου, το κόστος που αναλογεί στο Δημόσιο δεν πρέπει να καλύπτει μόνο τα έξοδα της μετάφρασης των αποφάσεων που συνεπάγονται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, των εγγράφων απαγγελίας κατηγορίας και των σχετικών με την κατηγορία δικαστικών αποφάσεων, αλλά το σύνολο των «των ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας».

Η διάταξη, επομένως, του άρθρου 238B ΚΠΔ εισήχθη με το άρθρο 6 του Ν 4136/2014, το οποίο όμως είναι αντίθετο με την Οδηγία 2010/64/ΕΕ, στο μέτρο που ο περιορισμός που εισαγάγει αποτελεί ευθεία παραβίαση των άρθρων 2, 3 και 4 της ως άνω Οδηγίας, δεδομένου ότι το δικαίωμα μετάφρασης αφορά στην πλήρη κάλυψη των εξόδων όλων των εγγράφων που τους αναγνωρίζει το ελληνικό δίκαιο και σε δωρεάν μετάφραση όλων των εγγράφων που χαρακτηρίζονται ως ουσιώδη και μετά από αιτιολογημένο αίτημα των κατηγορουμένων ή των συνηγόρων τους.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι η ως άνω διάταξη 238 Β ΚΠΔ πρέπει να προσαρμοστεί κατά τρόπο, ώστε να εγγυάται πλήρως το δικαίωμα των κατηγορουμένων σε δωρεάν μετάφραση από το Δημόσιο όλων των ουσιωδών εγγράφων που τους αναγνωρίζει το ελληνικό δίκαιο και σε δωρεάν μετάφραση από το Δημόσιο όλων των εγγράφων που χαρακτηρίζονται ως ουσιώδη και μετά από αιτιολογημένο αίτημα των κατηγορουμένων ή των συνηγόρων τους.

Απόδειξη της ικανότητας καταβολής των εξόδων μετάφρασης

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι παρά την ως άνω πρόβλεψη για την κάλυψη των εξόδων μετάφρασης από το Δημόσιο, σύμφωνα με το άρθρο 238 Β εδ. β΄ ΚΠΔ «*Κατ' εξαίρεση, τα ανωτέρω έξοδα μετάφρασης βαρύνουν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει*». Η ως άνω ρύθμιση αποτελεί ευθεία παράβαση του άρθρου 4 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ στο μέτρο που αυτό προβλέπει ότι χωρίς εξαίρεση «*Τα κράτη μέλη καλύπτουν τα έξοδα διερμηνείας και μετάφρασης που προκύπτουν από την εφαρμογή των άρθρων 2 και 3, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας*».

Μάλιστα, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι τα έξοδα μετάφρασης βαρύνουν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει χωρίς να προβλέπονται ρητά τα αναγκαία κριτήρια. Στην πράξη, η εξετάζουσα αρχή κρίνει *ad hoc* την δυνατότητα του εκάστοτε κατηγορούμενου σε καταβολή των εξόδων μετάφρασης.

Η διάταξη του άρθρου 238B ΚΠΔ εισήχθη με το άρθρο 6 Ν. 4136/2014, το οποίο όμως είναι αντίθετο με την Οδηγία 2010/64/ΕΕ, στο μέτρο που ο περιορισμός που εισαγάγει αποτελεί ευθεία παραβίαση των άρθρων 2, 3 και 4 της ως άνω Οδηγίας, σύμφωνα με τα οποία δεν προβλέπεται κανενός είδους περιορισμός σχετικά με την υποχρέωση των κρατών-μελών να καλύπτουν τα έξοδα μετάφρασης και διερμηνείας (είτε αυτός αφορά στην έκβαση της δίκης είτε στην οικονομική δυνατότητα των υπόπτων ή/και κατηγορουμένων κ.λπ.).

Η ΕΕΔΑ συνιστά την κατάργηση του άρθρου 238 Β εδ. β΄ ΚΠΔ που προβλέπει, κατά παράβαση της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ, ότι τα έξοδα μετάφρασης βαρύνουν τον ύποπτο ή τον

κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι τα δικαιώματα των υπόπτων/κατηγορουμένων σε δωρεάν μετάφραση και διερμηνεία, όπως αυτά κατοχυρώνονται από την ως άνω Οδηγία δεν υπόκεινται σε κανενός είδους περιορισμό σχετιζόμενο με την οικονομική τους δυνατότητα. Οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι δικαιούνται δωρεάν μετάφρασης όλων των ουσιωδών εγγράφων, καθώς και όλων των εγγράφων που χαρακτηρίζονται ως ουσιώδη μετά από αιτιολογημένο αίτημα των κατηγορουμένων ή των συνηγόρων τους. Οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι δικαιούνται επίσης δωρεάν διερμηνείας, η οποία περιλαμβάνει απαραίτητως και τη δωρεάν διερμηνεία της επικοινωνίας με τους συνηγόρους τους.

Η ποιότητα των υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι μία οποιαδήποτε ποιότητα μετάφρασης ή διερμηνείας δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ. Βέβαια, το ΕΔΔΑ δεν παραβλέπει το γεγονός ότι δεν είναι δυνατόν για τις αρχές να εκτιμήσουν την ακρίβεια της παρεχόμενης διερμηνείας σε αλλοδαπή γλώσσα. Εντούτοις, στο πλαίσιο του υπεύθυνου καθήκοντος που τους ανατίθεται είναι ευθύνη των αρχών να εκφράζουν το αίτημα διερμηνείας με σχολαστικότητα και ακρίβεια⁴⁰. Επίσης, η υποχρέωση των αρμοδίων αρχών δεν περιορίζεται στην υπόδειξη διερμηνέα. Οφείλουν, επιπλέον, όταν ενημερώνονται σε συγκεκριμένη περίπτωση, να ασκούν συγκεκριμένο μεταγενέστερο έλεγχο στην αξία της διερμηνείας που παρασχέθηκε⁴¹. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες πρέπει να είναι κατάλληλες⁴².

Από τη διαπίστωση αυτή δεν προκύπτει ότι το ΕΔΔΑ επιβάλλει συγκεκριμένο τρόπο διενέργειας της διερμηνείας ή μετάφρασης. Σε υπόθεση που ήχθη ενώπιόν του ο προσφεύγων είχε καταγγείλει ότι κατά τη διάρκεια της συζήτησης, η παρεχόμενη διερμηνεία δεν ήταν ταυτόχρονη, αλλά διαδοχική και συνθετική. Δεν περιελάμβανε για παράδειγμα τις ερωτήσεις προς τους μάρτυρες. Αυτό το γεγονός από μόνο του δεν αρκεί για να διαπιστωθεί παραβίαση της παραγράφου 3 δ) ή ε) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, αλλά πρέπει να συνεκτιμηθεί με άλλα γεγονότα. Τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας πιστοποιούσαν την διαρκή παρουσία διερμηνέα, χωρίς να προσδιορίζουν την έκταση της παρεχόμενης διερμηνείας. Συνόψιζαν, δε, με λεπτομέρεια το περιεχόμενο των μαρτυρικών καταθέσεων καθώς και τις διάφορες δηλώσεις του προσφεύγοντος και του συνηγόρου του, χωρίς να αποδεικνύουν ότι υπεβλήθη ένσταση ως προς την ποιότητα και την έκταση της διερμηνείας. Από το σύνολο των στοιχείων της υπόθεσης, το ΕΕΔΑ έκρινε ότι δεν προέκυψε πως ο προσφεύγων δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει τις μαρτυρικές καταθέσεις, να

⁴⁰ ΕΔΔΑ, *Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005.

⁴¹ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.* και ΕΕπΔΑ, *Van Kуйjk κατά Ελλάδος*, αρ. προσφ. 14986/89, 03.07.1991: Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι δεν είχε ενημερωθεί για τους λόγους της σύλληψής της σε γλώσσα που κατανοούσε σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ, έτσι δεν έλαβε γνώση του περιεχομένου των ενταλμάτων σύλληψης παρά μόνο περιληπτικά την επόμενη ημέρα της σύλληψης από άγνωστο πρόσωπο που εθελοντικά της μετέφρασε στα Γερμανικά και κατά προσέγγιση ορισμένα εδάφια των ενταλμάτων σύλληψης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κρίνοντας ότι ο εν λόγω ισχυρισμός θέτει περίπλοκα πραγματικά και νομικά ζητήματα, δεν μπορούσε να τον κηρύξει προφανώς αβάσιμο, οπότε έκρινε παραδεκτό το συγκεκριμένο μέρος της προσφυγής. Τελικά συνήφθη φιλικός διακανονισμός με το Κράτος που της κατέβαλε το συνολικό ποσό των 25.000.000 δραχμών (και για τις λοιπές καταγγελλόμενες παραβιάσεις δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η ΕΣΔΑ) – βλ. ΕΕπΔΑ, *Van Kуйjk κατά Ελλάδος*, αρ. προσφ. 14986/89, 19.02.1992.

⁴² ΕΔΔΑ, *Hermi κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006.

εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων υπεράσπισης εξ αιτίας της πλημμελούς διερμηνείας⁴³.

Κριτήριο για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών για το ΕΔΔΑ είναι αυτές να επιτρέπουν στον κατηγορούμενο να ασκήσει αποτελεσματικά τα υπερασπιστικά του δικαιώματα. Σε ό,τι αφορά το άρθρο 6 παρ. 1 και 3 α) και ε) το ΕΔΔΑ έχει επισημάνει ότι δεν απαιτείται η μετάφραση όλων των εγγράφων της διαδικασίας. Η προφορική μετάφραση εγγράφων μπορεί να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Η μετάφραση όμως πρέπει να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να γνωρίζει σε βάθος την σε βάρος του κατηγορία και να μπορεί να αμυνθεί θέτοντας ιδίως σε γνώση του δικαστηρίου την δική του εκδοχή των γεγονότων⁴⁴.

Αντίστοιχη είναι η προσέγγιση του ΕΔΔΑ στο πλαίσιο του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Η παράγραφος 2 του άρθρου 5 ΕΣΔΑ περιλαμβάνει την ελάχιστη εγγύηση ότι κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται θα γνωρίζει το λόγο για τον οποίο στερείται της ελευθερίας του. Η διάταξη αυτή είναι εγγενές στοιχείο της προστασίας που παρέχει το άρθρο 5. Με την παράγραφο 2 το πρόσωπο που συλλαμβάνεται οφείλει να ενημερώνεται με απλή, όχι τεχνική γλώσσα που μπορεί να κατανοήσει, τις βασικές πραγματικές και νομικές βάσεις της σύλληψής του ώστε να μπορεί να αμφισβητήσει ενώπιον δικαστηρίου τη νομιμότητά της⁴⁵.

Η ΕΕΔΑ αν και αναγνωρίζει ότι η ελληνική νομοθεσία παρέχει ορισμένες εν δυνάμει ασφαλιστικές δικλίδες για την εξασφάλιση της ποιότητας της διερμηνείας και μετάφρασης⁴⁶, εκφράζει την σοβαρή ανησυχία της για την ποιότητα της παρεχόμενης μετάφρασης και διερμηνείας στην ποινική διαδικασία στην Ελλάδα⁴⁷. Τα προβλήματα εντοπίζονται τόσο στον δικαστηριακό -και μάλιστα σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας- όσο και στον αστυνομικό χώρο. Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι αν και είναι θετικό που ο Ν. 4236/2014 εισάγει στην ελληνική έννομη τάξη νέες εγγυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων, εντούτοις δεν θεσμοθετεί το αναγκαίο πλαίσιο για τη διασφάλισή τους στην πράξη, θέτοντας έτσι τον πήχη υψηλά σε σχέση με τις πραγματικές δυνατότητες των αρμοδίων αρχών.

Διάκριση ανάμεσα σε «διερμηνέα» και «μεταφραστή»

Η διερμηνεία δεν είναι όρος ταυτόσημος της μετάφρασης. Κατά ευτυχή συγκυρία η Οδηγία 2010/64/ΕΕ προβαίνει σε αυτή την ουσιώδη διάκριση. Μάλιστα, πρόσφατη απόφαση του

⁴³ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.*

⁴⁴ ΕΔΔΑ, *Husain κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 18913/03, 24.02.2005.

⁴⁵ ΕΔΔΑ, *Galliani κατά Ρουμανίας*, αρ. προσφ. 69273/01, 10.06.2008.

⁴⁶ Βλ. άρθρο 237 παρ. 1 ΚΠΔ «Αν περάσει άπρακτη προθεσμία στην οποία ο διερμηνέας θα πρέπει να παραδώσει τη μετάφραση ή αν αυτός που διορίστηκε ασκεί τα έργα του κατά τρόπο ανεπαρκή ή αμελή, παύεται ο διερμηνέας που είχε διοριστεί και διορίζεται άλλος», άρθρο 226 ΠΚ «Όποιος διερμηνέας εν γνώσει εκθέτει με όρκο ψέματα ή αποκρύπτει την αλήθεια, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών», άρθρο 236 ΚΠΔ «Ο διερμηνέας, πριν αναλάβει τα καθήκοντά του, οφείλει να ορκιστεί, ότι θα μεταφράσει με ακρίβεια και πιστότητα όλα όσα θα ειπωθούν κατά τη συζήτηση ή, αν πρόκειται για την περίπτωση του άρθρου 237, τα έγγραφα», άρθρο 233 παρ. 1 και 236Α παρ. 3 ΚΠΔ, σύμφωνα με τα οποία ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει αντιρρήσεις όταν η ποιότητα της διερμηνείας ή της μετάφρασης εγγράφων ή χωρίων εγγράφων δεν είναι επαρκής.

⁴⁷ Πρόκειται για το Βούλευμα 1831/2001 του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης, με το οποίο απαλλάχθηκε από κάθε κατηγορία γυναίκα που επί δεκαετία παρείχε υπηρεσίες ενώπιον δικαστηρίου ως διερμηνέας της αλβανικής γλώσσας, χωρίς να την γνωρίζει. Πρέπει βεβαίως να επισημανθεί ότι πολύ λίγες υποθέσεις άγονται ενώπιον της δικαιοσύνης για τα ζητήματα αυτά.

Δικαστηρίου της ΕΕ (στο εξής ΔΕΕ) επισημαίνει ότι από το ίδιο το γράμμα του άρθρο 2 της οδηγίας 2010/64 που διέπει το δικαίωμα σε διερμηνεία, προκύπτει ότι αυτό, «αντίθετα προς το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας που αφορά τη γραπτή μετάφραση ορισμένων ουσιωδών εγγράφων, αναφέρεται στην προφορική διερμηνεία όσων διατυπώνονται προφορικά»⁴⁸.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι το ελληνικό δίκαιο δεν διακρίνει μεταξύ «διερμηνείας» και «μετάφρασης», «διερμηνέα» και «μεταφραστή»⁴⁹. Η σύγκριση μεταξύ των δύο αυτών ιδιοτήτων δεν αποτελεί απλό τυπικό αλλά ουσιαστικό πρόβλημα στο μέτρο που οι διερμηνείς και μεταφραστές διαθέτουν ουσιωδώς διαφορετικές δεξιότητες και διαφορετική επαγγελματική ειδίκευση και ως εκ τούτου διαδραματίζουν διαφορετικούς ρόλους στην ποινική διαδικασία. Με την ευκαιρία του Ν. 4136/2014 θα μπορούσε να είχε επέλθει η αναγκαία αυτή διάκριση στον ΚΠΔ, πράγμα που όμως δεν συνέβη.

Η ΕΕΔΑ συνιστά τη διάκριση μεταξύ των αρμοδιοτήτων των διερμηνέων και μεταφραστών κατά τρόπο ώστε να μην συγχέονται οι ρόλοι τους. Πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί η τροποποίηση-προσαρμογή των σχετικών διατάξεων του ΚΠΔ.

Διορισμός διερμηνέα από πίνακα

Σύμφωνα με το άρθρο 233 παρ. 2 ΚΠΔ «Ο διορισμός του διερμηνέα γίνεται από πίνακα που καταρτίζεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών, ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα του μέσα στο τρίτο δεκαήμερο του μηνός Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου από πρόσωπα που διαμένουν ή εργάζονται στην έδρα του και κατά προτίμηση από δημοσίους υπαλλήλους».

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί, όμως, ότι ενώ ο νόμος προβλέπει ότι μόνο σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και εφόσον δεν είναι δυνατόν να διοριστεί διερμηνέας από εκείνους που είναι εγγεγραμμένοι στο σχετικό πίνακα, μπορεί να διοριστεί διερμηνέας και πρόσωπο που δεν περιλαμβάνεται σ' αυτόν, στην πράξη αυτό τείνει να γίνει ο κανόνας. Για λόγους οικονομίας της δίκης, ιδίως δε σε περιπτώσεις που η γλώσσα που κατανοεί ο κατηγορούμενος είναι λιγότερο γνωστή, ο ίδιος ο κατηγορούμενος ή ο δικηγόρος του καλούνται να βρουν διερμηνέα. Αυτό συχνά έχει ως αποτέλεσμα να αναζητείται διερμηνέας του διερμηνέα από τους παρευρισκόμενους στην αίθουσα του δικαστηρίου. Η πρακτική αυτή δεν διασφαλίζει την απαιτούμενη ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών.

Η ΕΕΔΑ καλεί σε σεβασμό του γράμματος του νόμου που προϋποθέτει τη συρροή δύο προϋποθέσεων για την παράκαμψη του καταλόγου: α) το εξαιρετικά επείγον της περίπτωσης και β) την αδυναμία διορισμού διερμηνέα από τον πίνακα. Στην περίπτωση που είναι αναγκαίος ο διορισμός διερμηνέα εκτός καταλόγου, τότε είναι αναγκαίο να ακούγονται πριν τον διορισμό τόσο ο εισαγγελέας όσο και ο ίδιος ο κατηγορούμενος.

⁴⁸ ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή), σημ. 30.

⁴⁹ Είναι, μεταξύ άλλων, χαρακτηριστική η διάταξη του άρθρου 236 παρ. 1 ΚΠΔ σύμφωνα με την οποία «Ο διερμηνέας, πριν αναλάβει τα καθήκοντά του, οφείλει να ορκιστεί στο ιερό ευαγγέλιο ενώπιον εκείνου που τον διόρισε, ότι θα μεταφράσει με ακρίβεια και πιστότητα όλα όσα θα ειπωθούν κατά τη συζήτηση [...]».

Εξάλλου, η ΕΕΔΑ θεωρεί πως είναι προς την σωστή κατεύθυνση αποφάσεις σαν αυτήν του Αρείου Πάγου, υπ' αριθμ. 316/2010. Στην περίπτωση αυτή το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι η μη διερμηνευση ή η ατελής διερμηνευση στον κατηγορούμενο όλων όσων έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας από την ελληνική γλώσσα στη γλώσσα που αυτός ομιλεί και αντίστροφα, αποτελεί παραβίαση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων και επιφέρουν απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 εδ. δ' ΚΠΔ. Συγκεκριμένα, από τα πρακτικά της προσβαλλόμενης απόφασης δεν προέκυπτε ότι διερμηνεύτηκαν στον κατηγορούμενο όλα όσα έγιναν στο ακροατήριο. Ειδικότερα, δεν προέκυπτε ότι διερμηνεύτηκαν μέσω του διερμηνέως τούτου στον κατηγορούμενο από την ελληνική στην αγγλική οι καταθέσεις των μαρτύρων, τα αναγνωσθέντα έγγραφα, η πρόταση του Εισαγγελέως περί της ενοχής και της ποινής, η απόφαση περί της ενοχής και της ποινής και έτσι επήλθε απόλυτη ακυρότητα της επ' ακροατηρίου διαδικασίας.

Διορισμός διερμηνέα κατά την προδικασία

Παρά τη σαφή ρύθμιση του άρθρου 233 ΚΠΔ σχετικά με το δικαίωμα διερμηνείας σε όλα τα στάδια της ποινικής δίκης, το δικαίωμα αυτό καθίσταται γράμμα κενό στην προδικασία και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις της αστυνομικής προανάκρισης. Σε περίπτωση υπάρξεως ανάγκης για διερμηνεία κατά την αστυνομική προανάκριση, η ανάγκη αυτή καλύπτεται ουσιαστικά εκτός θεσμικού πλαισίου με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο κρίνουν οι διενεργούντες την αστυνομική προανάκριση προανακριτικοί υπάλληλοι. Μάλιστα, στην πράξη οι διερμηνείς δεν αμείβονται για τις υπηρεσίες τους κατά την αστυνομική προανάκριση, αφού δεν λαμβάνουν ούτε καν την προβλεπόμενη (πενιχρή ούτως ή άλλως) αμοιβή στις περιπτώσεις της κυρίας διαδικασίας. Η πρακτική αυτή δεν διασφαλίζει επ' ουδενί την απαιτούμενη ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών.

Η ΕΕΔΑ καλεί σε άμεση ειδική ρύθμιση των ζητημάτων της διερμηνείας κατά την προδικασία εν γένει και ιδιαιτέρως κατά την αστυνομική προανάκριση, προκειμένου να διασφαλισθεί η ποιότητα της διερμηνείας. Η ΕΕΔΑ συνιστά ο διορισμός του διερμηνέα καθώς και η αμοιβή του να λαμβάνουν χώρα με θεσμικό τρόπο με πρόβλεψη συγκεκριμένων διαδικασιών.

Οι «ελάχιστα γνωστές γλώσσες»

Η ΕΕΔΑ επιστά ιδίως την προσοχή στο ζήτημα της διερμηνείας σε λιγότερο γνωστές γλώσσες. Σύμφωνα με το άρθρο 238 ΚΠΔ «Όταν η γλώσσα είναι ελάχιστα γνωστή, μπορεί στην ανάγκη να διοριστεί διερμηνέας του διερμηνέα». Στην πράξη, συχνά εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 238 ΚΠΔ για γλώσσες που δεν είναι «ελάχιστα» γνωστές, γεγονός που θέτει εν αμφιβόλω την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη περιστάσεις όπως τις διογκούμενες προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές, δεν μπορούν να θεωρούνται «ελάχιστα γνωστές» γλώσσες που άλλοτε πιθανόν θα μπορούσαν.

Άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 237 παρ. 2 ΚΠΔ, κατ' εξαίρεση, όταν ένας μάρτυρας ή κατηγορούμενος αγνοεί την ελληνική γλώσσα και αποδεικνύεται ότι δεν είναι εύκολος ο διορισμός

κατάλληλου διερμηνέα, μπορεί κατά την ανάκριση να δώσει γραπτή κατάθεση ή απολογία σε ξένη γλώσσα.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι είναι απολύτως αναγκαίο να γίνεται σεβαστό το γράμμα των ως άνω διατάξεων, ώστε να διορίζεται διερμηνέας του διερμηνέα μόνο στις «ελάχιστα γνωστές γλώσσες». Συστήνεται να γίνεται «συσταλτική» ερμηνεία του όρου «γλώσσα [...] ελάχιστα γνωστή», ώστε η απόφαση για το αν θα θεωρηθεί μία γλώσσα ως «γλώσσα [...] ελάχιστα γνωστή» να λαμβάνεται με συνεκτίμηση όλων των περιστάσεων και να μη σχετίζεται απλώς και μόνον με την απόσταση μεταξύ των χωρών, όπου αυτή ομιλείται. Η πολύχρονη παρουσία μεταναστών και προσφύγων από συγκεκριμένες χώρες στη χώρα μας ενδεχομένως να αποτελεί στοιχείο, για να μη θεωρηθεί μία γλώσσα ως «γλώσσα [...] ελάχιστα γνωστή».

Η ΕΕΔΑ συνιστά την παροχή επίσημης εκπαίδευσης από την Πολιτεία στους νέους μετανάστες που ήδη χρησιμοποιούνται από ΜΚΟ στον τομέα της διερμηνείας και μετάφρασης, ώστε να καλύπτονται επαρκώς οι ανάγκες μετάφρασης και διερμηνείας στις άλλοτε ελάχιστα γνωστές γλώσσες.

Αξιοποίηση τεχνολογικών μέσων

Σύμφωνα με το άρθρο 233 παρ. 1 ΚΠΔ, εφόσον απαιτείται, μπορεί να γίνεται χρήση τεχνολογίας επικοινωνιών, όπως η τηλεδιάσκεψη, το τηλέφωνο ή το διαδίκτυο, εκτός αν η προσωπική παρουσία του διερμηνέα κριθεί από τον εξετάζοντα απαραίτητη. Η διάταξη αυτή εισήχθη στον ΚΠΔ πρόσφατα με τον Ν. 4236/2014. Η χρησιμότητα της χρήσης τεχνολογίας επικοινωνιών επιτείνεται στις περιπτώσεις των «ελάχιστα γνωστών» γλωσσών. Μπορεί να εξασφαλίζει, δε, τη διερμηνεία σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας.

Η δυνατότητα όμως εφαρμογής της ως άνω πρόβλεψης στην πράξη είναι απολύτως περιορισμένη. Κατά τη διάρκεια της προδικασίας θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει χρήση τηλεφώνου προς διευκόλυνση της διερμηνείας, αλλά στην αίθουσα του ακροατηρίου καμία δυνατότητα περαιτέρω τεχνολογικής υποστήριξης δεν υφίσταται.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί, επίσης, ότι εξίσου σημαντική είναι η χρήση τεχνολογικών μέσων για την καταγραφή της παρεχόμενης διερμηνείας. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η δυνατότητα ελέγχου της ποιότητας των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν.

Η ΕΕΔΑ συνιστά την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης και για τον έλεγχο των υπηρεσιών αυτών, κατά τρόπο ώστε να προστατεύονται πληρέστερα τα δικαιώματα του κατηγορουμένου.

Επαγγελματική Εκπαίδευση

Το άρθρο 6 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ ορίζει τα σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση στα σχετικά με την Οδηγία ζητήματα, προβλέποντας ότι τα κράτη μέλη ζητούν από τους υπευθύνους για την κατάρτιση των δικαστών, των εισαγγελέων και των δικαστικών υπαλλήλων που

συμμετέχουν σε ποινικές διαδικασίες να αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στις ιδιομορφίες της επικοινωνίας με συνδρομή διερμηνέα, ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματική και πραγματική επικοινωνία. Το άρθρο 8 του Ν. 4236/2014 ενσωματώνει τη σχετική ρύθμιση αυτούσια. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι εξίσου σημαντική είναι η εκπαίδευση και των υπαλλήλων της Διοίκησης, ιδίως δε της Αστυνομίας, στα σχετικά θέματα.

Η ΕΕΔΑ συνιστά τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργών, των δικηγόρων, των δικαστικών υπαλλήλων, των αστυνομικών και των λοιπών υπαλλήλων της Διοίκησης. Αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την κατάρτιση των νέων επαγγελματιών όσο και τη συνεχή εκπαίδευση όσων ήδη υπηρετούν.

Μεταφραστές και Διερμηνείς: Γενικό θεσμικό πλαίσιο

Κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 3 του άρθρου 233 ΚΠΔ, όπως αυτή προστέθηκε στον ΚΠΔ, με το άρθρο 2 παρ. 2 του Ν 4236/2014, η υπ' αριθμ. 67299-ΦΕΚ Β' 2711/10.10.2014 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζει τα προσόντα των προσώπων που μπορούν να περιληφθούν στον πίνακα διερμηνέων⁵⁰. Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι απολυτήριο Ελληνικού Λυκείου ή ξένου Λυκείου ή αντίστοιχου ξένου σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αρκεί για την εισαγωγή στον πίνακα διερμηνέων. Το γεγονός αυτό αποτελεί μία μόνο πλευρά του συνολικότερου προβλήματος στην ποιότητα του ελληνικού συστήματος δικαστικών διερμηνέων και μεταφραστών.

Οι ιδιαίτερα χαμηλές αμοιβές που εξασφαλίζει η Πολιτεία στους διερμηνείς και μεταφραστές δεν είναι ικανές να προσελκύουν επαγγελματίες με υψηλά προσόντα. Αυτό δημιουργεί δύο ταχύτητες στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε η ποιοτική μετάφραση να γίνεται προσιτή στους έχοντες ιδίους πόρους για να την εξασφαλίσουν. Η κατάσταση αυτή επιτείνεται από το γεγονός ότι δεν υφίσταται πρόβλεψη ελέγχου της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Το σύστημα διερμηνείας και μετάφρασης απαιτεί συνολικό εξορθολογισμό στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ, *«Προκειμένου να διασφαλιστεί η επάρκεια της διερμηνείας και της μετάφρασης, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση σε αυτές, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη θέσπιση μητρικού ή μητρικών ανεξάρτητων μεταφραστών και διερμηνέων με προσήκοντα προσόντα. Μόλις ολοκληρωθεί η θέσπιση του μητρικού ή των μητρικών, τα στοιχεία αυτά, εφόσον απαιτείται, διατίθενται στους συνηγόρους και τις αρμόδιες αρχές»*. Παρά την ενσωμάτωση της Οδηγίας στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 4236/2014, η Πολιτεία δεν προέβη

⁵⁰«1. Τίτλος σπουδών, ήτοι ομώνυμο πτυχίο ή δίπλωμα μετάφρασης και διερμηνείας ξένων γλωσσών ΑΕΙ της ημεδαπής ή ισότιμο αντίστοιχης ειδικότητας, σχολών της αλλοδαπής σε αντίγραφο. Αν ο τίτλος σπουδών δεν είναι ελληνικού ΑΕΙ, απαιτείται επίσημη μετάφραση αυτού και επικύρωση ή 2. απολυτήριο Ελληνικού Λυκείου ή ξένου Λυκείου ή αντίστοιχου ξένου σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αν ο τίτλος σπουδών δεν είναι ελληνικού Λυκείου, απαιτείται απολυτήριο ξένου Λυκείου με επίσημη μετάφραση αυτού και επικύρωση. 3. Πιστοποιητικό επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας, αν οι ενδιαφερόμενοι είναι αλλοδαποί. Η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας μπορεί να προκύπτει και από τυχόν αντίγραφο απολυτηρίου ελληνικού σχολείου (στοιχείο 2) 4. Ελληνική υπηκοότητα ή υπηκοότητα ενός κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή νόμιμη άδεια παραμονής στη χώρα, προκειμένου για αλλοδαπούς».

στη σύσταση εθνικού μητρώου, αναγκαίου για τη διασφάλιση τόσο της ποιότητας της μετάφρασης και διερμηνείας αλλά και της παροχής των υπηρεσιών αυτών στον αναγκαίο τόπο και χρόνο.

Η ΕΕΔΑ συνιστά την αναδιαμόρφωση του συνολικού θεσμικού πλαισίου που διέπει το σύστημα μεταφραστών και διερμηνέων στην Ελλάδα με σκοπό την εμπέδωση των μεταφραστών και διερμηνέων ως θεσμικών εγγυητών μίας δίκαιης δίκης, στη βάση των ακόλουθων αξόνων:

- **Θέσπιση εθνικού μητρώου μεταφραστών και εθνικού μητρώου διερμηνέων, ικανών να διασυνδέονται με τα αντίστοιχα μητρώα ανά την ΕΕ και να εγγυώνται την προστασία των προσωπικών δεδομένων που περιέχουν.**
- **Θεσμοθέτηση συστήματος διαπίστευσης των μεταφραστών και διερμηνέων, με τη συμμετοχή τόσο επαγγελματιών του χώρου όσο και δικαστικών και πανεπιστημιακών.**
- **Εξασφάλιση επίσημης κατάρτισης από την Πολιτεία και διαρκούς εκπαίδευσης των μεταφραστών και διερμηνέων.**
- **Διασφάλιση ελέγχου των παρεχόμενων υπηρεσιών αφενός μέσω της εποπτείας του επίπεδου γλωσσικών γνώσεων και γνώσεων τομέα (π.χ. ιατρική, νομική, τεχνολογία) και ικανότητας πολιτισμικής διαμεσολάβησης του μεταφραστή και διερμηνέα, αφετέρου μέσω της αναθεώρησης των μεταφράσεων/ελέγχου της διερμηνείας.**

Άτομα με αναπηρίες

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι με το Ν. 4236/2014 αναγνωρίζεται ρητά ότι το δικαίωμα σε διερμηνεία περιλαμβάνει την προσήκουσα συνδρομή σε άτομα με πρόβλημα ακοής ή ομιλίας.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί βέβαια ότι η νέα νομοθεσία δεν προβλέπει ειδικότερες ρυθμίσεις σχετικά με το δικαίωμα αυτό. Στο ελληνικό ποινικό δικονομικό δίκαιο (άρθρο 227 ΚΠΔ) προβλέπεται ειδική διαδικασία για την εξέταση κουφού ή άλαλου ή κωφάλαλου ως κατηγορουμένου⁵¹. Η πρόβλεψη αυτή δεν αρκεί, για να εγγυηθεί την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

---

⁵¹ 1. Αν ένας κουφός ή άλαλος ή κωφάλαλος πρόκειται να εξεταστεί ως μάρτυρας ή ως κατηγορούμενος, η εξέτασή του γίνεται ως εξής: Όλες οι ερωτήσεις και οι τυχόν παρατηρήσεις δίνονται στον κουφό, αφού καταγραφούν από το γραμματέα της ανάκρισης ή του δικαστηρίου, ενώ οι απαντήσεις δίνονται από αυτόν προφορικά. Στον άλαλο οι ερωτήσεις και οι παρατηρήσεις δίνονται προφορικά και αυτός απαντά γραπτώς. Στον κωφάλαλο οι ερωτήσεις και οι παρατηρήσεις δίνονται γραπτώς και αυτός απαντά με τον ίδιο τρόπο. Στο ακροατήριο οι γραπτές απαντήσεις που δόθηκαν από τον άλαλο ή από τον κωφάλαλο, αφού μονογραφηθούν από τον πρόεδρο και το γραμματέα, καταγράφονται στα πρακτικά και συνοδεύουν τη δικογραφία. 2. Αν ο κουφός ή ο άλαλος ή ο κωφάλαλος δεν ξέρει να διαβάζει ή να γράφει, όποιος διεξάγει την ανάκριση ή διευθύνει τη συζήτηση διορίζει έναν ή δύο διερμηνείς που, αν είναι δυνατό, εκλέγονται κατά προτίμηση μεταξύ των προσώπων που συνήθισαν να συνεννοούνται με τον κουφό, τον άλαλο ή τον κωφάλαλο. Κατά τα άλλα τηρούνται αν είναι δυνατόν οι διατάξεις του κώδικα που αναφέρονται στους διερμηνείς.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁵² προβλέπει στο άρθρο 13 ότι «Τα Κράτη Μέρη διασφαλίζουν στα ΑμεΑ την αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, σε ίση βάση με τους άλλους, συμπεριλαμβανομένης και της πρόβλεψης της κατάλληλης διαδικαστικής και ηλικιακής προσαρμογής, για να διευκολύνουν τον αποτελεσματικό ρόλο τους ως άμεσων και έμμεσων συμμετεχόντων, συμπεριλαμβανομένων και ως μαρτύρων, σε όλες τις νομικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων και των ανακριτικών και άλλων προκαταρκτικών σταδίων». Σε συνδυασμό με την διάταξη αυτή, το άρθρο 21 της ίδιας Σύμβασης προβλέπει ότι «Τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα ΑμεΑ μπορούν να ασκούν το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και γνώμης, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας να αναζητούν, να λαμβάνουν και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες σε ίση βάση με τους άλλους και μέσω όλων των ειδών επικοινωνίας της επιλογής τους, [...] αποδέχονται και να διευκολύνουν τη χρήση των νοηματικών γλωσσών⁵³, Braille, βοηθητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας, και όλων των άλλων προσβάσιμων μέσων, μεθόδων και μορφών επικοινωνίας της επιλογής των ΑμεΑ σε επίσημες συνδιαλλαγές».

Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 2 της Σύμβασης «Για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση των ΑμεΑ στη δικαιοσύνη, τα Κράτη Μέρη θα παρέχουν κατάλληλη εκπαίδευση σε όσους εργάζονται στον τομέα διοίκησης της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας και του σωφρονιστικού προσωπικού».

Η ΕΕΔΑ προτείνει:

- **Θέσπιση εθνικού μητρώου διερμηνέων νοηματικής γλώσσας, συστήματος Braille, βοηθητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας, ικανού να διασυνδέεται και με τα αντίστοιχα μητρώα ανά την ΕΕ και να εγγυάται την προστασία των προσωπικών δεδομένων.**
- **Θεσμοθέτηση συστήματος διαπίστευσης των διερμηνέων νοηματικής γλώσσας, συστήματος Braille, βοηθητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας, με τη συμμετοχή τόσο επαγγελματιών του χώρου όσο και δικαστικών και πανεπιστημιακών**
- **Εξασφάλιση επίσημης κατάρτισης από την Πολιτεία και διαρκούς εκπαίδευσης των διερμηνέων νοηματικής γλώσσας, συστήματος Braille, βοηθητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας.**
- **Διασφάλιση ελέγχου των παρεχόμενων υπηρεσιών αφενός μέσω της εποπτείας του επίπεδου γλωσσικών γνώσεων και γνώσεων τομέα (π.χ. ιατρική, νομική, τεχνολογία) και ικανότητας πολιτισμικής διαμεσολάβησης των διερμηνέων νοηματικής γλώσσας, συστήματος Braille, βοηθητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας, αφετέρου μέσω της αναθεώρησης/ελέγχου της διερμηνείας.**

⁵² Κυρώθηκε με το Ν. 4074/2012, ΦΕΚ Α' 88/11.4.2012.

⁵³ Σύμφωνα με το γαλλικό δίκαιο (άρθρο D. 594-5 γαλλικού ΚΠΔ), αν η κατάσταση τους το δικαιολογεί, η συνδρομή σε άτομα με πρόβλημα ακοής ή ομιλίας κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, [...] και της επικοινωνίας με τους συνηγόρους τους παρέχεται από διερμηνέα νοηματικής γλώσσας ή από οποιοδήποτε πρόσωπο διαπιστευμένο στο χειρισμό γλώσσας, μεθόδου ή τεχνικής που επιτρέπει την επικοινωνία μαζί τους.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα «Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα» (άρθρο 6 παρ. 1 Σ). Με τη διάταξη αυτή προστατεύεται η προσωπική ασφάλεια και κατοχυρώνονται συνταγματικές εγγυήσεις της σύλληψης και προσωρινής κράτησης. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις της νόμιμης σύλληψης και κράτησης είναι το δικαστικό ένταλμα να είναι «αιτιολογημένο» και άρα να καθορίζει το συγκεκριμένο πρόσωπο που προέβη σε μία συγκεκριμένη παράβαση ορισμένης ποινικής διατάξεως, για την οποία συλλαμβάνεται και κρατείται. Επίσης, προϋπόθεση της νόμιμης σύλληψης και προσωρινής κράτησης είναι η επίδοση του εντάλματος κατά τη στιγμή της σύλληψης ή προσωρινής κράτησης. Σκοπός της διάταξης αυτής είναι να πληροφορηθεί ο συλλαμβανόμενος τους λόγους σύλληψής του (μία στοιχειώδης επιταγή του κράτους δικαίου), ώστε να μπορέσει να προετοιμάσει αναλόγως την άμυνά του⁵⁴.

Το δικαίωμα στην ενημέρωση αυτή θεμελιώνεται και σε διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα. Σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ «Οποιοσδήποτε συλλαμβάνεται, πληροφορείται, τη στιγμή της σύλληψής του, τους λόγους της σύλληψης και ενημερώνεται αμέσως για οποιεσδήποτε κατηγορίες εναντίον του». Το δικαίωμα ενημέρωσης αναγνωρίζεται γενικά σε κάθε κατηγορούμενο στη βάση και του άρθρου 14 παρ. 3 α) ΔΣΑΠΔ που προβλέπει ότι τουλάχιστον μία από τις εγγυήσεις που κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει, σε πλήρη ισότητα, είναι «να πληροφορηθεί το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα που κατανοεί και λεπτομερώς, τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του».

Και η Αμερικανική Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προβλέπει στα πλαίσια του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου για ποινικό αδίκημα να απολαμβάνει, σε πλήρη ισότητα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ελάχιστες εγγυήσεις μεταξύ των οποίων το δικαίωμα «σε προηγούμενη λεπτομερή ενημέρωση του κατηγορουμένου για τις εναντίον του κατηγορίες» (άρθρο 8 παρ. 2 β)). Το άρθρο 7 παρ. 4 της ίδιας Σύμβασης προβλέπει ότι «Κάθε πρόσωπο που κρατείται πρέπει να ενημερώνεται για τους λόγους της κράτησής του και να πληροφορείται το συντομότερο δυνατόν για την ή τις εναντίον του κατηγορίες».

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής ΕΣΔΑ) εγγυάται στο άρθρο 6 παρ. 3 α) το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου «α) όπως πληροφορηθεί, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας». Αντίστοιχα το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ προβλέπει ότι «Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθεί κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της σύλληψώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν».

⁵⁴ Δαγτόγλου Π. Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Α'*, Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 294-295.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνει το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης στο άρθρο 47. Με το άρθρο 48 παράγραφος 2 του Χάρτη «διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο» και το άρθρο 6 αναγνωρίζεται ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια».

Το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών έχει αποτελέσει αντικείμενο του παράγωγου δικαίου της ΕΕ. Η Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών αποτελεί το δεύτερο βήμα μιας σειράς μέτρων που έχουν σχεδιαστεί από κοινού για να θεσπίσουν ελάχιστους κανόνες για δικονομικά δικαιώματα σε ολόκληρη την ΕΕ σύμφωνα με τον οδικό χάρτη για τα δικονομικά δικαιώματα του 2009. Έπεται της οδηγίας για τα δικαιώματα στη διερμηνεία και τη μετάφραση του 2010 και παρέχει εγγυήσεις για την ενημέρωση των κατηγορουμένων ή υπόπτων αφενός σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματά τους αφετέρου για τις κατηγορίες εις βάρος τους. Θεσπίζει ελάχιστους κανόνες για όλες τις χώρες της ΕΕ ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος, της ιθαγένειας ή της εθνικότητας ενός προσώπου.

Προβλέπεται ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι ενημερώνονται άμεσα, γραπτώς ή προφορικώς, για σειρά δικονομικών δικαιωμάτων. Ενημερώνονται, επιπλέον, άμεσα για την αξιόποινη πράξη για την οποία φέρονται ως ύποπτοι ότι έχουν διαπράξει και λεπτομερώς για την κατηγορία. Εάν έχουν συλληφθεί ή κρατούνται, ενημέρωση παρέχεται σχετικά με τους λόγους της σύλληψης ή κράτησής τους. Τέλος πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στο υλικό της δικογραφίας προκειμένου να ασκήσουν το δικαίωμα υπεράσπισής τους.

Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη πρόσφατα, με τον Ν. 4236/2014 «Για την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (L280) και 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (L142) και άλλες διατάξεις»⁵⁵. Ο ως άνω αυτός νόμος επέφερε σειρά τροποποιήσεων στις διατάξεις των άρθρων 99 και 101 ΚΠΔ.

Παρατηρώντας ότι στο δικαίωμα ενημέρωσης περιέχεται ένα τρίπτυχο εγγυήσεων: το δικαίωμα ενημέρωσης του κατηγορούμενου επί των δικονομικών του δικαιωμάτων, το δικαίωμα ενημέρωσης επί της κατηγορίας⁵⁶ και τέλος το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας, η ΕΕΔΑ απευθύνει τις ακόλουθες συστάσεις:

⁵⁵ ΦΕΚ Α' 33/11.2.2014.

⁵⁶ Βλ. και ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή): (σημ. 54-56): «Όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των άρθρων 3 και 6 της εν λόγω οδηγίας, το αναφερόμενο στο άρθρο 1 της οδηγίας δικαίωμα αφορά τουλάχιστον δύο διακριτά δικαιώματα. Αφενός, οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2012/13, να ενημερώνονται, τουλάχιστον, για ορισμένα δικονομικά δικαιώματα που απαριθμούνται στο εν λόγω άρθρο και περιλαμβάνουν το δικαίωμα προσβάσεως σε δικηγόρο, το δικαίωμα παροχής νομικών συμβουλών δωρεάν και τις σχετικές προϋποθέσεις τέτοιας παροχής νομικών συμβουλών, το δικαίωμα ενημερώσεως σχετικά με την ποινική κατηγορία, το δικαίωμα διερμηνείας και μεταφράσεως καθώς και το δικαίωμα σιωπής. Αφετέρου, η εν λόγω οδηγία ορίζει, στο άρθρο 6, κανόνες που αφορούν το δικαίωμα ενημερώσεως σχετικά με την ποινική κατηγορία».

Η ενημέρωση επί των δικονομικών δικαιωμάτων

Η Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, προβλέπει ρητά την ενημέρωση των κατηγορούμενων επί των δικονομικών δικαιωμάτων, στη βάση δύο αξόνων. Κατά πρώτον, κάθε ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενημερώνεται για τα δικαιώματά του σε απλή κατανοητή γλώσσα, εγγράφως ή προφορικά. Πληρέστερη ενημέρωση, κατά δεύτερον, παρέχεται στον ύποπτο τέλεσης πράξης ή στον κατηγορούμενο, ο οποίος συλλαμβάνεται ή κρατείται. Στην περίπτωση αυτή παρέχεται αμέσως έγγραφο, στο οποίο καταγράφονται τα δικαιώματά του και του επιτρέπεται να το διατηρεί στην κατοχή του καθ' όλη τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας του.

Στο σημείο αυτό το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ παρέχει πληρέστερη προστασία από το δίκαιο της ΕΣΔΑ⁵⁷. Με την ενσωμάτωση, δε, στο ελληνικό δίκαιο της ως άνω Οδηγίας, το νέο άρθρο 99Α παρ. 1 ΚΠΔ προβλέπει ότι «1. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενημερώνεται αμέσως όσον αφορά τουλάχιστον στα ακόλουθα δικαιώματα: α) το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) το δικαίωμα και τις προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, δ) το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης και ε) το δικαίωμα σιωπής». Αντίστοιχα, στον ύποπτο τέλεσης πράξης ή στον κατηγορούμενο, ο οποίος συλλαμβάνεται ή κρατείται, παρέχεται αμέσως έγγραφο δικαιωμάτων (άρθρο 99Α παρ. 3 ΚΠΔ)⁵⁸. Η ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι η υποχρέωση των αρχών να χορηγούν έγγραφο δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κατά τη σύλληψη αντιστοιχεί στην υφιστάμενη σήμερα πρακτική που ακολουθείται από τις αστυνομικές αρχές, με τη χορήγηση πληροφοριακού δελτίου στους συλλαμβανόμενους⁵⁹.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι το πληροφοριακό δελτίο διατίθεται από τις αρμόδιες αρχές μεταφρασμένο σε πολλές γλώσσες και η παροχή του αποτελεί ήδη μία καλή πρακτική. Η ως άνω πρακτική επιδέχεται βελτιώσεων με στόχο την πληρέστερη κατοχύρωση στην πράξη του δικαιώματος ενημέρωσης επί των δικονομικών δικαιωμάτων.

⁵⁷ Βλ. ΕΔΔΑ, *Hermi κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006, παρ. 92: Το έγγραφο που ενημέρωνε τον προσφεύγοντα για την ημερομηνία της συζήτησης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, δεν υπεδείκνυε ότι ο ίδιος ο προσφεύγων όφειλε να ζητήσει, τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν την συζήτηση, να οδηγηθεί στην αίθουσα του δικαστηρίου. Το γεγονός αυτό κρίνεται από το ΕΔΔΑ ως λυπηρό. Εντούτοις, κατά το ΕΔΔΑ δεν μπορεί να επιβάλλεται στο Κράτος η υποχρέωση να αναφέρονται λεπτομερώς, σε κάθε πράξη της διαδικασίας, τα δικαιώματα και οι δυνατότητες του κατηγορουμένου. Αντιθέτως, είναι υποχρέωση του συνηγόρου κάθε κατηγορουμένου να συμβουλευεί τον πελάτη του σχετικά με τη συνέχεια της εναντίον του διαδικασίας και τις ενέργειες, στις οποίες πρέπει να προβεί, προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματά του.

⁵⁸ Το έγγραφο αυτό περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τα ακόλουθα δικαιώματα: α) το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) το δικαίωμα και τις προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, δ) το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης, ε) το δικαίωμα σιωπής, στ) το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας, ζ) το δικαίωμα ενημέρωσης των προξενικών αρχών και ενός επιπλέον προσώπου, η) το δικαίωμα σε επείγουσα ιατρική περίθαλψη, θ) τον ανώτατο αριθμό ωρών ή ημερών κατά τις οποίες ο κατηγορούμενος δύναται να στερηθεί της ελευθερίας του προτού προσαχθεί ενώπιον δικαστικής αρχής και ι) πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής του νόμιμου χαρακτήρα της σύλληψης ή της κράτησης.

⁵⁹ Η πρακτική αυτή χρονολογείται από την 12.10.2010. Τα πληροφοριακά δελτία μεταφράστηκαν και διανεμήθηκαν στις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. με την εγκύκλιο διαταγή του Αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. υπ' αριθμ. 7100/24/3-ε' της 12.10.2010. Παρέχονται σε 14 γλώσσες: Ελληνικά, Αγγλικά, Αλβανικά, Αραβικά, Βουλγαρικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ισπανικά, Ιταλικά, Πολωνικά, Ρωσικά, Ρουμάνικα, Σέρβικα και Τουρκικά.

Πέραν του ότι πρέπει πράγματι στην πράξη το ενημερωτικό κείμενο να εγχειρίζεται ανεξαιρέτως σε κάθε ενδιαφερόμενο, είναι σκόπιμο το πληροφοριακό δελτίο να είναι διαθέσιμο και σε γλώσσα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες. Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 99 Α παρ. 2 ΚΠΔ η ενημέρωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, ήτοι η ενημέρωση των κατηγορουμένων ή υπόπτων *«παρέχεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα, προφορικός ή εγγράφως, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών αναγκών των υπόπτων ή κατηγορουμένων που είναι ευάλωτα πρόσωπα»*. Παρόμοια διάταξη δεν υφίσταται για το έγγραφο δικαιωμάτων που παρέχεται στα πρόσωπα που συλλαμβάνονται⁶⁰.

Η ΕΕΔΑ συνιστά αφενός να προβλεφθούν συγκεκριμένα μέτρα σε εκτέλεση της πρόνοιας του άρθρου 99 Α παρ. 2 ΚΠΔ για τα ευάλωτα πρόσωπα και αφετέρου να διατίθεται το έγγραφο δικαιωμάτων και στη γραφή Braille.

Επίσης, το πληροφοριακό δελτίο που παρέχεται στους ενδιαφερόμενους από τις αρχές πράγματι περιέχει πληροφόρηση για σειρά δικαιωμάτων του κατηγορούμενου, όπως πλέον το απαιτεί και η σχετική διάταξη του ΚΠΔ. Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι η απαρίθμηση των δικαιωμάτων, για τα οποία πρέπει να ενημερώνεται ο ύποπτος ή κατηγορούμενος είναι ενδεικτική. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι οι αρχές θα μπορούσαν να ενημερώνουν τον κατηγορούμενο και για τις συνέπειες του μη σεβασμού των δικαιωμάτων του κατά την ποινική διαδικασία και τη δυνατότητα προστασίας τους στην περίπτωση αυτή, αξιοποιώντας τις δικονομικές δυνατότητες που του παρέχονται από το ελληνικό δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 δ) ΚΠΔ, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 11 του Ν 3904/2010 (Α' 218/23.12.2010), *«Ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη προκαλείται: 1) Αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν [...] δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα»*.

Η ΕΕΔΑ συνιστά στις αρμόδιες αρχές να παρέχουν ουσιαστική ενημέρωση επί των δικονομικών δικαιωμάτων σε όλους τους υπόπτους και κατηγορούμενους, συμπεριλαμβανομένης της ενημέρωσης επί των επιπτώσεων του μη σεβασμού των δικαιωμάτων τους.

⁶⁰ Απλώς ορίζεται στο άρθρο 99Α παρ. 4 ΚΠΔ ότι «Το ως άνω έγγραφο συντάσσεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα. Όταν αυτό δεν είναι διαθέσιμο στην κατάλληλη γλώσσα, ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενημερώνεται για τα δικαιώματά του προφορικά σε γλώσσα που κατανοεί. Το εν λόγω έγγραφο πρέπει στη συνέχεια να χορηγείται, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, σε γλώσσα που ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος κατανοεί».

Η ενημέρωση επί της κατηγορίας

Περιεχόμενο ενημέρωσης

Ενημέρωση κατηγορούμενου για τις εναντίον του κατηγορίες

Για το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ σχετικά με το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου «όπως πληροφορηθή, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας» πρέπει να ιδωθεί υπό το φως του γενικότερου δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ. Στην ποινική διαδικασία, η παροχή πλήρους και λεπτομερούς ενημέρωσης για τις κατηγορίες εναντίον του κατηγορουμένου και κατά συνέπεια ο νομικός χαρακτηρισμός που τα δικαστήρια υιοθετούν σε κάθε περίπτωση, αποτελεί αναγκαίο όρο για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης της διαδικασίας⁶¹.

Επίσης, το δικαίωμα του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ συνδέεται για το ΕΔΔΑ με το δικαίωμα της παρ. 3 β) ΕΣΔΑ⁶², έτσι το δικαίωμα ενημέρωσης για τη φύση και το λόγο της κατηγορίας πρέπει να κρίνεται υπό το φως του δικαιώματος του κατηγορουμένου να προετοιμάζει την υπεράσπισή του⁶³.

Η παράγραφος 3 α) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ καταδεικνύει την ανάγκη για ιδιαίτερη επιμέλεια ώστε να ενημερωθεί ο κατηγορούμενος για την «κατηγορία». Το κατηγορητήριο διαδραματίζει έναν καθοριστικό ρόλο στην ποινική διαδικασία: από την επίδοσή του, ο κατηγορούμενος ενημερώνεται επίσημα για την νομική και πραγματική βάση των εναντίον του κατηγοριών⁶⁴. Το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ αναγνωρίζει στον κατηγορούμενο το δικαίωμα ενημέρωσης όχι μόνο για τον «λόγο» της κατηγορίας, δηλαδή των πραγματικών περιστατικών, με τα οποία βαρύνεται και στα οποία βασίζεται η κατηγορία, αλλά επίσης και για την «φύση» της κατηγορίας, δηλαδή το νομικό χαρακτηρισμό που αποδίδεται στα γεγονότα⁶⁵. Σε σχέση με το κατά πόσο ένα έγγραφο που ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του παραθέτει «κατά τρόπο αναλυτικό την φύση και το λόγο της κατηγορίας», το ΕΕΔΑ έχει δεχθεί ότι έγγραφο που απαριθμεί επαρκώς τα αδικήματα, για τα οποία θεωρούνταν ύποπτος, προσδιορίζοντας τον τόπο και τον χρόνο, αναφερόταν στις εφαρμοστέες διατάξεις του ΠΚ και στο όνομα του θύματος, ικανοποιεί τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ⁶⁶.

⁶¹ ΕΔΔΑ, *Ladent κατά Πολωνίας*, αρ. προσφ. 11036/03, 18.03.2008, παρ. 34.

⁶² «Πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα [...] όπως διαθέτη τον χρόνο και τας αναγκαίας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του».

⁶³ ΕΔΔΑ, *Ladent κατά Πολωνίας*, *op. cit.*, παρ. 35.

⁶⁴ ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.*, παρ. 79 και ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 25444/94, 25.3.1999, παρ. 51.

⁶⁵ ΕΔΔΑ, *Mattochia κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 23969/94, 25.07.2000, παρ. 59 και ΕΔΔΑ, *Penev κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 20494/04, 07.01.2010, 07.01.2010, παρ. 33 και 42.

⁶⁶ ΕΔΔΑ, *Brozicek κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 10964/84, 19.12.1989.

Οι πληροφορίες αυτές δεν χρειάζεται απαραίτητα να αναφέρουν τις αποδείξεις/πηγές που θεμελιώνουν την κατηγορία⁶⁷. Επίσης το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ δεν επιβάλλει συγκεκριμένο τύπο για την ενημέρωση του κατηγορουμένου για την φύση και τον λόγο της εναντίον του κατηγορίας⁶⁸. Η υποχρέωση ενημέρωσης του κατηγορουμένου ανήκει αποκλειστικά στην κατηγορούσα αρχή και δεν μπορεί να γίνεται σεβαστή κατά τρόπο παθητικό με την συλλογή πληροφοριών χωρίς να ενημερώνεται για αυτές η υπεράσπιση⁶⁹. Την ενημέρωση πρέπει όντως να την λαμβάνει ο κατηγορούμενος - δεν επαρκεί νομικό τεκμήριο παραλαβής⁷⁰. Αν η καταγγελλόμενη κατάσταση οφείλεται στην συμπεριφορά του ιδίου του κατηγορουμένου, τότε ο τελευταίος αυτός δεν δικαιούται να επικαλείται παραβίαση του δικαιώματος υπεράσπισης⁷¹. Αν ο ενδιαφερόμενος, είναι πρόσωπο που υποφέρει από διανοητική διαταραχή, τότε οι αρχές οφείλουν να λαμβάνουν πρόσθετα μέτρα κατά τρόπο, ώστε να ενημερώνεται αυτός λεπτομερώς για την φύση και το λόγο της εναντίον του κατηγορίας⁷².

Και η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ έχει εξειδικεύσει τα ζητήματα που τίθενται σχετικά με το δικαίωμα κάθε προσώπου που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα να πληροφορηθεί το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα που κατανοεί και λεπτομερώς, τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του, όπως κατοχυρώνεται στην παράγραφο 3 (α), που είναι η πρώτη από τις ελάχιστες εγγυήσεις στις ποινικές διαδικασίες του άρθρου 14 ΔΣΑΠΔ. Η εγγύηση αυτή βρίσκει εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις ποινικής δίωξης, ακόμη και προσώπων που δεν κρατούνται, αλλά όχι στις ποινικές έρευνες πριν την άσκηση της δίωξης⁷³. Η ενημέρωση των λόγων σύλληψης κατοχυρώνεται ξεχωριστά στο άρθρο 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ⁷⁴. Το δικαίωμα ενημέρωσης το συντομότερο δυνατό απαιτεί η ενημέρωση να δίνεται όταν ασκείται επίσημα δίωξη σε βάρος του ενδιαφερόμενου προσώπου για συγκεκριμένο αδίκημα σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο⁷⁵ ή όταν το εν λόγω πρόσωπο δημοσίως χαρακτηρίζεται ως τέτοιο⁷⁶. Οι απαιτήσεις της παραγράφου 3 α) μπορούν να ικανοποιηθούν με προφορική ενημέρωση -αν αργότερα επιβεβαιωθεί και γραπτώς- ή γραπτώς, με το δεδομένο η ενημέρωση να υποδεικνύει τόσο τη διάταξη νόμου όσο και τα αποδιδόμενα γενικά περιστατικά επί των οποίων βασίζεται η κατηγορία⁷⁷. Σε περίπτωση ερήμην

⁶⁷ ΕΔΔΑ, *Colozza και Rubinat κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 9024/80, 12.02.1985. Για την περίπτωση τυπογραφικού λάθους στην αναφερόμενη διάταξη νόμου, επί της οποίας θεμελιώνεται η κατηγορία βλ. ΕΔΔΑ, *Gea Catalan κατά Ισπανίας*, αρ. προσφ. 19160/91, 10.02.1995.

⁶⁸ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*, παρ. 53, ΕΔΔΑ, *Drassich κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 25575/04, 11.12.2007, παρ. 34 και ΕΔΔΑ, *Giosakis κατά Ελλάδος (n° 3)*, αρ. προσφ. 5689/08, 03.05.2011, παρ. 29. Και το ΔΕΕ έχει κρίνει (ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή)), ότι (σημ. 61) «η επίδοση εκδοθείσας κατά τη συνοπτική διαδικασία ποινικής αποφάσεως πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 2012/13, να θεωρηθεί ως μια μορφή ενημερώσεως σχετικά με την σε βάρος του ενδιαφερομένου ποινική κατηγορία, με αποτέλεσμα να απαιτείται η τήρηση των απαιτήσεων του εν λόγω άρθρου».

⁶⁹ ΕΔΔΑ, *Mattoccia κατά Ιταλίας*, *op. cit.*, παρ. 65.

⁷⁰ ΕΕπΔΑ, *C. κατά Ιταλίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 10889/84, 11.05.1988.

⁷¹ ΕΔΔΑ, *Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 7819/77 και 7878/77, 28.06.1984, παρ. 96.

⁷² ΕΔΔΑ, *Vaudelle κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 35683/97, 30.01.2001, παρ. 65.

⁷³ Communication No. 1056/2002, *Khachatryan κατά Αρμενίας*, παρ. 6.4.

⁷⁴ Communication No. 253/1987, *Kelly κατά Τζαμάικας*, παρ. 5.8.

⁷⁵ Communications No. 1128/2002, *Marques de Morais κατά Αγκόλας*, παρ. 5.4 και 253/1987, *Kelly κατά Τζαμάικας*, παρ. 5.8.

⁷⁶ Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *General Comment No. 32, Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial*, *op. cit.*

⁷⁷ *Ibid.*

δίκης, το άρθρο 14 παρ. 3 α) ΔΣΑΠΔ απαιτεί, παρά την απουσία του κατηγορούμενου, να έχουν γίνει όλες οι απαραίτητες ενέργειες ώστε να πληροφορηθούν οι κατηγορούμενοι για την κατηγορία και να ενημερωθούν για τη διαδικασία⁷⁸.

Σύμφωνα με το άρθρο 321 παρ. 1 δ' ΚΠΔ, το κλητήριο θέσπισμα πρέπει να περιέχει: «τον ακριβή καθορισμό της πράξης για την οποία κατηγορείται και μνεία του άρθρου του ποινικού νόμου που την προβλέπει». Ακριβής καθορισμός της πράξης υπάρχει όταν καταγράφονται όλα τα απαιτούμενα για την κατάφαση της νομοτυπικής μορφής (αντικειμενική υπόσταση-υποκειμενική υπόσταση-εξωτερικός όρος του αξιοποιήσιμου) του εγκλήματος πραγματικά περιστατικά, δηλαδή να μνημονεύονται τα πραγματικά περιστατικά κατά τρόπο ώστε να οδηγείται κανείς σε πλήρη υπαγωγή κάτω από την οικεία ποινική διάταξη. Στα αυτόφωρα εγκλήματα, όμως, σύμφωνα με το άρθρο 418 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ «Ο εισαγγελέας γνωστοποιεί προφορικά τα στοιχεία της κατηγορίας στον κατηγορούμενο χωρίς να απαιτείται η κοινοποίηση σ' αυτόν κλητηρίου θεσπίσματος. Για την παραπάνω γνωστοποίηση συντάσσεται και προσαρτάται στη δικογραφία συνοπτική έκθεση που υπογράφεται από τον εισαγγελέα, το γραμματέα και τον κατηγορούμενο και σε περίπτωση ανάγκης μόνο από τον εισαγγελέα».

Η ΕΕΔΑ συνιστά την τροποποίηση του άρθρου 418 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ, ώστε να προβλέπεται ρητά η υποχρέωση των αρμόδιων αρχών σε πλήρη ενημέρωση του κατηγορουμένου για την κατηγορία.

Ενημέρωση συλληφθέντος προσώπου για τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες

Το δικαίωμα του κάθε συλληφθέντος προσώπου να πληροφορείται τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες κατοχυρώνεται ξεχωριστά τόσο στην ΕΣΔΑ (άρθρο 5 παρ. 2) όσο και στο ΔΣΑΠΔ (άρθρο 9 παρ. 2).

Το ΕΔΔΑ έχει επισημάνει ότι το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ περιλαμβάνει την ελάχιστη εγγύηση ότι κάθε συλληφθέν πρόσωπο πρέπει να γνωρίζει το λόγο, για τον οποίο στερείται της ελευθερίας του. Η διάταξη αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του προστατευτικού πλέγματος του άρθρου 5 ΕΣΔΑ: βάσει της παραγράφου 2 κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται πρέπει να ενημερώνεται σε απλή, μη τεχνική, γλώσσα που μπορεί να κατανοεί, για τους ουσιαστικούς νομικούς και πραγματικούς λόγους της σύλληψής του, ώστε να είναι σε θέση, να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησης σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ⁷⁹. Το κατά πόσο το περιεχόμενο της πληροφόρησης που παρέχεται επαρκεί, εκτιμάται σε κάθε υπόθεση ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της⁸⁰. Έχει κριθεί ότι σχετικά με τον τρόπο

⁷⁸ Communication No. 16/1977, *Mbenge κατά Ζαίρ*, παρ. 14.1.

⁷⁹ «Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως».

⁸⁰ ΕΕπΔΑ, *Freda κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 8916/80, 07.10.1980, ΕΔΔΑ, *Kerr κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 40451/98, 07.12.1999, ΕΔΔΑ, *Öcalan κατά Τουρκίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 46221/99, 14.12.2000,

ενημέρωσης των ενδιαφερομένων προσώπων για τους λόγους σύλληψης, η ΕΣΔΑ δεν απαιτεί οι λόγοι αυτοί να αναφέρονται στο κείμενο της απόφασης που εγκρίνει την κράτηση⁸¹ ούτε να παρέχονται γραπτώς στον κρατούμενο⁸². Έχει επίσης κριθεί ότι δεν είναι απαραίτητο τη στιγμή της σύλληψης να απαριθμούνται πλήρως όλες οι κατηγορίες εναντίον του ενδιαφερόμενου προσώπου⁸³.

Ο συλληφθείς πρέπει να ενημερώνεται επαρκώς για τα γεγονότα και τα αποδεικτικά στοιχεία που αιτιολογούν την απόφαση κράτησης. Πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζει ή να αρνείται το έγκλημα, για το οποίο είναι ύποπτος. Εντούτοις, έχει κριθεί ότι δεν είναι απαραίτητο να ενημερώνεται ο ύποπτος, στο στάδιο αυτό και στο πλαίσιο αυτό, για γεγονότα και αποδεικτικά στοιχεία, άλλα μόνο τα απαραίτητα προς αιτιολόγηση της κράτησης⁸⁴. Η γενική ενημέρωση, όμως, ότι η σύλληψη πραγματοποιούνταν σε εφαρμογή της νομοθεσίας έκτακτου ανάγκης, χωρίς περαιτέρω λεπτομέρειες, δεν ικανοποιεί καθαυτή τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ⁸⁵.

Άλλωστε, η παράγραφος 2 του άρθρου 5 ΕΣΔΑ εφαρμόζεται τόσο στα πρόσωπα που έχουν στερηθεί με σύλληψη της ελευθερίας τους όσο και με κράτηση⁸⁶. Επίσης εφαρμόζεται⁸⁷ στις περιπτώσεις του άρθρου 5 παρ. 1 στ) ΕΣΔΑ⁸⁸, αν και λιγότερο λεπτομερείς λόγοι απαιτούνται από αυτούς στις περιπτώσεις του άρθρου 5 παρ. 1 γ) ΕΣΔΑ⁸⁹.

Αντίστοιχα, το άρθρο 9 παρ. 2 του ΔΣΑΠΔ παρέχει δύο εγγυήσεις για τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται. Κατά πρώτον, πρέπει να πληροφορούνται, κατά τη στιγμή της σύλληψης για τους λόγους της σύλληψης αυτής. Κατά δεύτερον, πρέπει να ενημερώνονται αμέσως για οποιεσδήποτε κατηγορίες εναντίον τους. Η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ έχει ερμηνεύει κατά τρόπο ευρύ την έννοια της σύλληψης. Η υποχρέωση του Κράτους για παροχή πληροφόρησης κατά τη σύλληψη προκύπτει σε κάθε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας ενός προσώπου⁹⁰. Η σύλληψη συνεπάγεται την έναρξη στέρησης της ελευθερίας, οπότε η υποχρέωση παροχή πληροφόρησης

ΕΔΔΑ, *Dikme κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 20869/92, 11.07.2000, ΕΔΔΑ, *Smith κατά Ολλανδίας*, αρ. προσφ. 64512/01, 06.07.2004 και ΕΔΔΑ, *Suso Musa κατά Μάλτας*, αρ. προσφ. 42337/12, 23.07.2013.

⁸¹ ΕΕπΔΑ, *X. κατά Ολλανδίας*, αρ. προσφ. 2621/65.

⁸² ΕΕπΔΑ, *X. κατά Ολλανδίας*, αρ. προσφ. 1211/61.

⁸³ ΕΕπΔΑ, *X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 4220/69.

⁸⁴ ΕΕπΔΑ, *X. κατά Γερμανίας*, 13.12.1978.

⁸⁵ ΕΔΔΑ, *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 5310/71, 18.01.1978.

⁸⁶ ΕΔΔΑ, *Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005, παρ. 414.

⁸⁷ ΕΔΔΑ, *Bordovskiy κατά Ρωσίας*, αρ. προσφ. 49491/99, 08.02.2005, παρ. 56 και ΕΔΔΑ, *Suso Musa κατά Μάλτας*, *op. cit.*.

⁸⁸ «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν: [...] εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθῃ παρανόμως εν τη χώρα, ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως».

⁸⁹ «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν: [...] εάν συνελήφθη και κρατήται όπως οδηγηθή ενώπιον της αρμοδίας δικαστικής αρχής εις την περίπτωσιν ευλόγου υπονοίας ότι διέπραξεν αδίκημα, ή υπάρχουν λογικά δεδομένα προς παραδοχήν της ανάγκης όπως ούτος εμποδισθή από του να διαπράξῃ αδίκημα ή δραπετεύσῃ μετά την διάπραξιν τούτου».

⁹⁰ Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *Human Rights Committee, General comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person)*, 16 Δεκεμβρίου 2014, CCPR/C/GC/35.

υφίσταται ανεξάρτητα από τον τυπικό ή άτυπο χαρακτήρα της σύλληψης και ανεξάρτητα από το κατά πόσο η βάση της είναι νόμιμη⁹¹. Η υποχρέωση ενημέρωσης «αμέσως για οποιεσδήποτε κατηγορίες» εναντίον του συλληφθέντος αφορά μόνο τις κατηγορίες αυτές⁹². Αν ένα πρόσωπο, το οποίο ήδη κρατείται για μία συγκεκριμένη κατηγορία, κληθεί να κρατηθεί για μία άλλη διαφορετική κατηγορία, τότε γεννάται υποχρέωση άμεσης ενημέρωσης για την διαφορετική αυτή κατηγορία⁹³.

Για την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ θεμελιώδης λόγος για την υποχρέωση ενημέρωσης των συλληφθέντων για τους λόγους σύλληψης είναι η παροχή της δυνατότητας να ζητήσουν την απελευθέρωσή τους, αν πιστεύουν ότι οι λόγοι σύλληψης είναι άκυροι ή αστήριχτοι⁹⁴. Για τον λόγο αυτό, οι λόγοι πρέπει να περιλαμβάνουν όχι μόνο τη γενική νομική βάση της σύλληψης, αλλά και επαρκείς πληροφορίες για τα περιστατικά, ώστε να προκύπτει η ουσία της παράβασης, όπως η παράνομη πράξη και η ταυτότητα του φερομένου ως θύματος⁹⁵. Οι λόγοι αφορούν την επίσημη βάση της σύλληψης και όχι τα υποκειμενικά κίνητρα του διενεργούντος τη σύλληψη⁹⁶.

Η προφορική ενημέρωση για την σύλληψη αρκεί για να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του άρθρου 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ. Παρόλο που στο κείμενο του ΔΣΑΠΔ δεν αναφέρεται ρητά, η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ έχει κρίνει ότι η πληροφόρηση πρέπει να διενεργείται σε γλώσσα που ο συλληφθείς κατανοεί⁹⁷.

Για ορισμένες κατηγορίες ευάλωτων προσώπων, η άμεση ενημέρωση του προσώπου που συλλαμβάνεται δεν αρκεί. Όταν συλλαμβάνονται παιδιά, η ενημέρωση για τη σύλληψη και τους λόγους αυτής πρέπει να παρέχεται απευθείας και στους γονείς, στους έχοντες τη γονική μέριμνα ή στους νομικούς τους παραστάτες⁹⁸. Για ορισμένα άτομα με νοητική αναπηρία, ενημέρωση για τη σύλληψη και τους λόγους αυτής πρέπει επίσης να παρέχεται απευθείας στα πρόσωπα που αυτοί υποδεικνύουν ή στα αρμόδια μέλη της οικογένειάς τους. Επιπλέον χρόνος ενδέχεται να απαιτείται για τον εντοπισμό και την επικοινωνία με τα αρμόδια αυτά τρίτα πρόσωπα, αλλά και στην περίπτωση αυτή η ενημέρωση πρέπει να παρέχεται το συντομότερο δυνατόν⁹⁹.

Σε σχέση με την υποχρέωση του δευτέρου εδαφίου, τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται για την διερεύνηση ενός εγκλήματος που ενδεχομένως διέπραξαν ή για την κράτησή τους έως την ποινική δίκη, πρέπει αμέσως να ενημερώνονται για το αδίκημα που φέρονται ως ύποπτοι ή κατηγορούμενοι

---

⁹¹ Communication No. 1460/2006, *Yklymona κατά Τουρκμενιστάν*, παρ. 7.2 και 414/1990, *Mika Miha κατά Ισημερινής Γουινέας*, παρ. 6.5.

⁹² Βλ. Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *Human Rights Committee, General comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person)*, *op. cit.*

⁹³ Communication No. 635/1995, *Morrison κατά Τζαμάικας*, παρ. 22.2–22.3, 1397/2005, *Engo κατά Καμερόν*, παρ. 7.3.

⁹⁴ Communication No. 248/1987, *Campbell κατά Τζαμάικας*, παρ. 6.3.

⁹⁵ Communication No. 1177/2003, *Pombe and Shandwe κατά της Δημοκρατίας του Κονγκό*, παρ. 6.2.

⁹⁶ Communication No. 1812/2008, *Levinon κατά Λευκορωσίας*, παρ. 7.5.

⁹⁷ Communication No. 868/1999, *Wilson κατά Φιλιππίνων*, παρ. 3.3 και 7.5.

⁹⁸ Communication No. 1402/2005, *Krasnov κατά Κιργιστάν*, παρ. 8.5.

⁹⁹ Βλ. Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *Human Rights Committee, General comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person)*, *op. cit.*

ότι διέπραξαν. Το δικαίωμα αυτό αφορά τόσο τις διώξεις του γενικού ποινικού δικαίου όσο και του στρατιωτικού ή κάθε άλλου ειδικής διαδικασίας που αποβλέπει σε ποινικό κολασμό¹⁰⁰.

Οι λόγοι σύλληψης πρέπει να παρέχονται σε γλώσσα που ο συλληφθείς κατανοεί¹⁰¹. Ο λόγος που προβλέπεται η υποχρέωση ενημέρωσης, είναι η διευκόλυνση για την αξιολόγηση του κατά πόσο η προσωρινή κράτηση είναι απαραίτητη ή όχι, και για τον λόγο αυτό η παρ. 2 δεν απαιτεί να παρέχεται στον συλληφθέντα με μεγάλη λεπτομέρεια ενημέρωση για την κατηγορία και δη τόση όση χρειάζεται σε επόμενο στάδιο για την προετοιμασία της δίκης¹⁰².

Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα «Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα» (άρθρο 6 παρ. 1). Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 276 παρ. 3 ΚΠΔ «Το ένταλμα σύλληψης περιέχει το όνομα, το επώνυμο, την κατοικία και την ακριβέστερη δυνατή περιγραφή του προσώπου που συλλαμβάνεται, σημείωση για το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται και μνεία του άρθρου που το προβλέπει. Έχει επίσης την επίσημη σφραγίδα και την υπογραφή του ανακριτή και του γραμματέα», ενώ κατά το άρθρο 283 παρ. 2 ΚΠΔ «Το ένταλμα για την προσωρινή κράτηση ή η διάταξη που ορίζει τους όρους που αναφέρονται στο άρθρο 282 περιέχει, εκτός από τα τυπικά στοιχεία που αναγράφονται στο άρθρο 276 παρ. 3, την ακριβή σημείωση για το κακούργημα ή το πλημμέλημα».

Σύμφωνα με το άρθρο 276 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ: «Εκτός από την περίπτωση του άρθρου 275, κανείς δεν συλλαμβάνεται χωρίς ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένο ένταλμα του ανακριτή ή βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου, που πρέπει να κοινοποιούνται κατά τη στιγμή της σύλληψης. Κοινοποίηση θεωρείται και η επίδειξη σ' αυτόν που συλλαμβάνεται του σχετικού μέρους του Δελτίου Εγκληματολογικών Αναζητήσεων ή της ειδικής εγκυκλίου για την αναζήτηση, όταν αυτά μνημονεύουν τα στοιχεία της ταυτότητας του προσώπου που διώκεται, τον αριθμό και τη χρονολογία του βουλεύματος ή του εντάλματος σύλληψης, τον ανακριτή που το εξέδωσε και την αξιόποινη πράξη την οποία αφορούν, και επίσης έχουν τυπωμένη στο τέλος την υπογραφή του διευθυντή του Κεντρικού Γραφείου Εγκληματολογικών Υπηρεσιών και τη σφραγίδα του». Ωστόσο, τόσο από την ερμηνεία του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος, όσο και από την ερμηνεία του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ, καθώς και από την ερμηνεία του άρθρου 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ συνάγεται ότι με την υποχρέωση της επαρκούς ενημέρωσης κάθε συλληφθέντος προσώπου να πληροφορείται τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες συνάδει μόνον η διάταξη του άρθρου 276 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ για την κοινοποίηση του εντάλματος σύλληψης και όχι η διάταξη του άρθρου 276 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ για την απλή επίδειξη του Δελτίου Εγκληματολογικών Αναζητήσεων.

Η ΕΕΔΑ συνιστά την κατάργηση του εδ. β' της παρ. 1 του άρθρου 276 ΚΠΔ, δεδομένου ότι η απλή επίδειξη του Δελτίου Εγκληματολογικών Αναζητήσεων δεν πληροί την κατ' άρθρον 6

¹⁰⁰ Communication No. 1782/2008, *Aboufaied κατά Λιβύης*, παρ. 7.6. 1640/2007, *El Abani κατά Αλγερίας*, παρ. 7.6 και 7.8.

¹⁰¹ Communication No. 493/1992, *Griffin κατά Ισπανίας*, παρ. 9.2.

¹⁰² Communication No. 702/1996, *McLawrence κατά Τζαμάικας*, παρ. 5.9.

παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος, κατ' άρθρον 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ, κατ' άρθρον 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ υποχρέωση της επαρκούς ενημέρωσης κάθε συλληφθέντος προσώπου για τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες.

Χρονικό σημείο ενημέρωσης

Ενημέρωση κατηγορούμενου για τις εναντίον του κατηγορίες

Για την ΕΣΔΑ (άρθρο 6 παρ. 3 α)), η ενημέρωση του κατηγορουμένου για τη φύση και το λόγο της εναντίον του κατηγορίας, πρέπει να παρέχεται «εν τη βραχυτέρα προθεσμία».

Η νομολογία του ΕΔΔΑ δεν ορίζει με ακρίβεια ποιος είναι ο χρόνος αυτός αλλά εξετάζοντας τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης εκτιμά αν ο χρόνος επαρκεί για να εγγυηθεί τα υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορουμένου¹⁰³. Η ενημέρωση του κατηγορούμενου για τις εναντίον του κατηγορίες παρά μόνο με την επίδοση της απόφασης του δικαστηρίου¹⁰⁴ είναι προφανώς ασύμβατη με το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ. Αντίθετα, είναι συμβατή με το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ η επίδοση κατηγορητηρίου δέκα ώρες μετά τη σύλληψη ή μία ώρα και ένα τέταρτο μετά τη σύλληψή ενός προσώπου¹⁰⁵. Έχει, επίσης, κριθεί ότι η επίδοση στον κατηγορούμενο του παραπεμπτικού σε δίκη εγγράφου 4 μήνες πριν από την έναρξη της δίκης, αποτελεί διάστημα ικανό, ώστε να εγγυηθεί στον προσφεύγοντα τον χρόνο και τα μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του, καθότι ο προσφεύγων μπόρεσε, εν προκειμένω, να ορίσει τρεις συνηγόρους της επιλογής του συμπεριλαμβανομένου του επισήμως διορισθέντος συνηγόρου που είχε ήδη ενεργήσει κατά την ανάκριση. Αν και μία ενημέρωση σε πρότερο στάδιο θα μπορούσε να επιφέρει ορισμένα

¹⁰³ Ομοίως το ΔΕΕ, αποφαινόμενο επί προδικαστικού ερωτήματος που του ετέθη, έχει κρίνει (ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, *Gavril Covaci*, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή) ότι (σκ. 65) «δεν απαιτείται, για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, να αποφανθεί το Δικαστήριο σχετικά με την επάρκεια μιας τέτοιας αποκλειστικής προθεσμίας δύο εβδομάδων, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι τόσο ο επιδιωκόμενος σκοπός που συνίσταται στην παροχή στον κατηγορούμενο της δυνατότητας να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, όσο και η ανάγκη αποφυγής κάθε δυσμενούς διακρίσεως μεταξύ, αφενός, των κατηγορουμένων με τόπο διαμονής που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του οικείου εθνικού νόμου και, αφετέρου, των κατηγορουμένων με τόπο διαμονής που δεν εμπίπτει στο εν λόγω πεδίο εφαρμογής, που είναι οι μόνοι που υποχρεούνται να διορίσουν αντίκλητο για την επίδοση των δικαστικών αποφάσεων, επιβάλλουν να έχει ο κατηγορούμενος στη διάθεσή του ολόκληρη την εν λόγω προθεσμία». Για το λόγο αυτό απεφάνθη ότι (σημ. 68) «τα άρθρα 2, 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και 6, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 2012/13 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία, στο πλαίσιο ποινικής δίκης, επιβάλλει στον κατηγορούμενο που δεν διαμένει στο εν λόγω κράτος μέλος να διορίσει αντίκλητο για την επίδοση εκδοθείσας κατά τη συνοπτική διαδικασία ποινικής αποφάσεως που τον αφορά, υπό τον όρο ότι ο κατηγορούμενος έχει πράγματι στη διάθεσή του ολόκληρη την ταχθείσα προθεσμία για την προβολή αντιρρήσεων κατά της εν λόγω αποφάσεως». Αντιθέτως, (σημ. 67) «εάν, όπως εν προκειμένω, η εν λόγω προθεσμία αρχίζει με την επίδοση της εκδοθείσας κατά τη συνοπτική διαδικασία αποφάσεως στον αντίκλητο του κατηγορουμένου, ο τελευταίος δεν μπορεί πραγματικά να ασκήσει τα δικαιώματά του υπεράσπισεως και η δίκη δεν είναι δίκαιη παρά μόνον εάν ο κατηγορούμενος έχει στη διάθεσή του ολόκληρη την εν λόγω προθεσμία, ήτοι χωρίς η διάρκειά της να μειώνεται κατά το χρονικό διάστημα που χρειάζεται ο αντίκλητος για να διαβιβάσει την εκδοθείσα κατά τη συνοπτική διαδικασία απόφαση στον αποδέκτη της».

¹⁰⁴ ΕΔΔΑ, *T. κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 27783/95, 14.11.2000. Βλ και ΕΔΔΑ, *Kyprianou κατά Κύπρου*, αρ. προσφ. 73797/01, 15.12.2005: Το δικαστήριο ενημέρωσε τον προσφεύγοντα για την φύση και τον λόγο της εναντίον του κατηγορίας τη στιγμή που είχε ήδη αποφανθεί ότι ο προσφεύγων ήταν ένοχος για το ποινικό αδίκημα της προσβολής δικαστηρίου (contempt of court).

¹⁰⁵ ΕΔΔΑ, *Steel και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 24838/94, 23.09.1998.

πλεονεκτήματα στον προσφεύγοντα, εντούτοις δεν προκύπτει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3 α)¹⁰⁶. Αντίθετα, η ενημέρωση επί των κατηγοριών 2 ώρες πριν από την εμφάνιση του κατηγορούμενου ενώπιον δικαστηρίου δεν αποτελεί ικανό χρόνο για την προετοιμασία της υπεράσπισής της¹⁰⁷.

Σύμφωνα με το άρθρο 101 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ «Ο ανακριτής, μόλις μετά την κλήτευσή του εμφανιστεί ή οδηγηθεί σ' αυτόν ο κατηγορούμενος για ν' απολογηθεί, του ανακοινώνει το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και των άλλων εγγράφων της ανάκρισης», ενώ «Την ίδια υποχρέωση έχει ο ανακριτής, και τα ίδια δικαιώματα ο κατηγορούμενος, όταν κληθεί ξανά σε συμπληρωματική απολογία, πάντως μετά το τέλος της ανάκρισης και προτού διαβιβαστεί η απολογία στον εισαγγελέα».

Η ΕΕΔΑ συνιστά την χωρίς εξαίρεση αναλυτική ενημέρωση των κατηγορουμένων. Η ΕΕΔΑ εφιστά την προσοχή στην πιστή τήρηση των ανωτέρω θεσμικών εγγυήσεων κατά τη σύλληψη στο πλαίσιο του αυτοφώρου.

Ενημέρωση συλληφθέντος προσώπου για τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες

Σε ό,τι αφορά το χρονικό σημείο ενημέρωσης, μεγαλύτερες είναι οι προκλήσεις στο πεδίο της ενημέρωσης συλληφθέντος προσώπου για τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες. Η έκδοση, απλώς, του εντάλματος σύλληψης πριν από τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου δεν αρκεί, για να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ. Το έγγραφο πρέπει να παρέχεται όντως στον ενδιαφερόμενο¹⁰⁸. Μάλιστα, πρέπει να προκύπτει αξιόπιστη ένδειξη ως προς την ακριβή ώρα και ημέρα που ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τους λόγους κράτησής του¹⁰⁹. Συμβατή με το άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ είναι η παράδοση του εντάλματος σύλληψης την ίδια την ημέρα της σύλληψής του προσώπου¹¹⁰. Το ίδιο ισχύει και αν, δεδομένων των συνθηκών, παρέλθουν λίγες ώρες, το πολύ επτά, από τη σύλληψη μέχρι την μεταγωγή στο αστυνομικό τμήμα¹¹¹. Αντίθετα η παρέλευση 76 ωρών¹¹² ή ακόμα και 4 ωρών δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ¹¹³. Μάλιστα, και η Ελλάδα έχει καταδικαστεί διότι το συλληφθέν πρόσωπο κρατούνταν στην ΓΑΔΑ για παράβαση των άρθρων 187 Α παρ. 1, 270, 272 παρ. 1 και 299 παρ. 1 ΠΚ, αναγκάστηκε όμως να περιμένει 29 ώρες προτού ενημερωθεί για τους λόγους κράτησής του, διάστημα το οποίο δεν

¹⁰⁶ ΕΕπΔΑ, *C. κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 10889/84, 11.5.1988.

¹⁰⁷ ΕΔΔΑ, *Borisova κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 56891/00, 21.12.2006.

¹⁰⁸ ΕΔΔΑ, *Van der Leer κατά Ολλανδίας*, αρ. προσφ. 11509/85, 21/02/1990 και ΕΔΔΑ, *Lutsenko κατά Ουκρανίας*, αρ. προσφ. 6492/11, 03.07.2012.

¹⁰⁹ ΕΔΔΑ, *Kaboulon κατά Ουκρανίας*, αρ. προσφ. 41015/04, 19.11.2009.

¹¹⁰ ΕΔΔΑ, *Lamy κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 10444/83, 30.03.1989.

¹¹¹ ΕΔΔΑ, *Fox, Campbell και Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 12244/86, 12245/86 και 12383/86, 30.08.1990.

¹¹² ΕΔΔΑ, *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 13229/03, 29.01.2008. Το ίδιο και μετά από τουλάχιστον 3 ημέρες κράτηση, ΕΔΔΑ, *Lena κατά Μόλδοβας*, αρ. προσφ. 12444/05, 15.12. 2009.

¹¹³ ΕΔΔΑ, *Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005.

μπορεί να θεωρηθεί ότι ικανοποιεί τις απαιτήσεις ενημέρωσης «κατά το δυνατόν συντομότερον» όπως το προβλέπει το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ¹¹⁴.

Η επίκληση εξαιρετικών περιστάσεων θα δικαιολογούσε τυχόν παράταση του χρόνου ενημέρωσης για τους λόγους σύλληψης. Στην περίπτωση όμως που παρεμβλήθηκαν περίπου 14 ώρες μεταξύ της σύλληψης και της ενημέρωσής επί των κατηγοριών και οι αρχές δεν επικαλούνται εξαιρετικές περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την καθυστέρηση ενημέρωσης του προσφεύγοντος, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η παρέλευση 14 περίπου ωρών πρέπει να θεωρηθεί ασύμβατη με το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Κατά το διάστημα αυτό το συλληφθέν πρόσωπο βρισκόταν σε κατάσταση αβεβαιότητας και σύγχυσης ως προς τους λόγους στέρησης της ελευθερίας του¹¹⁵.

Η διαπίστωση περί παραβίασης ή όχι του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ εξαρτάται από τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης. Δεν παραβιάζεται η ΕΣΔΑ αν τη στιγμή της σύλληψης, ο αστυνομικός περιορίστηκε απλώς στο να ενημερώσει τη συλληφθείσα ότι συλλαμβάνονταν ως ύποπτη τρομοκρατίας βάσει συγκεκριμένης διάταξης του εθνικού δικαίου, κατά την ανάκριση όμως υπήρξαν επαρκείς ενδείξεις για τους λόγους της σύλληψής της¹¹⁶.

Για να προσδιοριστεί αν ο συλληφθείς έλαβε γνώση αρκετά και επαρκώς νωρίς, πρέπει να εκτιμηθούν οι ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης. Τις πληροφορίες αυτές πρέπει να τις έχει στη διάθεσή του «κατά το δυνατόν συντομότερον», αλλά ο αστυνομικός, ο οποίος τον συλλαμβάνει μπορεί να μην τις παρέχει καθ' ολοκληρίαν αμέσως. Μπορούν να δοθούν οι γενικοί λόγοι για την στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου τη στιγμή της σύλληψης, και στη συνέχεια γραπτές εξηγήσεις δύο ημέρες αργότερα¹¹⁷.

Σε ό,τι αφορά το άρθρο 9 παρ. 2 του ΔΣΑΠΔ, αυτό παρέχει δύο εγγυήσεις για τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται. Κατά πρώτον, πρέπει να πληροφορούνται, κατά τη στιγμή της σύλληψης για τους λόγους της σύλληψης αυτής. Κατά δεύτερον, πρέπει να ενημερώνονται αμέσως για οποιεσδήποτε κατηγορίες εναντίον τους.

Η πληροφόρηση για τους λόγους της σύλληψης πρέπει να διενεργείται αμέσως κατά τη σύλληψη. Εντούτοις, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η άμεση αυτή επικοινωνία είναι ενδεχομένως ανέφικτη. Για παράδειγμα, καθυστέρηση πιθανόν να δικαιολογείται, αν διερμηνέας πρέπει να είναι παρόν. Και στην περίπτωση όμως αυτή, κάθε καθυστέρηση πρέπει να διατηρείται στο απολύτως απαραίτητο¹¹⁸.

Ο συλληφθείς οφείλει να ενημερώνεται για τις εναντίον του κατηγορίες αμέσως, και όχι απαραίτητα κατά τη στιγμή της σύλληψης. Αν αποδίδονται συγκεκριμένες κατηγορίες, ο διενεργών

¹¹⁴ ΕΔΔΑ, *Kortesis κατά Ελλάδος*, αρ. προσφ. 60593/10, 12.06.2012.

¹¹⁵ ΕΔΔΑ, *Zuyev κατά Ρωσίας*, αρ. προσφ. 16262/05, 19.02.2013.

¹¹⁶ ΕΔΔΑ, *Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 14310/88, 28.10.1994.

¹¹⁷ ΕΔΔΑ, *Čonka κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 51564/99, 05.02.2002. βλ επίσης για το ζήτημα των ενδείξεων ΕΔΔΑ, *Soysal κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 50091/99, 03.05.2007.

¹¹⁸ Communication No. 526/1993, *Hill και Hill κατά Ισπανίας*, παρ. 12.2.

τη σύλληψη ενημερώνει τον συλληφθέντα τόσο για τους λόγους της σύλληψης όσο και για την κατηγορία ή οι αρχές ενημερώνουν για τη νομική βάση της κράτησης κάποιες ώρες αργότερα¹¹⁹.

Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα «Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα» (άρθρο 6 παρ. 1), γεγονός που εγγυάται πλήρως το ως άνω δικαίωμα.

Η ΕΕΔΑ κρίνει ότι η επίδοση του εντάλματος σύλληψης μπορεί να γίνει στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα, στο οποίο οδηγείται αμέσως ο συλλαμβανόμενος, μόνο αν αυτή η καθυστέρηση δεν χρησιμοποιείται ως μέθοδος καταστρατηγήσεως της επιταγής της προηγούμενης της σύλληψεως εκδόσεως εντάλματος σύλληψης¹²⁰. Στην περίπτωση αυτή η ΕΕΔΑ κρίνει αναγκαία την -έστω και προφορική- σαφή ενημέρωση των συλλαμβανομένων, μέχρι αυτοί να μεταχθούν στο αστυνομικό τμήμα και λάβουν γνώση του εντάλματος σύλληψης.

Μεταβολή της κατηγορίας

Το επιτρεπτό ή μη της μεταβολής κατηγορίας έχει απασχολήσει επισταμένως το ΕΕΔΑ, τόσο υπό το πρίσμα του άρθρου 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ (εδάφιο α), όσο και του εδαφίου β). Το ΕΕΔΑ έχει επισημάνει ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ αποδίδουν την ανάγκη για ιδιαίτερη επιμέλεια¹²¹ ενημέρωσης του ενδιαφερομένου επί της «κατηγορίας». Το κατηγορητήριο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ποινική διαδικασία: από την στιγμή της επίδοσής του, ο κατηγορούμενος ενημερώνεται γραπτώς κατά τρόπο επίσημο για την πραγματική και νομική βάση των εναντίον του κατηγοριών¹²². Το άρθρο 6 παρ. 3 εδ. α) ΕΣΔΑ αναγνωρίζει στον κατηγορούμενο το δικαίωμα να ενημερώνεται όχι μόνο για το λόγο της κατηγορίας, δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά, για τα οποία κατηγορείται και στα οποία βασίζεται η κατηγορία, αλλά και, κατά λεπτομερή τρόπο, για το νομικό χαρακτηρισμό που αποδίδεται στα περιστατικά αυτά¹²³.

Το πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής πρέπει ιδίως να εκτιμάται υπό το φως του ευρύτερου δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όπως αυτό θεμελιώνεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 6 ΕΣΔΑ¹²⁴. Στην ποινική διαδικασία, το ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η ακριβής και πλήρης ενημέρωση του κατηγορουμένου για τις σε βάρος του κατηγορίες - συμπεριλαμβανομένου του νομικού χαρακτηρισμού που η δικάζουσα αρχή αποδίδει - αποτελεί βασική προϋπόθεση για την δικαιοσύνη της διαδικασίας¹²⁵.

¹¹⁹ Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Human Rights Committee) του ΟΗΕ, *Human Rights Committee, General comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person)*, *op.cit.*

¹²⁰ Δαγτόγλου Π. Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Α', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 295.

¹²¹ Στις επίσημες γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης: «soin extrême» και «special attention».

¹²² ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, *op. cit.*, παρ. 79.

¹²³ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*, παρ. 51.

¹²⁴ ΕΔΔΑ, *Sadak και λοιποί κατά Τουρκίας (No 1)*, 29900/96, 29901/96 και 29902/96, 17.07.2001, παρ. 49, ΕΔΔΑ, *Deweer κατά Βελγίου*, 27.02.1980, παρ. 56, ΕΔΔΑ, *Artico κατά Ιταλίας*, 13.05.1980, παρ. 32, ΕΔΔΑ, *Goddì κατά Ιταλίας*, 09.04.1984, παρ. 28 και ΕΔΔΑ, *Colozza κατά Ιταλίας*, 12.02.1985, παρ. 26.

¹²⁵ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*, παρ. 54.

Μάλιστα το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα εδάφια α) και β) του άρθρου 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ συνδέονται και ότι το δικαίωμα ενημέρωσης επί της φύσης και του λόγου της κατηγορίας πρέπει να εκτιμάται υπό το φως του δικαιώματος του κατηγορουμένου να προετοιμάσει την υπεράσπισή του¹²⁶.

Σε ό,τι επομένως αφορά τη μεταβολή κατηγορίας, κρίσιμο στοιχείο είναι το κατά πόσο επηρεάζεται δυσμενώς από αυτήν η θέση του κατηγορούμενου. Αν ο κατηγορούμενος δικάζεται για άλλη πράξη από αυτήν, για την οποία έχει πληροφορηθεί ότι κατηγορείται, παραβιάζεται το δικαίωμά του σε πλήρη και έγκαιρη ενημέρωση, καθώς δεν είναι σε θέση να προετοιμάσει αποτελεσματικά την υπεράσπισή του ως προς την νέα αυτή κατηγορία.

Όταν δηλαδή το εθνικό δίκαιο επιτρέπει τον επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων από το δικαστήριο, τότε ο κατηγορούμενος θα πρέπει να μπορεί να ασκήσει τα υπερασπιστικά του δικαιώματα εγκαίρως, κατά τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό¹²⁷. Άρα θα πρέπει να πληροφορηθεί εγκαίρως και με λεπτομέρεια, όχι μόνο τα πραγματικά γεγονότα, στα οποία βασίζεται η κατηγορία, αλλά και τον νομικό χαρακτηρισμό που έχει δοθεί σε αυτά¹²⁸.

Επίσης, ο κατηγορούμενος πρέπει να είναι ενήμερος για τη δυνατότητα μεταβολής της κατηγορίας¹²⁹. Αν ο χαρακτηρισμός αφορά εγγενή στοιχεία της αρχικής κατηγορίας τότε δεν διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ, διότι θεωρείται ότι ο κατηγορούμενος γνωρίζει την πιθανή μεταβολή¹³⁰. Αν όμως η μεταβολή αφορά μη εγγενές στοιχείο, τότε πρέπει να διασφαλίζεται η λεπτομερής και έγκαιρη πληροφόρηση του κατηγορούμενου¹³¹.

Για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης, η υπεράσπιση πρέπει να έχει στην πλήρη κατοχή της, λεπτομερή ενημέρωση σχετικά με τις κατηγορίες που έχουν αποδοθεί συμπεριλαμβανομένης της ενημέρωσης για τον νομικό χαρακτηρισμό που το δικαστήριο ενδέχεται να υιοθετήσει εν προκειμένω. Απλή αναφορά στην αόριστη πιθανότητα ότι το δικαστήριο ίσως καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα από αυτό της εισαγγελικής αρχής σχετικά με το χαρακτηρισμό του αδικήματος, δεν είναι προφανώς αρκετή¹³².

Η δε μεταβολή της κατηγορίας μπορεί να αφορά την τροποποίηση του βαθμού συμμετοχής του κατηγορούμενου¹³³, την υπαγωγή της πράξης στις διατάξεις του νόμου¹³⁴, την προσθήκη

---

¹²⁶ ΕΔΔΑ, *Sadak και λοιποί κατά Τουρκίας (No 1)*, *op. cit.*, παρ. 50 και ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*, παρ. 54.

¹²⁷ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*

¹²⁸ ΕΔΔΑ, *DMT και DKI κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 29476/06, 24.07.2012.

¹²⁹ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*

¹³⁰ ΕΔΔΑ, *De Salvador Torres κατά Ισπανίας*, αρ. προσφ. 21525/93, 24.10.1996. Βλ. και ΕΔΔΑ, *Grande Stevens και λοιποί κατά Ιταλίας*, 18640/10, 18647/10, 18663/10, 18668/10 και 18698/10, 04.03.2014, παρ. 172.

¹³¹ ΕΔΔΑ, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.*, ΕΔΔΑ, *Sadak και λοιποί κατά Τουρκίας (No 1)*, *op. cit.*, ΕΔΔΑ, *Juha Nuutinen κατά Φινλανδίας*, αρ. προσφ. 45830/99, 24.04.2007 και ΕΔΔΑ, *Varela Geis κατά Ισπανίας*, αρ. προσφ. 61005/09, 05.03.2001.

¹³² ΕΔΔΑ, *I.H. και λοιποί κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 42780/98, 20.04.2006.

¹³³ ΕΔΔΑ, *Juha Nuutinen κατά Φινλανδίας*, *op. cit.* και ΕΔΔΑ, *Mattei κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 34043/02, 19.12.2006.

¹³⁴ ΕΔΔΑ, *Dallos κατά Ουγγαρίας*, αρ. προσφ. 29082/95, 01.03.2001.

επιβαρυντικής περίπτωσης¹³⁵, την μεταβολή από απόπειρα τέλεσης σε ολοκληρωμένο αδίκημα¹³⁶, την υποκειμενική υπαιτιότητα¹³⁷ ή και την τροποποίηση της εκδοχής των γεγονότων¹³⁸.

Αν η αρχική κατηγορία μετεβλήθη κατά τρόπο, ώστε στον κατηγορούμενο να αποδίδεται η διάπραξη άλλου αδικήματος από το αρχικό, είναι αδιάφορο αν τα δύο αδικήματα εντάσσονται στο ίδιο κεφάλαιο του ΠΚ, στο μέτρο που υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των δύο διατάξεων τόσο επί της αντικειμενικής όσο και επί της υποκειμενικής υπόστασης¹³⁹.

Κρίσιμο για το επιτρεπτό της μεταβολής της κατηγορίας είναι και η χρονική στιγμή, κατά την οποία ο κατηγορούμενος ενημερώνεται για τη νέα κατηγορία. Αν για παράδειγμα η μεταβολή της κατηγορίας έλαβε χώρα στην αρχή της πρωτόδικης ακροαματικής διαδικασίας¹⁴⁰ ή κατά τη συζήτηση ενώπιον του εφετείου και όχι τη στιγμή της εκφώνησης της απόφασης, ο κατηγορούμενος έχει τη δυνατότητα να αμυνθεί έναντι της νέας κατηγορίας ή να ζητήσει την αναβολή της υπόθεσης σε επόμενη δικάσιμο, εάν θεωρούσε ότι δεν ήταν σε θέση να αντικρούσει αποτελεσματικά τον επαναχαρακτηρισμό¹⁴¹. Αν όμως το ερώτημα τέθηκε στην αρχή της συζήτησης ενώπιον του δικαστηρίου και προτού αποσυρθεί η σύνθεση για τη διάσκεψη, εντούτοις ο επαναχαρακτηρισμός προσδιορίστηκε από την απάντηση που δόθηκε κατά τη διάρκεια της διάσκεψης, τότε δεν υφίσταται ο αναγκαίος χρόνος¹⁴². Ασυμβίβαστη με την ΕΣΔΑ είναι επίσης η ενημέρωση του κατηγορουμένου για τη νέα κατηγορία την τελευταία ημέρα της δίκης, αμέσως πριν την δημοσίευση της απόφασης¹⁴³ ή κατά την έκδοση αυτής¹⁴⁴.

Το ΕΔΔΑ εκτιμά ότι το ίδιο το δικάζον δικαστήριο οφείλει να παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα του υπεράσπισης, διατάσσοντας αναστολή ή επανάληψη της συζήτησης¹⁴⁵ ή απευθύνοντας αίτημα προς αυτόν για γραπτές παρατηρήσεις εκκρεμούσης της διάσκεψης¹⁴⁶.

---

¹³⁵ ΕΔΔΑ, *De Salvador Torres κατά Ισπανίας*, *op. cit.*

¹³⁶ ΕΔΔΑ, *Miroux κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 73529/01, 26.09.2006.

¹³⁷ ΕΔΔΑ, *Adrian Constantin κατά Ρουμανίας*, αρ. προσφ. 21175/03, 12.04.2011.

¹³⁸ ΕΔΔΑ, *Mattochia κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 23969/94, 25.07.2000: οι πληροφορίες που περιέχονταν στο κατηγορητήριο ήταν ασαφείς σχετικά με ουσιώδη στοιχεία, όπως ο τόπος και ο χρόνος του εγκλήματος, αντικρούστηκαν και μετεβλήθησαν πολλές φορές κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

¹³⁹ ΕΔΔΑ, *Sadak et autres κατά Τουρκίας (No 1)*, 29900/96, 29901/96 και 29902/96, 17.07.2001 και ΕΔΔΑ, *Drassich κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 25575/04, 11.12.2007.

¹⁴⁰ ΕΔΔΑ, *Diallo κατά Ελβετίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 16847/07, 19.03.2013.

¹⁴¹ ΕΔΔΑ, *Vesque κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 3774/02, 07.03.2006 και ΕΔΔΑ, *Tsaggarakis κατά Ελλάδος*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 45136/06, 10.09.2009.

¹⁴² ΕΔΔΑ, *Miroux κατά Γαλλίας*, *op. cit.*

¹⁴³ ΕΔΔΑ, *Sadak et autres κατά Τουρκίας (No 1)*, 29900/96, 29901/96 και 29902/96, 17.07.2001.

¹⁴⁴ ΕΔΔΑ, *DMT et DKI κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 29476/06, 24.07.2012.

¹⁴⁵ ΕΔΔΑ, *Miroux κατά Γαλλίας*, *op. cit.*

¹⁴⁶ ΕΔΔΑ, *Pelissier et Sassi κατά Γαλλίας*, *op. cit.* και ΕΔΔΑ, *Penev κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 20494/04, 07.01.2010: Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο όφειλε να είχε παράσχει στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να αμυνθεί έναντι της νέας κατηγορίας. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης για περαιτέρω συζήτηση, ή εναλλακτικά να επιτρέψει στον προσφεύγοντα να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις για τη νέα κατηγορία. Δεν έπραξε όμως τίποτα από αυτά, καθώς δεν υποχρεούνταν, διότι το άρθρο 285 παρ. 3 ΚΠΔ προέβλεπε την αναβολή της διαδικασίας σε υποθέσεις ουσιώδους μεταβολής της πραγματικής βάσης της κατηγορίας ή νέας κατηγορίας που επισύρει αυστηρότερη τιμωρία. Η απουσία ρητής πρόβλεψης στο εφαρμοστέο δίκαιο που να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να υπερασπιστεί τον εαυτό του κατά μεταβληθείσας κατηγορίας, υπήρξε αναμφίβολα καθοριστική στο σημείο αυτό.

Τέλος, το ΕΔΔΑ εκτιμά τη συνολική δικαιοσύνη των ποινικών διαδικασιών και έχει δεχθεί ότι ο επαναχαρακτηρισμός της πράξης δεν παραβιάζει τα δικαιώματα υπεράσπισης όταν ο κατηγορούμενος έχει επαρκή δυνατότητα να αμυνθεί κατά τη διαδικασία αναθεώρησης και συγκεκριμένα όταν κατά τις διαδικασίες αναθεώρησης/έφεσης ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να αμφισβητήσει όλες τις νομικές και πραγματικές πτυχές της κατηγορίας ενώπιον του ανώτερου δικαστηρίου¹⁴⁷.

Κατά το ελληνικό δίκαιο (άρθρο 371 παρ. 3 ΚΠΔ) «Πρώτα γίνεται ψηφοφορία για την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου για την πράξη που του αποδίδεται, όπως αυτή προέκυψε από την κύρια διαδικασία και για το χαρακτηρισμό της πράξης. Αφού κηρυχθεί ένοχος ο κατηγορούμενος, γίνεται αμέσως κατόπιν συζήτηση για την ποινή που θα πρέπει να επιβληθεί και ενδεχομένως για τα μέτρα ασφαλείας και για τις απαιτήσεις του πολιτικώς ενάγοντος». Κατά τη νομολογία δε του Αρείου Πάγου, είναι επιτρεπτή η μεταβολή της κατηγορίας και μετά τη διάσκεψη, γεγονός που υπό όρους θέτει εν αμφιβόλω την προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου¹⁴⁸.

Η ΕΕΔΑ προτείνει ο όποιος νομικός επαναχαρακτηρισμός των γεγονότων κατά την ποινική διαδικασία να γίνεται κατά τρόπο που να μην παραβιάζονται τα υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορουμένου και άρα να μην διενεργείται, προτού ακουστεί ο κατηγορούμενος.

¹⁴⁷ ΕΔΔΑ, *Dallos κατά Ουγγαρίας*, παρ. 50: Στην υπόθεση *Dallos*, σχετικά με την μεταβολή της κατηγορίας από εφετείο, το ΕΕΔΑ δεν είχε καταλήξει σε παραβίαση της ΕΣΔΑ, καθώς το ανώτατο δικαστήριο προέβη σε συνολική αναθεώρηση της υπόθεσης με ακροαματική διαδικασία, οπότε και άκουσε τόσο τον εισαγγελέα όσο και τον συνήγορο υπεράσπισης του προσφεύγοντος. Για το ΕΕΔΑ αρκούσε που ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου για την νέα κατηγορία και που κάθε αδυναμία της προηγούμενης διαδικασίας θεραπεύτηκε ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου. Ομοίως απεφάνθη το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Sipaničius*, στην οποία ο προσφεύγων δεν γνώριζε την μεταβληθείσα κατηγορία, έως ότου δημοσιεύτηκε η απόφαση και στην οποία το εφετείο ακρόαστηκε των μερών σε προφορική ακρόαση και αναθεώρησε τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος σχετικά με τον επαναχαρακτηρισμό της πράξης τόσο από άποψη διαδικαστική όσο και ουσιαστική και ο προσφεύγων είχε επιπλέον τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου. Βλ. και ΕΔΔΑ, *Abramyan κατά Ρωσίας*, αρ. προσφ. 10709/02, 09.10.2008: Στην παρούσα υπόθεση ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τον νέο χαρακτηρισμό της εναντίον του κατηγορίας, όταν το δικαστήριο εκφώνησε την απόφασή του στο τέλος της ακροαματικής διαδικασίας. Η εναντίον του κατηγορία μετετράπη από δωροληψία σε απάτη. Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων προέβαλε την αντίρρησή του με το νομικό χαρακτηρισμό της εναντίον του κατηγορίας από το δικαστήριο στην έφεσή του κατά της απόφασης. Το ανώτατο δικαστήριο, το οποίο είχε αρμοδιότητα να αναθεωρήσει πλήρως την υπόθεση, εξέτασε και απέρριψε την έφεσή του κατά την ακροαματική διαδικασία έχοντας ακούσει την εισαγγελική αρχή. Εντούτοις, ο προσφεύγων και ο συνήγορος του δεν ήταν παρόντες στη διαδικασία, γεγονός που του στέρησε τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματα υπεράσπισης του έναντι της νέας κατηγορίας κατά τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό. Επίσης, ΕΔΔΑ, *Mulosmani κατά Αλβανίας*, αρ. προσφ. 29864/03, 08/10/2013 και την όμοια *Haxhia κατά Αλβανίας*, αρ. προσφ. 29861/03, 08.10.2013: Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι ο προσφεύγων είχε στη διάθεσή του τον χρόνο και τα απαραίτητα μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισης του έναντι των νέων κατηγοριών και όντως είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον δύο δικαστηρίων. Σε αυτό το σημείο διαφοροποιείται η παρούσα υπόθεση από την υπόθεση *Pélissier et Sassi*, στην οποία το Ακυρωτικό δεν είχε επανεξετάσει «τη διακριτική ευχέρεια» του εφετείου, όταν αυτό επαναχαρακτήρισε τα γεγονότα. Εν προκειμένω, η απόρριψη της προσφυγής του προσφεύγοντος δεν σημαίνει ότι οι διαδικασίες αναθεώρησης δεν ήταν τέτοιας φύσης ώστε να θεραπεύσουν τις πιθανά κενά της πρωτόδικης διαδικασίας. Βλ. και ΕΔΔΑ, *Tsagarakis κατά Ελλάδος*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 45136/06, 10.09.2009, *Balette κατά Βελγίου*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 48193/99, 24.06.2004) και ΕΔΔΑ, *Juha Nuutinen κατά Φινλανδίας*, αρ. προσφ. 45830/99, 24/04/2007.

¹⁴⁸ Βλ. Μαργαρίτης Λ., «Γνώση της κατηγορίας και βαρύτερος χαρακτηρισμός της πράξεως», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2014, No. 6. Νομολογία του γαλλικού Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου: *Crim.*, 16 mai 2001, *Bull. crim.* 2001, n° 128, pourvoi n° 00-85.066 ; *Crim.*, 17 octobre 2001, *Bull. crim.* 2001, n° 213, pourvoi n° 01-81.988 ; *Crim.*, 5 mars 2003, *Bull. crim.* 2003, n° 60, pourvoi n° 01-87.045 ; *Crim.*, 16 mai 2007, *Bull. crim.* 2007, n° 129, pourvoi n° 06-87.866 ; *Crim.*, 13 février 2008, *Bull. crim.* 2008, n° 38, pourvoi n° 07-81.097.

Η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας

Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι το δικαίωμα σε εκατέρωθεν ακρόαση (*procès pénal contradictoire*), συνεπάγεται τόσο για την κατηγορούσα αρχή όσο και για την υπεράσπιση, τη δυνατότητα γνώσης των παρατηρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων της αντίδικης πλευράς, καθώς και συζήτησης αυτών. Η εθνική νομοθεσία μπορεί να ικανοποιήσει αυτή την απαίτηση με διαφορετικούς τρόπους, όμως η μέθοδος που θα υιοθετεί, οφείλει να διασφαλίζει ότι η αντίδικη πλευρά είναι ενήμερη για την κατάθεση παρατηρήσεων και διαθέτει την πραγματική δυνατότητα να τις σχολιάσει¹⁴⁹.

Χωρίς όμως πρόσβαση, και δη έγκαιρη¹⁵⁰, στη δικογραφία ή γνώση των εγγράφων που την αποτελούν, ο κατηγορούμενος δεν είναι σε θέση να προετοιμάσει την υπεράσπισή του κατά τρόπο επαρκή και δεν χαίρει ισότητας των όπλων¹⁵¹. Η ισότητα αυτή δεν εξασφαλίζεται, όταν οι αρχές αρνούνται στην υπεράσπιση την πρόσβαση σε στοιχεία του φακέλου που έχουν ουσιώδη σημασία για την αμφισβήτηση της νομιμότητας της κράτησης¹⁵². Όντως, στον ύποπτο που έχει στερηθεί της ελευθερίας του πρέπει να παρέχεται μία πραγματική δυνατότητα αμφισβήτησης των στοιχείων που θεμελιώνουν τις εναντίον του κατηγορίες, διότι η διατήρηση βάσιμων υποψιών ότι τέλεσε ένα έγκλημα αποτελεί *sine qua non* όρο για την νομιμότητα της κράτησής του¹⁵³. Έτσι, ο κρατούμενος ή ο εκπρόσωπός του πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου της ανάκρισης, επί των οποίων βασίζονται οι εναντίον του κατηγορίες¹⁵⁴.

Το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας επιδέχεται περιορισμών. Το ΕΕΔΑ έχει κρίνει ότι ακόμα και στις περιπτώσεις που αφορούν την απόφαση επί κατηγορίας σε ποινικές διαδικασίες που εμπίπτουν στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ, το δικαίωμα αυτό μπορεί να περιοριστεί στο μέτρο που είναι απόλυτα αναγκαίο για την προστασία ενός εννόμου αγαθού τόσο σημαντικού, όσο η εθνική ασφάλεια, η ανάγκη να κρατηθούν μυστικές συγκεκριμένες αστυνομικές τακτικές διερεύνησης αδικημάτων ή η προστασία δικαιωμάτων τρίτων. Η νομολογία του ΕΔΔΑ είναι πλούσια στο σημείο αυτό¹⁵⁵.

Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί μία δίκαιη δίκη για τον κατηγορούμενο, το σύνολο των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η υπεράσπιση εξ αιτίας του περιορισμού των δικαιωμάτων αυτών

¹⁴⁹ ΕΔΔΑ, *Brandstetter κατά Αυστρίας*, προσφ. αρ. 11170/84, 12876/87 και 13468/87, 28.8.1991.

¹⁵⁰ ΕΔΔΑ, *Öcalan κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 46221/99, 12.05.2005. Βλ. επίσης την πολύ σημαντική ΕΔΔΑ, *A.T. κατά Λουξεμβούργου*, αρ. προσφ. 30460/13, 09.04.2015 στην οποία εξετάζεται η σχέση με την οδηγία 2012/13/ΕΕ. Σημειώνεται ότι, η παράγραφος 3 του άρθρου 7 της Οδηγίας προβλέπει ότι η πρόσβαση στο υλικό παρέχεται «εγκαιρώς ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης και το αργότερο έως την υποβολή των στοιχείων της κατηγορίας στην κρίση του δικαστηρίου». Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι το άρθρο 6 ΕΣΔΑ δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως να εγγυάται απεριόριστη πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας ήδη πριν από την πρώτη εξέταση από τον ανακριτή, καθώς οι εθνικές αρχές έχουν λόγους σχετικούς με την προστασία των συμφερόντων της δικαιοσύνης επαρκείς ώστε να μην θέτουν σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των ερευνών. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η συνδρομή από τον δικηγόρο κατά την ανάκριση δεν υπήρξε αναποτελεσματική εξαιτίας της απουσίας πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας πριν από την ανάκριση αυτή.

¹⁵¹ ΕΔΔΑ, *Foucher κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 22209/93, 18.03.1997.

¹⁵² ΕΔΔΑ, *Moore κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 11364/03, 09.07.2009.

¹⁵³ ΕΔΔΑ, *Beccien κατά Μόλδοβας*, αρ. προσφ. 9190/03, 04.10.2005, παρ. 68-72.

¹⁵⁴ Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Lamy κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 10444/83, 30.03.1989 και ΕΔΔΑ, *Fodale κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 70148/01.

¹⁵⁵ Χαρακτηριστική η ΕΕΔΑ, *A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 3455/05, 19.02.2009.

πρέπει να αντισταθμίζεται από την διαδικασία που ακολουθείται ενώπιον των δικαστικών αρχών¹⁵⁶. Μάλιστα, το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι αν και το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ δεν επιβάλλει την πλήρη πρόσβαση στο φάκελο της δικογραφίας στον ενδιαφερόμενο, αυτός μπορεί εντούτοις να λαμβάνει επαρκείς πληροφορίες ώστε να του επιτρέπεται να ασκήσει την προσφυγή του άρθρου 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ¹⁵⁷.

Στην Ελλάδα, η ως άνω πρόσβαση προβλέπεται στο άρθρο 101 παρ. 1 ΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο «*Επιτρέπεται επίσης στον κατηγορούμενο να μελετήσει ο ίδιος ή ο συνήγορός του το κατηγορητήριο και τα έγγραφα της ανάκρισης. Με γραπτή αίτηση του κατηγορουμένου και με δαπάνη του χορηγούνται σε αυτόν αντίγραφα του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της ανάκρισης*».

Όμως, με το άρθρο 12 του Ν 4236/2014 εισάγονται στο ελληνικό δίκαιο περιορισμοί στο δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας. Στο άρθρο 101 ΚΠΔ προσετέθη η παράγραφος 3 σύμφωνα με την οποία «*Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2, εφόσον δεν θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, οι αρμόδιες αρχές, κατά την ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού, αν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόσβαση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια*». Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι κατά την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων η Πολιτεία θα πρέπει να μεριμνά για την προστασία των υπερασπιστικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων¹⁵⁸.

Η ΕΕΔΑ, επίσης, παρατηρεί ότι και στην περίπτωση αυτή (άρθρο 101 παρ. 5 ΚΠΔ), ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του έχει το δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παράσχει τις κατά τα ανωτέρω πληροφορίες. Επί των αντιρρήσεων αποφασίζει κατά την προδικασία ο Εισαγγελέας, κατά την κύρια ανάκριση το Δικαστικό Συμβούλιο και κατά την κύρια διαδικασία το Δικαστήριο. Η ΕΕΔΑ όμως παρατηρεί ότι στην περίπτωση που η προκαταρκτική εξέταση ή η ανάκριση διενεργείται από τον Εισαγγελέα, τότε είναι η ίδια αρχή που αποφασίζει τόσο για την αναγκαιότητα της διερμηνείας και μετάφρασης όσο και για τις αντιρρήσεις που ασκούνται επί αυτής, γεγονός το οποίο θέτει εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία και την αμεροληψία της εξετάζουσας αρχής.

Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ότι η άρνηση πρόσβασης σε υλικό της δικογραφίας πρέπει να πραγματοποιείται με βάση τη νομολογία του ΕΔΔΑ.

Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ότι η διάταξη του άρθρου 101 παρ. 3 ΚΠΔ δεν πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να αποκλείει την πρόσβαση στο σύνολο των στοιχείων του υλικού της

¹⁵⁶ Βλ. για παράδειγμα ΕΔΔΑ, *Doorson κατά Ολλανδίας*, 26.03.1996, παρ. 70 και ΕΔΔΑ, *Jasper κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 27052/95, 16.02.2000.

¹⁵⁷ ΕΔΔΑ, *Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005.

¹⁵⁸ Άρθρο 10 Οδηγίας (Διασφάλιση των προτύπων): «Καμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν επιτρέπεται να εκληφθεί ότι περιστελλεί ή αποκλίνει από τα δικαιώματα ή τις δικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη, την ΕΣΔΑ, και άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου ή το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους μέλους που παρέχει υψηλότερο βαθμό προστασίας».

δικογραφίας.

Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι πρέπει να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και αμεροληψία του δικαιοδοτικού οργάνου που κρίνει επί των αντιρρήσεων κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παρέχει πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας, κατά τρόπο συμβατό με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 101 ΚΠΔ «*Με γραπτή αίτηση του κατηγορουμένου και με δαπάνη του χορηγούνται σε αυτόν αντίγραφα του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της ανάκρισης*». Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι παρόλο που η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας, όπως προβλέπεται στο άρθρου 7 παρ. 5 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, παρέχεται δωρεάν, αν και «*με την επιφύλαξη των διατάξεων του εθνικού δικαίου που απαιτούν την καταβολή τελών για τη χορήγηση αντιγράφων από τον φάκελο της υπόθεσης [...]*»¹⁵⁹, με αφορμή το νέο Ν. 4236/2014 θα μπορούσαν να προβλεφθούν ευνοϊκότερες για τους κατηγορούμενους ρυθμίσεις σχετικά με το κόστος των αντιγράφων. Συντηρείται έτσι η ισχύουσα κατάσταση, σύμφωνα με την οποία ο κατηγορούμενος επιβαρύνεται με την κάλυψη των εξόδων της πρόσβασης στη δικογραφία. Με τον τρόπο αυτό επιβαρύνεται με τα έξοδα μιας εξ ολοκλήρου δημόσιας διαδικασίας, ωσάν να «τιμωρείται» (είτε είναι αθώος είτε ένοχος) και μάλιστα σε στάδιο προ της διαγνώσεως οιασδήποτε ενοχής του, επειδή «απασχολεί» τα δικαστήρια με την υπόθεσή του. Πράγματι, αυτός επιβαρύνεται με το κόστος των αντιγράφων της δικογραφίας, το οποίο σε κάποιες περιπτώσεις (οπού η δικογραφία αριθμεί αρκετές σελίδες) είναι αρκετά μεγάλο.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι η σχετική ρύθμιση του άρθρου 101 ΚΠΔ πρέπει να τροποποιηθεί κατά τρόπο, ώστε να διασφαλίζει τουλάχιστον στους οικονομικά ασθενέστερους κατηγορούμενους πράγματι δωρεάν πρόσβαση στα αναγκαία για την υπεράσπισή τους αντίγραφα της δικογραφίας. Θα μπορούσε, έτσι να προβλεφθεί ότι τα αντίγραφα παρέχονται δωρεάν και ότι κατ' εξαίρεση, τα έξοδα αυτά βαρύνουν τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, εφόσον αυτός αποδεδειγμένα μπορεί να τα καταβάλει. Για την απόδειξη της δυνατότητας καταβολής, δε, πρέπει να προβλεφθούν ρητά κριτήρια.

Η ΕΕΔΑ συνιστά την τροποποίηση του άρθρου 101 ΚΠΔ κατά τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται τουλάχιστον στους οικονομικά ασθενέστερους κατηγορούμενους δωρεάν πρόσβαση στα αναγκαία για την υπεράσπισή τους αντίγραφα της δικογραφίας.

¹⁵⁹ Αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας αριθμ. 34.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3^{ος} όροφος), 106 74 ΑΘΗΝΑ, Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216

Fax: 210-7233217, Website: www.nchr.gr, E-mail: info@nchr.gr

ΟΔΗΓΟΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΔΔΑ και ΔΕΕ

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ**

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

Αντί εισαγωγής	58
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	59
Το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατα την ποινική διαδικασία.....	59
Οι προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	59
ΕΕπΔΑ, <i>Delcourt κατά Βελγίου</i> , αρ. προσφ. 2689/65, 06.04.1967	59
ΕΕπΔΑ, <i>Bideault κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 1261/84, 01.10.1986	59
ΕΔΔΑ, <i>Kamasinski κατά Αυστρίας</i> , αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989.....	59
ΕΔΔΑ, <i>Güngör κατά Γερμανίας</i> , αρ. προσφ. 31540/96, 17.05.2001.....	60
ΕΔΔΑ, <i>Cuscani κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 32771/96, 24.09.2002.....	60
ΕΔΔΑ, <i>Lagerblom κατά Σουηδίας</i> , αρ. προσφ. 26891/95, 14.01.2003	61
ΕΔΔΑ, <i>Hermi κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006.....	61
Ο χρόνος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	62
ΕΔΔΑ, <i>Diallo κατά Σουηδίας</i> , απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 13205/07, 05.01.2010	62
ΕΔΔΑ, <i>Şaman κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 35292/05, 05.04.2011	62
ΕΔΔΑ, <i>Baytar κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 45440/04, 14.10.2014.....	63
Το κόστος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	64
ΕΔΔΑ, <i>Luedicke, Belkacem και Κοχ κατά Γερμανίας</i> , αρ. προσφ. 6210/73, 6877/75 και 7132/75, 28.11.1978	64
ΕΔΔΑ, <i>Öztürk κατά Γερμανίας</i> , αρ. προσφ. 8544/79, 21.02.1984	65
ΕΔΔΑ, <i>Kamasinski κατά Αυστρίας</i> , αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989.....	65
ΕΔΔΑ, <i>Izgar κατά Βουλγαρίας</i> , αρ. προσφ. 391/03, 20.11.2008 και ΕΔΔΑ, <i>Havanessian κατά Βουλγαρίας</i> , αρ. προσφ. 31814/03, 21.12.2010	65
Η ποιότητα των υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης.....	65
ΕΔΔΑ, <i>Kamasinski κατά Αυστρίας</i> , αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989.....	65
ΕΕπΔΑ, <i>Van Kуйjk κατά Ελλάδος</i> , αρ. προσφ. 14986/89, 03.07.1991	66
ΕΔΔΑ, <i>Husain κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 18913/03, 24.02.2005.....	67
ΕΔΔΑ, <i>Shamayen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας</i> , αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005 ...	67
ΕΔΔΑ, <i>Galliani κατά Ρουμανίας</i> , αρ. προσφ. 69273/01, 10.06.2008	68
Το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών	69

Η ενημέρωση επί των δικονομικών δικαιωμάτων	69
ΕΔΔΑ, <i>Hermi κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006	69
Η ενημέρωση επί της κατηγορίας	69
Περιεχόμενο ενημέρωσης.....	69
ΕΕπΔΑ, <i>X. κατά Γερμανίας</i> , αρ. προσφ. 8098/77, 13.12.1978.....	69
ΕΔΔΑ, <i>Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 5310/71, 18.01.1978	70
ΕΕπΔΑ, <i>Freda κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 8916/80, 07.10.1980.....	70
ΕΔΔΑ, <i>Brozicek κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 10964/84, 19/12/1989	70
ΕΔΔΑ, <i>Gea Catalan κατά Ισπανίας</i> , αρ. προσφ. 19160/91, 10/02/1995.....	70
ΕΔΔΑ, <i>Kerr κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 40451/98, 07.12.1999	71
ΕΔΔΑ, <i>Öcalan κατά Τουρκίας</i> , απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 46221/99, 14.12.2000	72
ΕΔΔΑ, <i>Dikme κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 20869/92, 11.07.2000	72
ΕΔΔΑ, <i>Vaudelle κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 35683/97, 30.01.2001.....	73
ΕΔΔΑ, <i>Smith κατά Ολλανδίας</i> , αρ. προσφ. 64512/01, 06.07.2004.....	73
ΕΔΔΑ, <i>Suso Musa κατά Μάλτας</i> , αρ. προσφ. 42337/12, 23.07.2013.....	73
Χρονικό σημείο ενημέρωσης.....	74
ΕΕπΔΑ, <i>C. κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 10889/84, 11.05.1988.....	74
ΕΔΔΑ, <i>Lamy κατά Βελγίου</i> , αρ. προσφ. 10444/83, 30.03.1989	75
ΕΔΔΑ, <i>Van der Leer κατά Ολλανδίας</i> , αρ. προσφ. 11509/85, 21.02.1990.....	75
ΕΔΔΑ, <i>Fox, Campbell και Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 12244/86, 12245/86 και 12383/86, 30.08.1990.....	76
ΕΔΔΑ, <i>Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 14310/88, 28.10.1994.....	76
ΕΔΔΑ, <i>Steel και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 24838/94, 23.09.1998	76
ΕΔΔΑ, <i>T. κατά Αυστρίας</i> , αρ. προσφ. 27783/95, 14.11.2000	76
ΕΔΔΑ, <i>Čonka κατά Βελγίου</i> , αρ. προσφ. 51564/99, 05.02.2002.....	77
ΕΔΔΑ, <i>Shamayen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας</i> , αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005 ...	77
ΕΔΔΑ, <i>Κυρριανου κατά Κύπρου</i> , αρ. προσφ. 73797/01, 15.12.2005	77
ΕΔΔΑ, <i>Borisova κατά Βουλγαρίας</i> , αρ. προσφ. 56891/00, 21.12.2006.....	78
ΕΔΔΑ, <i>Casse κατά Λουξεμβούργου</i> , αρ. προσφ. 40327/02, 27.04.2006	78
ΕΔΔΑ, <i>Soysal κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 50091/99, 03.05.2007	79
ΕΔΔΑ, <i>Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 13229/03, 29.01.2008.....	79

ΕΔΔΑ, <i>Ladent κατά Πολωνίας</i> , αρ. προσφ. 11036/03, 18.03.2008	79
ΕΔΔΑ, <i>Kaboulon κατά Ουκρανίας</i> , αρ. προσφ. 41015/04, 19.11.2009.....	80
ΕΔΔΑ, <i>Lena κατά Μόλδοβας</i> , αρ. προσφ. 12444/05, 15.12. 2009	80
ΕΔΔΑ, <i>Nechiporuk and Yonkalo κατά Ουκρανίας</i> , αρ. προφ. 42310/04, 21.04.2011.....	80
ΕΔΔΑ, <i>Giosakis κατά Ελλάδος</i> , αρ. προσφ. 5689/08, 03.05.2011	81
ΕΔΔΑ, <i>Moghaddas κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 46134/08, 15.02.2011	81
ΕΔΔΑ, <i>Kortesis κατά Ελλάδος</i> , αρ. προσφ. 60593/10, 12.06.2012.....	82
ΕΔΔΑ, <i>Lutsenko κατά Ουκρανίας</i> , αρ. προσφ. 6492/11, 03.07.2012.....	82
ΕΔΔΑ, <i>Zuyev κατά Ρωσίας</i> , αρ. προσφ. 16262/05, 19.02.2013	82
Μεταβολή της κατηγορίας.....	83
ΕΔΔΑ, <i>De Salvador Torres κατά Ισπανίας</i> , αρ. προσφ. 21525/93, 24.10.1996.....	83
ΕΔΔΑ, <i>Pelissier και Sassi κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 25444/94, 25.3.1999.....	83
ΕΔΔΑ, <i>Mattoccia κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 23969/94, 25.07.2000	84
ΕΔΔΑ, <i>Sadak και λοιποί κατά Τουρκίας (No 1)</i> , 29900/96, 29901/96 και 29902/96, 17.07.2001	84
ΕΔΔΑ, <i>Dallos κατά Ουγγαρίας</i> , αρ. προσφ. 29082/95, 01.03.2001	85
ΕΔΔΑ, <i>I.H. και λοιποί κατά Αυστρίας</i> , αρ. προσφ. 42780/98, 20.04.2006.....	85
ΕΔΔΑ, <i>Vesque κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 3774/02, 07.03.2006	86
ΕΔΔΑ, <i>Miriaux κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 73529/01, 26.9.2006	86
ΕΔΔΑ, <i>Mattei κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 34043/02, 19.12. 2006	87
ΕΔΔΑ, <i>Juha Nuutinen κατά Φινλανδίας</i> , αρ. προσφ. 45830/99, 24.04.2007.....	87
ΕΔΔΑ, <i>Drassich κατά Ιταλίας</i> , αρ. προσφ. 25575/04, 11.12.2007.....	88
ΕΔΔΑ, <i>Abramyan κατά Ρωσίας</i> , αρ. προσφ. 10709/02, 09.10.2008.....	88
ΕΔΔΑ, <i>Tsaggarakis κατά Ελλάδος</i> , απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 45136/06, 10.09.2009	89
ΕΔΔΑ, <i>Penen κατά Βουλγαρίας</i> , αρ. προσφ. 20494/04, 07.01.2010	89
ΕΔΔΑ, <i>Adrian Constantin κατά Ρουμανίας</i> , αρ. προσφ. 21175/03, 12.04.2011	90
ΕΔΔΑ, <i>DMT και DK1 κατά Βουλγαρίας</i> , αρ. προσφ. 29476/06, 24.07.2012.....	90
ΕΔΔΑ, <i>Varela Geis κατά Ισπανίας</i> , αρ. προσφ. 61005/09, 05.03.2013	91
ΕΔΔΑ, <i>Mulosmani κατά Αλβανίας</i> , αρ. προσφ. 29864/03, 08.10.2013, Ομοίως <i>Haxhia κατά Αλβανίας</i> , αρ. προσφ. 29861/03, 08.10.2013.....	91
ΕΔΔΑ, <i>Diallo κατά Ελβετίας</i> , απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 16847/07, 19.03.2013	92

Η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας.....	92
ΕΔΔΑ, <i>Brandstetter κατά Αυστρίας</i> , προσφ. αρ. 11170/84, 12876/87 και 13468/87, 28.8.1991	92
ΕΔΔΑ, <i>Foucher κατά Γαλλίας</i> , αρ. προσφ. 22209/93, 18.03.1997	92
ΕΔΔΑ, <i>Rowe and Davis κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 28901/95, 16.02.2000.....	93
ΕΔΔΑ, <i>Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας</i> , αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005 ...	93
ΕΔΔΑ, <i>Moore κατά Γερμανίας</i> , αρ. προσφ. 11364/03, 09.07.2009	94
ΕΔΔΑ, <i>Öcalan κατά Τουρκίας</i> , αρ. προσφ. 46221/99, 12.05.2005	94
ΕΕΔΑ, <i>A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αρ. προσφ. 3455/05, 19.02.2009.....	95
ΕΔΔΑ, <i>A.T. κατά Λουξεμβούργου</i> , αρ. προσφ. 30460/13, 09.04.2015	99
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΕ.....	100
ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, <i>Gavril Covaci</i>	100

Αντί εισαγωγής

Ο παρών οδηγός νομολογίας αποσκοπεί στην σύντομη επισκόπηση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ σχετικά με *το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών*.

Η παράθεση των σχετικών αποφάσεων ακολουθεί τους βασικούς θεματικούς άξονες της Έκθεσης Συστάσεων της ΕΕΔΑ για το ίδιο θέμα. Η σειρά τους είναι χρονολογική ανά θεματική ενότητα, ενώ για κάθε απόφαση παρατίθεται εν συντομία το βασικό της διακύβευμα.

Ο κατάλογος των εδώ παρατιθέμενων αποφάσεων περιλαμβάνει βασικούς σταθμούς της νομολογίας του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ χωρίς απαραίτητα να την εξαντλεί. Η δε συνοπτική αποτύπωση της κάθε απόφασης σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά το πρωτότυπο και πλήρες κείμενο αυτής, το οποίο και πρέπει να συμβουλευέται κάθε ενδιαφερόμενος που προτίθεται να την επικαλεστεί. Για την περαιτέρω, μάλιστα, διευκόλυνση του χρήστη, στην ηλεκτρονική αυτή έκδοση, έχουν ενσωματωθεί υπερ-συνδέσεις στα πλήρη κείμενα των αποφάσεων που διατίθενται στην βάση δεδομένων του HUDOC για το ΕΔΔΑ και στην CURIA για το ΔΕΕ.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

ΕΕπΔΑ, *Delcourt κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 2689/65, 06.04.1967

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ – Απόρριψη της προσφυγής ως προς την καταγγελία για απουσία συνδρομής διερμηνέα

Στην προκείμενη υπόθεση ο προσφεύγων ισχυριζόταν ότι, κατά τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων που διεξήχθη στα φλαμανδικά, δεν είχε δωρεάν παράσταση διερμηνέα παρότι δεν γνώριζε την γλώσσα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επισήμανε ότι σύμφωνα με την βέλγικη νομοθεσία ο προσφεύγων θα μπορούσε να ζητήσει την συνδρομή διερμηνέα ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων. Ο προσφεύγων εντούτοις δεν απέδειξε ότι προέβαλε σχετική ένσταση ούτε κατά την πρωτόδικη ούτε κατά τη δευτεροβάθμια δίκη ούτε σε επίπεδο Αρείου Πάγου.

ΕΕπΔΑ, *Bideault κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 1261/84, 01.10.1986

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 δ) ΕΣΔΑ

Οι προσφεύγοντες, μάρτυρες που κλήθηκαν να καταθέσουν ενώπιον δικαστηρίου, ζήτησαν να εξεταστούν στην βρετονική, γλώσσα διαφορετική από την επίσημη της διαδικασίας, με τη βοήθεια διερμηνέα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε πως το άρθρο 6 παρ. 3 δ) ΕΣΔΑ δεν εγγυάται δικαίωμα του μάρτυρα να εξετάζεται σε γλώσσα που επιθυμεί. Οι προσφεύγοντες δεν ισχυρίστηκαν ότι δεν μπορούσαν να εκφραστούν στα γαλλικά, επίσημη γλώσσα της διαδικασίας, έτσι δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματός τους σε δίκαιη δίκη.

ΕΔΔΑ, *Kamasinski κατά Αυστρίας*, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν όφειλε να αποφανθεί για το αυστριακό σύστημα ορκωτών διερμηνέων, αλλά αποκλειστικά για το κατά πόσο η συνδρομή που παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα στον τομέα της διερμηνείας ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 ΕΣΔΑ. Το δικαίωμα της παραγράφου 3 ε) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, σε δωρεάν παράσταση διερμηνέως, δεν αφορά μόνο τις προφορικές δηλώσεις επί ακροατηρίου, αλλά επίσης και τα [γραπτά] έγγραφα και την προδικασία. Η παράγραφος 3 ε) συνεπάγεται ότι ο κατηγορούμενος που δεν κατανοεί ή δεν μιλάει την γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο, έχει δικαίωμα σε δωρεάν υπηρεσίες διερμηνέα, ώστε να του μεταφράζεται ή να του διερμηνεύεται κάθε πράξη της διαδικασίας που τον αφορά και που του είναι απαραίτητη ώστε να χαίρει δίκαιης δίκης, να κατανοεί το νόημα ή να το αποδίδει στη γλώσσα του δικαστηρίου. Η παράγραφος 3 ε) ωστόσο δεν απαιτεί την γραπτή μετάφραση κάθε αποδεικτικού εγγράφου ή κάθε επίσημου εγγράφου της δικογραφίας. Η συνδρομή που παρέχεται

στο πεδίο της διερμηνείας οφείλει να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να γνωρίζει για τι κατηγορείται και να αμύνεται, κυρίως με το να μεταφέρει στο δικαστήριο τη δική του εκδοχή των γεγονότων. Το εγγυώμενο δικαίωμα πρέπει να είναι συγκεκριμένο και αποτελεσματικό. Η υποχρέωση των αρμοδίων αρχών δεν περιορίζεται επομένως στην υπόδειξη διερμηνέα – οφείλουν, επιπλέον, όταν ενημερώνονται σε συγκεκριμένη περίπτωση, να ασκούν συγκεκριμένο μεταγενέστερο έλεγχο στην αξία της διερμηνείας που παρασχέθηκε.

ΕΔΔΑ, *Güngör κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 31540/96, 17.05.2001

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 β), γ) και ε) – Απόρριψη προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 3 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη υπόθεση το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η συνδρομή που παρέχεται στον τομέα της διερμηνείας οφείλει να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να γνωρίζει τι του καταλογίζεται και να αμύνεται, κυρίως με το να παρουσιάζει στο δικαστήριο την δική του εκδοχή των γεγονότων. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι στο πλαίσιο της εφαρμογής της παραγράφου 3 ε), το ζήτημα των γλωσσικών γνώσεων του προσφεύγοντος είναι πρωτεύουσας σημασίας, καθώς σύμφωνα με το γράμμα της εν λόγω διάταξης το δικαίωμα διερμηνείας με έξοδα του Κράτους προβλέπεται «εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιούμενη εις το δικαστήριο γλώσσα». Εξίσου σημαντικό είναι για το ΕΔΔΑ η αξιολόγηση της φύσης των αποδιδόμενων γεγονότων ή των στοιχείων που παρέχονται στον προσφεύγοντα από τις εθνικές αρχές, ώστε να εκτιμάται αν είναι τέτοιας πολυπλοκότητας που να απαιτείται σε βάθος γνώση της γλώσσας της διαδικασίας.

Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι ο συνήγορος του προσφεύγοντος δεν αμφισβήτησε, ούτε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ούτε ενώπιον του ΕΔΔΑ, ότι ο προσφεύγων είχε γνώσεις γερμανικών, τις οποίες όμως έκρινε ότι δεν επαρκούσαν για να μπορεί πράγματι να επικοινωνεί μαζί του, ώστε να προετοιμάσουν την υπεράσπισή του. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι οι εθνικές αρχές ευλόγως θεώρησαν ότι ο προσφεύγων χειριζόταν επαρκώς τα γερμανικά, ώστε να μπορεί να αποφύγει τη συνδρομή διερμηνέα στην επικοινωνία του με τον συνήγορό του κατά την επίδικη διαδικασία.

ΕΔΔΑ, *Cuscani κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 32771/96, 24.09.2002

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι ο δικάζων δικαστής ήταν ενήμερος για τα προβλήματα κατανόησης που αντιμετώπιζε ο προσφεύγων. Εντούτοις, προκύπτει πως εφησυχάστηκε από την πίστη του συνηγόρου υπεράσπισης στην ικανότητά του να τα «βγάλει πέρα». Ο δικαστής άφησε ανοικτό, δε, το ενδεχόμενο να προσφύγει ο προσφεύγων σε γλωσσική συνδρομή από τον αδελφό του σε περίπτωση ανάγκης. Εντούτοις, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η διαπίστωση της ανάγκης του προσφεύγοντος για διερμηνεία είναι ζήτημα που ο δικαστής καλούνταν να προσδιορίσει σε συνεννόηση με τον προσφεύγοντα, ιδίως καθώς είχε ενημερωθεί για τη δυσκολία και του ίδιου του συνηγόρου στην επικοινωνία με τον προσφεύγοντα. Είναι γεγονός ότι ο τρόπος οργάνωσης της υπεράσπισης ανήκει κατά κύριο λόγο στον κατηγορούμενο και τον

συνήγορό του. Εντούτοις, ο τελικός θεματοφύλακας του δίκαιου χαρακτήρα της διαδικασίας είναι ο δικάζων δικαστής, ο οποίος ήταν τότε ενήμερος για τις πραγματικές δυσκολίες που θα δημιουργούνταν στον προσφεύγοντα από την απουσία διερμηνείας. Επιπλέον το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι τα εθνικά δικαστήρια είχαν ήδη διατυπώσει την άποψη ότι, σε περιπτώσεις όπως η παρούσα, οι δικαστές οφείλουν να επιδεικνύουν «ιδιαίτερη επιμέλεια» για το συμφέρον του κατηγορούμενου.

ΕΔΔΑ, Lagerblom κατά Σουηδίας, αρ. προσφ. 26891/95, 14.01.2003

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 1 και 3 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη υπόθεση, ο προσφεύγων αιτήθηκε την αντικατάσταση του συνηγόρου του ισχυριζόμενος ότι δεν ήταν σε θέση να επικοινωνεί μαζί του απευθείας στα Φινλανδικά. Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι το δικαίωμα που εγγυάται το άρθρο 6 παρ. 3 ε) στον κατηγορούμενο που δεν κατανοεί ή μιλάει την γλώσσα της διαδικασίας να έχει πρόσβαση σε δωρεάν παράσταση διερμηνέα εκτείνεται σε όλα τα έγγραφα και δηλώσεις των ποινικών διαδικασιών που είναι απαραίτητα για τον κατηγορούμενο, ώστε να κατανοήσει ή να επικοινωνήσει στη γλώσσα του δικαστηρίου προκειμένου να χαιρεί δίκαιης δίκης. Οι υπηρεσίες διερμηνείας που παρέχονται πρέπει από μόνες τους να είναι τέτοιες, ώστε να επιτρέπουν στον κατηγορούμενο να αποκτήσει γνώση της εναντίον του κατηγορίας και να υπερασπιστεί τον αυτό του, κυρίως με το να παρέχει στο δικαστήριο την δική του εκδοχή των πραγμάτων.

Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι η γνώση σουηδικών του προσφεύγοντος πιθανόν να ήταν κάπως περιορισμένη παρά την μακρά διαμονή του στη Σουηδία. Εντούτοις, επαρκούσε ώστε να μπορεί να επικοινωνεί με τον δικηγόρο του, σε συνδυασμό με το ότι κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ο προσφεύγων είχε λάβει υπηρεσίες διερμηνείας. Επιπλέον, στον προσφεύγοντα είχε επιτραπεί να προβαίνει σε γραπτές καταθέσεις στα Φινλανδικά, οι οποίες στη συνέχεια μεταφράζονταν και εντάσσονταν στην δικογραφία.

ΕΔΔΑ, Hermi κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 ΕΣΔΑ

Από τον φάκελο της παρούσας υπόθεσης προκύπτει για το ΕΔΔΑ ότι ο προσφεύγων είχε επαρκή γνώση ιταλικών ώστε να κατανοήσει το έγγραφο που τον ενημέρωνε για την ημερομηνία της συζήτησης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Κατά την πρωτόδικη δίκη, είχε ο ίδιος δηλώσει ότι μιλάει ιταλικά και ότι κατανοούσε την έκταση των σε βάρος του κατηγοριών και στοιχείων. Η ακρίβεια των δηλώσεων αυτών δεν αμφισβητήθηκε από τον προσφεύγοντα και τον δικηγόρο του σε κανένα στάδιο της διαδικασίας. Επιπλέον, ο προσφεύγων τη στιγμή της σύλληψης ήταν σε θέση να παράσχει στους αστυνομικούς διευκρινίσεις σχετικά με την πραγματική βάση των σε βάρος του κατηγοριών. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι τα γεγονότα αυτά επαρκούν ώστε οι εθνικές αρχές να θεωρούν ότι ο προσφεύγων ήταν σε θέση να κατανοήσει το νόημα του εγγράφου που τον ενημέρωνε για την ημερομηνία της δίκης και ότι καμία διερμηνεία ή μετάφραση δεν του ήταν απαραίτητη. Εξάλλου το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν έκανε μνεία τυχόν δυσκολιών στην κατανόηση του επίδικου εγγράφου ούτε στις σωφρονιστικές αρχές.

Ο χρόνος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

ΕΔΔΑ, Diallo κατά Σουηδίας, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 13205/07, 05.01.2010

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 3 ε) ΕΣΔΑ – Απόρριψη προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Στην απόφαση αυτή το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι η παράγραφος 3 ε) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ αναφέρει ότι κάθε κατηγορούμενος έχει δικαίωμα σε δωρεάν παράσταση διερμηνέα. Το δικαίωμα αυτό εφαρμόζεται όχι μόνο σε προφορικές δηλώσεις κατά τη διάρκεια της δίκης αλλά και σε έγγραφο υλικό και στην προδικασία. Το πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής δεν είναι τόσο ευρύ, ώστε να απαιτεί γραπτή μετάφραση όλων των γραπτών στοιχείων ή των επίσημων εγγράφων της διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι το κείμενο των σχετικών διατάξεων αναφέρεται σε «διερμηνέα» κι όχι σε «μεταφραστή». Αυτό συνεπάγεται ότι μία προφορική συνδρομή μπορεί να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ. Οι υπηρεσίες διερμηνέα πρέπει να παρέχονται κατά το στάδιο των ερευνών επί της εκάστοτε υπόθεσης, εκτός αν αποδειχθεί, υπό το φως των επίδικων περιστάσεων συγκεκριμένης υπόθεσης, ότι υπάρχουν λόγοι περιορισμού του δικαιώματος αυτού.

Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το εν ισχύ εθνικό δίκαιο, ο διερμηνέας μπορεί να χρησιμοποιηθεί όταν χρειαστεί, και στην πράξη, η εκτίμηση μίας τέτοιας ανάγκης πραγματοποιείται στη βάση της κάθε υπόθεσης, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της φύσης της υπόθεσης, το βαθμό σπουδαιότητάς της για το άτομο και τη γνώση της σχετικής ξένης γλώσσας από τον εκπρόσωπο των Αρχών. Δεν προκύπτει επομένως ότι η πρόσβαση σε διερμηνέα περιοριζόταν συστηματικά.

ΕΔΔΑ, Şaman κατά Τουρκίας, αρ. προσφ. 35292/05, 05.04.2011

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 γ) και ε) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι τα δικαιώματα της προσφεύγουσας παραβιάζονται, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, σε διπλή βάση, καθώς εγείρονται ζητήματα πρόσβασης σε δικηγόρο και διερμηνέα κατά τη διάρκεια αστυνομικής κράτησης. Καθώς τα ζητήματα αυτά συνδέονται, το ΕΔΔΑ τα εξετάζει από κοινού. Το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι, αν και ο πρωταρχικός σκοπός του άρθρου 6, σε ό,τι αφορά τις ποινικές διαδικασίες, είναι η διασφάλιση μίας δίκαιης δίκης από αρμόδιο «δικαστήριο» που αποφασίζει επί του βασίμου πάσης «κατηγορίας ποινικής φύσεως», αυτό δεν συνεπάγεται ότι το συγκεκριμένο άρθρο δεν βρίσκει εφαρμογή στην ποινική προδικασία. Έτσι, το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ μπορεί να είναι σχετικό προτού μία υπόθεση αχθεί ενώπιον δικαστηρίου και στο μέτρο που η δικαιοσύνη της διαδικασίας ενδέχεται να θιγεί από την αρχική αδυναμία σεβασμού των διατάξεών του. Όπως έχει σε άλλες αποφάσεις του επισημάνει το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα της παραγράφου 3 γ) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ αποτελεί στοιχείο, μεταξύ άλλων, της έννοιας της δίκαιης δίκης στις ποινικές διαδικασίες που περιέχεται στην παράγραφο 1. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι το στάδιο της ανάκρισης είναι κρίσιμης σημασίας για την προετοιμασία της ποινικής διαδικασίας, καθώς τα στοιχεία που συλλέγονται στο στάδιο αυτό καθορίζουν το πλαίσιο, εντός του οποίου θα κριθεί το αποδιδόμενο στον κατηγορούμενο αδίκημα.

Άλλωστε, στο πλαίσιο της εφαρμογής της παραγράφου 3 ε), το ζήτημα της γλωσσικής επάρκειας του προσφεύγοντος είναι ζωτικό. Επιβάλλεται η εξέταση τόσο της φύσης της κατηγορίας που βαρύνει τον προσφεύγοντα όσο και κάθε επικοινωνίας με τις εθνικές αρχές, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσο αυτές είναι επαρκώς περίπλοκες, ώστε να απαιτούν λεπτομερή γνώση της γλώσσας που χρησιμοποιεί το δικαστήριο. Η βοήθεια διερμηνέα πρέπει να παρέχεται και κατά την ανάκριση, εκτός αν αποδειχθεί ότι, στο πλαίσιο των συγκεκριμένων περιστάσεων της υπόθεσης, υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι που περιορίζουν το δικαίωμα.

Το ΕΔΔΑ, εν προκειμένω, επισημαίνει ότι η προσφεύγουσα μιλούσε Κουρδικά και είχε περιορισμένη γνώση Τουρκικών. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την απόφαση του Εθνικού Δικαστηρίου Ασφαλείας (State Security Court) να της επιτρέψει την παράσταση διερμηνέα κατά τη δίκη. Επίσης, είναι αναμφίβολο ότι η προσφεύγουσα ήταν αναλφάβητη. Αν και παρείχε λεπτομερή αναφορά για τη συμμετοχή της σε παράνομη οργάνωση, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι προέβη σε αυτές τις αυτοενοχοποιητικές δηλώσεις χωρίς διερμηνέα και χωρίς την συνδρομή δικηγόρου. Δεδομένης της σπουδαιότητας του ανακριτικού σταδίου, το ΕΔΔΑ δεν πείθεται ότι η προσφεύγουσα κατανοούσε επαρκώς τις ερωτήσεις που της γίνονταν και ήταν ικανή να εκφραστεί επαρκώς στα τουρκικά, και σίγουρα όχι σε επίπεδο που θα αιτιολογούσε εμπιστοσύνη στις δηλώσεις της ως ενοχοποιητικά στοιχεία εναντίον της κατά τη δίκη. Επίσης, στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι δίχως τη βοήθεια διερμηνέα, η προσφεύγουσα δεν θα μπορούσε ευλόγως να εκτιμήσει τις συνέπειες της εξέτασής της δίχως την παρουσία δικηγόρου κατά την έρευνα ενός ιδιαίτερα σοβαρού αδικήματος. Κατά συνέπεια, το ΕΔΔΑ δεν δέχεται ότι η προσφεύγουσα παραιτήθηκε από το δικαίωμά της σε δικηγόρο κατά τρόπο συνειδητό και με επίγνωση. Άλλωστε, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι πρέπει να παρέχεται πρόσθετη στήριξη σε αναλφάβητους κρατούμενους, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η οικειοθελής παραίτηση όντως θεμελιώνεται και καταγράφεται. Συμπερασματικά, στην προκειμένη υπόθεση, παρά το γεγονός ότι η προσφεύγουσα είχε τη συνδρομή δικηγόρου και διερμηνέα κατά την πρωτόδικη και δευτεροβάθμια διαδικασία επί ακροατηρίου, η απουσία δικηγόρου και διερμηνέα κατά την αστυνομική της κράτηση έβλαψε ανεπανόρθωτα τα δικαιώματα υπεράσπισής της.

ΕΔΔΑ, *Baytar κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 45440/04, 14.10.2014

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 ε) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Η υπόθεση αφορά την εξέταση της προσφεύγουσας όσο βρισκόταν σε αστυνομική κράτηση, χωρίς την παρουσία διερμηνέα, ενώ δεν χειριζόταν επαρκώς την εθνική γλώσσα. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι χωρίς να της παρέχεται η δυνατότητα οι ερωτήσεις που τις απευθύνονται να διερμηνεύονται και να αποκτά σαφή εικόνα των αδικημάτων, για τα οποία κατηγορείται, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να εκτιμήσει πλήρως τις συνέπειες παραίτησής της από το δικαίωμα σε σιωπή και το δικαίωμα σε νομική βοήθεια.

Το κόστος παροχής υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης

ΕΔΔΑ, Luedicke, Belkacem και Κορ κατά Γερμανίας, αρ. προσφ. 6210/73, 6877/75 και 7132/75, 28.11.1978

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη περίπτωση τα διάδικα μέρη έθεσαν το ζήτημα ερμηνείας του όρου «δωρεάν» του άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ, με την Κυβέρνηση να ισχυρίζεται ότι απλώς απαλλάσσει τον κατηγορούμενο από την προπληρωμή των εξόδων διερμηνείας, ενώ σε περίπτωση καταδίκης του τα έξοδα βαραίνουν τον ίδιο.

Για την ερμηνεία του άρθρου το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη τα άρθρα 31- 33 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο το Συνθηκών, αναζητώντας «τη συνήθη έννοια που δίδεται εις τους όρους» του άρθρου 6 παρ. 3 ε) «εν τω συνόλω αυτών και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού» του (άρθρο 31 παρ. 1 της Σύμβασης της Βιέννης). Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι ο όρος «δωρεάν» ("gratuitement"/"free") έχει καθαυτός ένα ορισμένο και καθαρό νόημα. Παραπέμπει στο σημείο αυτό σε σειρά λεξικών για τον όρο στις δύο επίσημες γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα γαλλικά (Littre-Dictionnaire de la langue française, Hatzfeld et Darmesteter-Dictionnaire général de la langue française, Larousse- Dictionnaire de la langue française, Robert-Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française) και τα αγγλικά (Shorter Oxford Dictionary, Webster's Third New International Dictionary). Αναγνωρίζοντας στον όρο τη συνήθη του έννοια, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι οι όροι δεν υποδεικνύουν ούτε μία υπό όρους απαλλαγή, ούτε μία προσωρινή απαλλαγή ή αναστολή, αλλά μία και καλή εξαίρεση/απαλλαγή. Σε ό,τι αφορά την εν των συνόλων έννοια και το αντικείμενο και τον σκοπό της διάταξης, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι αν ο κατηγορούμενος οφείλει να επωμίζεται τα έξοδα διερμηνείας σε περίπτωση καταδίκης του, αυτό θα οδηγούσε στην πράξη σε περιορισμό μέσα στον χρόνο του προνομίου που παρέχει η διάταξη και σε άρνηση του προνομίου αυτού σε όποιον κατηγορούμενο θα μπορούσε να καταδικαστεί. Με τον τρόπο αυτό παραμένει σε μειονεκτική θέση ο κατηγορούμενος που δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας σε σχέση με κάποιον που την κατανοεί. Επιπλέον, δεν αποκλείεται η υποχρέωση πληρωμής των εξόδων να έχει επιπτώσεις σε βάρος του δικαιώματος δίκαιης δίκης. Υπάρχει κίνδυνος σε ορισμένες περιπτώσεις ο διορισμός ή όχι διερμηνέα να εξαρτάται από την απόφαση του κατηγορούμενου, ο οποίος επηρεάζεται από το φόβο των οικονομικών επιπτώσεων.

Το ΕΔΔΑ ερμηνεύει τον όρο «δωρεάν» του άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ ως πλήρη απαλλαγή του κατηγορούμενου από τα έξοδα μετάφρασης και διερμηνείας, ανεξαρτήτως της κοινωνικής/οικονομικής κτλ κατάστασής του και του αν καταδικάστηκε τελικά. Κάθε κατηγορούμενος που δεν κατανοεί ή δεν ομιλεί την γλώσσα που χρησιμοποιεί το δικαστήριο έχει δικαίωμα δωρεάν συνδρομής διερμηνέα για την μετάφραση ή διερμηνεία των εγγράφων ή δηλώσεων της εναντίον του διαδικασίας και των οποίων η κατανόηση είναι αναγκαία για την απόλαυση μίας δίκαιης δίκης. Κι αυτό χωρίς να του ζητούνται μετά πίσω τα έξοδα που έγιναν για τη διερμηνεία.

[ΕΛΔΑ, Öztürk κατά Γερμανίας, αρ. προσφ. 8544/79, 21.02.1984](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Η δωρεάν παροχή υπηρεσιών διερμηνέα είναι υποχρέωση του Κράτους και σε περίπτωση διοικητικών παραβάσεων (εν προκειμένω παράβασης του ΚΟΚ), υπόθεση που το ΕΔΔΑ κρίνει ως ποινική.

[ΕΛΔΑ, Kamasinski κατά Αυστρίας, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989](#)

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη απόφαση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι αν και ο φόβος για τις οικονομικές συνέπειες, μπορεί υπό οριακές περιπτώσεις να επηρεάσει τη συμπεριφορά του κατηγορούμενου ως προς τον ορισμό διερμηνέα, η παροδική ανησυχία του προσφεύγοντος που προκλήθηκε από αρχικό λάθος των αρχών δεν ήταν τέτοιας φύσεως ώστε να επηρεάσει την απόλαυση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που κατοχυρώνει το άρθρο 6 ΕΣΔΑ. Για πολλούς μήνες οι αρχές είχαν αφήσει να εννοηθεί ότι σε περίπτωση καταδίκης του, ο προσφεύγων θα επωμιζόταν ο ίδιος τα έξοδα διερμηνείας.

[ΕΛΔΑ, Işyar κατά Βουλγαρίας, αρ. προσφ. 391/03, 20.11.2008 και ΕΛΔΑ, Havanessian κατά Βουλγαρίας, αρ. προσφ. 31814/03, 21.12.2010](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ

Στις ως άνω περιπτώσεις εθνικά δικαστήρια είχαν διατάξει την πληρωμή του συνόλου των εξόδων διερμηνείας από τους προσφεύγοντες σε ποινική δίκη συμπεριλαμβανομένης αυτής στον πρώτο και δεύτερο βαθμό. Μάλιστα, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ασυνέπεια στη σχετική νομολογία του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Βουλγαρίας, καθώς σε παρόμοια με αυτή των προσφευγόντων περίπτωση ο κατηγορούμενος είχε εξαιρεθεί από την πληρωμή των εξόδων διερμηνείας.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι η ερμηνεία που δόθηκε από τα δικαστήρια στο εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να υποχρεώνει τους προσφεύγοντες να πληρώσουν τα έξοδα διερμηνείας της ποινικής διαδικασίας, τους στερεί το δικαίωμα σε δωρεάν παράσταση διερμηνέα.

[Η ποιότητα των υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης](#)

[ΕΛΔΑ, Kamasinski κατά Αυστρίας, αρ. προσφ. 9783/82, 19.12.1989](#)

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 α) και ε) ΕΣΔΑ

Το έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας

Η παράγραφος 3 α) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ αναγνωρίζει σε κάθε κατηγορούμενο το δικαίωμα «όπως πληροφορηθεί, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας». Αν και δεν προσδιορίζει αν επιβάλλεται να παρέχονται ή να μεταφράζονται γραπτώς σε αλλοδαπό κατηγορούμενο οι απαραίτητες πληροφορίες, καταδεικνύει την ανάγκη ιδιαίτερης επιμέλειας για την ενημέρωση του κατηγορούμενου σχετικά την «κατηγορία». Το έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας διαδραματίζει

καθοριστικό ρόλο στις ποινικές διαδικασίες: από την επίδοσή του, ο κατηγορούμενος είναι γραπτώς επίσημα ενήμερος για τη νομική και πραγματική βάση των σε βάρος του κατηγοριών. Ο κατηγορούμενος, στον οποίο η γλώσσα που χρησιμοποιεί το δικαστήριο δεν είναι οικεία, μπορεί στην πράξη να βρεθεί σε μειονεκτική θέση, αν δεν του παρέχεται μετάφραση του έγγραφου απαγγελίας κατηγορίας σε γλώσσα που κατανοεί. Εν προκειμένω, οι λόγοι κατηγορίας δεν ήταν περίπλοκοι, το δε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας ήταν μόλις 6 σελίδες και σχετικά απλό. Επιπλέον, η αστυνομία και οι εισαγγελικές αρχές, παρουσία διερμηνέων, είχαν πολλές φορές εξετάσει τον προσφεύγοντα επί των αδικημάτων, για τα οποία ήταν ύποπτος, κάτι που από μόνο του τού παρείχε επαρκώς λεπτομερή γνώση των σε βάρος του κατηγοριών. Το ΕΔΔΑ συμπεραίνει από τα στοιχεία του φακέλου, ότι χάρη στις προφορικές εξηγήσεις που του παρασχέθηκαν στα αγγλικά, ο προσφεύγων ενημερώθηκε επαρκώς για την φύση και τον λόγο της εναντίον του κατηγορίας. Εν προκειμένω, η έλλειψη γραπτής μετάφρασης του κατηγορητηρίου δεν τον εμπόδισε να αμυνθεί ούτε του στέρησε μία δίκαιη δίκη.

Η συζήτηση

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, η παρεχόμενη διερμηνεία δεν ήταν ταυτόχρονη, αλλά διαδοχική και συνθετική. Δεν περιελάμβανε, για παράδειγμα, τις ερωτήσεις προς τους μάρτυρες. Αυτό το γεγονός από μόνο του δεν αρκεί, για να διαπιστωθεί παραβίαση της παραγράφου 3 δ) ή ε) του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, αλλά πρέπει να συνεκτιμηθεί με άλλα γεγονότα. Τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας πιστοποιούν την διαρκή παρουσία διερμηνέα, χωρίς να προσδιορίζουν την έκταση της παρεχόμενης διερμηνείας. Αντιθέτως, συνοψίζουν με λεπτομέρεια το περιεχόμενο των μαρτυρικών καταθέσεων καθώς και τις διάφορες δηλώσεις του προσφεύγοντος και του συνηγόρου του. Δεν αναφέρουν όμως καμία ένσταση, τυπική ή άτυπη, ως προς την ποιότητα και την έκταση της διερμηνείας. Από το σύνολο των στοιχείων της υπόθεσης, δεν προκύπτει ότι ο προσφεύγων δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει τις μαρτυρικές καταθέσεις, να εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων υπεράσπισης εξ αιτίας της πλημμελούς διερμηνείας.

Η απόφαση

Η απουσία μετάφρασης της απόφασης δεν παραβιάζει καθαυτή το άρθρο 6 παρ. 3 ε) ΕΣΔΑ. Προκύπτει ξεκάθαρα ότι ο προσφεύγων, χάρη στις προφορικές εξηγήσεις που του παρασχέθηκαν κατανόησε επαρκώς την απόφαση και την αιτιολογία της, ώστε να είναι σε θέση με τη βοήθεια του νέου του συνηγόρου να ασκήσει έφεση κατά της ποινής και να καταθέσει μία πολυσέλιδη αναίρεση προσβάλλοντας σειρά σημείων της δίκης και της απόφασης.

[ΕΕπΔΑ, Van Kuijk κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 14986/89, 03.07.1991](#)

Παραδεκτό το μέρος της προσφυγής ως προς το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι δεν είχε ενημερωθεί για τους λόγους της σύλληψής της σε γλώσσα που κατανοούσε σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Έτσι δεν έλαβε γνώση του περιεχομένου των ενταλμάτων σύλληψης παρά μόνο περιληπτικά την επόμενη ημέρα της σύλληψης από άγνωστο πρόσωπο που εθελοντικά της μετέφρασε στα

Γερμανικά και κατά προσέγγιση ορισμένα εδάφια των ενταλμάτων σύλληψης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κρίνοντας ότι ο παρών ισχυρισμός θέτει περίπλοκα πραγματικά και νομικά ζητήματα, δεν μπορούσε να τον κηρύξει προφανώς αβάσιμο, οπότε έκρινε παραδεκτό το συγκεκριμένο μέρος της προσφυγής. Τελικά συνήφθη φιλικός διακανονισμός με το Κράτος που της κατέβαλε το συνολικό ποσό των 25.000.000 δραχμών (και για τις λοιπές καταγγελλόμενες παραβιάσεις δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η ΕΣΔΑ) – βλ. **ΕΕπΔΑ, Van Kuijk κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 14986/89, 19.02.1992.**

ΕΔΔΑ, Husain κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 18913/03, 24.02.2005

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 3 α), β) και ε) – Απόρριψη προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Στην προκειμένη υπόθεση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι δεν απαιτείται η μετάφραση όλων των εγγράφων της διαδικασίας. Η προφορική μετάφραση εγγράφων μπορεί να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Η μετάφραση όμως πρέπει να επιτρέπει στον κατηγορούμενο να γνωρίζει σε βάθος την σε βάρος του κατηγορία και να μπορεί να αμυνθεί θέτοντας ιδίως σε γνώση του δικαστηρίου την δική του εκδοχή των γεγονότων. Εν προκειμένω, η διαταγή εκτέλεσης επιδόθηκε στον προσφεύγοντα αποκλειστικά στα Ιταλικά. Ο προσφεύγων δεν μπορούσε να βρεθεί κατά τη διάρκεια της δίκης του, οπότε δεν είχε επισήμως ενημερωθεί για την σε βάρος του δίωξη. Επομένως, η επίδοση της διαταγής εκτέλεσης δεν ήταν απλώς μία ενημέρωση για την καταδίκη του από τα ιταλικά δικαστήρια αλλά και η πρώτη επικοινωνία από τις επίσημες αρχές σχετικά με τη βάση των κατηγοριών του. Η διαταγή εκτέλεσης περιελάμβανε την ημέρα της καταδικαστικής απόφασης, την ποινή που επεβλήθη και το νομικό χαρακτηρισμό των κατηγοριών, για τις οποίες κρίθηκε ένοχος ο προσφεύγων, με αναφορά σε συγκεκριμένα άρθρα του ΠΚ και των ειδικών ποινικών νόμων που έβρισκαν εφαρμογή. Κατά την επίδοση όμως της διαταγής εκτέλεσης του παρασχέθηκε δωρεάν προφορική μετάφρασή του στα Αραβικά. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι με τον τρόπο αυτό παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα σε γλώσσα που κατανοούσε επαρκής πληροφόρηση για τις εναντίον του κατηγορίες και την καταδίκη του, ενώ τίποτα μέσα στον φάκελο δεν υποδεικνύει ότι η παρεχόμενη μετάφραση ήταν ελλιπής ή με άλλο τρόπο αναποτελεσματική. Ο προσφεύγων δεν αμφισβήτησε άλλωστε την ποιότητά της, γεγονός που οδήγησε τις αρχές να θεωρήσουν ότι είχε κατανοήσει το περιεχόμενο του επίδικου εγγράφου.

ΕΔΔΑ, Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην προκειμένη υπόθεση ο αρμόδιος εισαγγελέας επισκέφθηκε τους προσφεύγοντες με την παρουσία διερμηνέα, εξωτερικού συνεργάτη που το Υπουργείο Ασφαλείας προσέλαβε για την ποινική υπόθεση των προσφευγόντων. Ο διερμηνέας αυτός συμφώνησε να προσφέρει εφάπαξ υπηρεσίες στον εισαγγελέα και να λειτουργήσει ως διερμηνέας γι αυτόν. Ο εισαγγελέας ενημέρωσε το διερμηνέα για τα καθήκοντά του και ότι ήρθε, για να γνωρίσει στους προσφεύγοντες, τα «σχετικά με τις διαδικασίες έκδοσης». Όταν ο διερμηνέας τον ρώτησε τι να διερμηνεύσει, τότε ο εισαγγελέας ζήτησε να του παράσχουν λεπτομέρειες για την ταυτότητά τους. Οι προσφεύγοντες

αρνήθηκαν και ο εισαγγελέας αποχώρησε. Στην συνέχεια, ο εισαγγελέας ζήτησε από τον διερμηνέα να βεβαιώσει ότι είχε ενημερώσει τους προσφεύγοντες για τη σε βάρος τους διαδικασία. Ωστόσο, ο διερμηνέας κατηγορηματικά αρνείται ότι ο εισαγγελέας ενημέρωσε τους προσφεύγοντες σχετικά.

Το ζήτημα για το ΕΔΔΑ δεν είναι κατά πόσο οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να συμπεράνουν από τα διάφορα στοιχεία αν εκκρεμούσαν σε βάρος τους διαδικασίες έκδοσης ή αν ο διερμηνέας όφειλε να είχε επιδείξει ζήλο στο πλαίσιο μίας χάρης που παρείχε ατύπως σε κρατικό λειτουργό. Το ζήτημα είναι κατά πόσο ο ίδιος ο κρατικός λειτουργός, με τις υποδείξεις των ιεραρχικά ανωτέρων του, ενημέρωσε ορθά τους προσφεύγοντες για το ότι κρατούνταν δυνάμει αιτήματος έκδοσης στη Ρωσία. Το ΕΔΔΑ δεν παραβλέπει το γεγονός ότι ήταν αδύνατον για τον εισαγγελέα να εκτιμήσει την ακρίβεια της παρεχόμενης διερμηνείας στα τσετσένικα. Εντούτοις, στο πλαίσιο του υπεύθυνου καθήκοντος που του ανατέθηκε και των σοβαρών ενστάσεων που θα προκαλούσε μεταξύ των προσφευγόντων το ζήτημα της απέλασης, ήταν δική του ευθύνη να εκφράσει το αίτημα διερμηνείας με σχολαστικότητα και ακρίβεια, πράγμα που δεν έπραξε.

ΕΔΔΑ, Galliani κατά Ρουμανίας, αρ. προσφ. 69273/01, 10.06.2008

Μη παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Το ΕΔΔΑ επισημαίνει στο πλαίσιο της παρούσας υπόθεσης ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 5 ΕΣΔΑ περιλαμβάνει την ελάχιστη εγγύηση ότι κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται θα γνωρίζει το λόγο, για τον οποίο στερείται της ελευθερίας του. Η διάταξη αυτή είναι εγγενές στοιχείο της προστασίας που παρέχει το άρθρο 5. Με την παράγραφο 2 το πρόσωπο που συλλαμβάνεται οφείλει να ενημερώνεται με απλή, όχι τεχνική, γλώσσα που μπορεί να κατανοήσει, τις βασικές πραγματικές και νομικές βάσεις της σύλληψής του, ώστε να μπορεί να αμφισβητήσει ενώπιον δικαστηρίου τη νομιμότητά της. Η προσφεύγουσα ενημερώθηκε για τους λόγους σύλληψής της, όντως, χωρίς τη βοήθεια διερμηνέα ή δικηγόρου, εντούτοις ήταν σε θέση να κάνει διάλογο με τους αστυνομικούς και δεν είχε δυσκολία στην κατανόηση όσων της έλεγαν και όσων περίμεναν από αυτή.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Η ενημέρωση επί των δικονομικών δικαιωμάτων

ΕΔΔΑ, *Herzi κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 18114/02, 18.10.2006

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη υπόθεση το έγγραφο που ενημέρωνε τον προσφεύγοντα για την ημερομηνία της συζήτησης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου δεν υπεδείκνυε ότι ο ίδιος ο προσφεύγων όφειλε να ζητήσει, τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν την συζήτηση, να οδηγηθεί στην αίθουσα του δικαστηρίου. Το γεγονός αυτό κρίνεται από το ΕΔΔΑ ως λυπηρό. Εντούτοις, κατά το ΕΔΔΑ δεν μπορεί να επιβάλλεται στο Κράτος η υποχρέωση να αναφέρονται λεπτομερώς, σε κάθε πράξη της διαδικασίας, τα δικαιώματα και οι δυνατότητες του κατηγορουμένου. Αντιθέτως, είναι υποχρέωση του συνηγόρου κάθε κατηγορουμένου να συμβουλεύει τον πελάτη του σχετικά με τη συνέχεια της εναντίον του διαδικασίας και τις ενέργειες, στις οποίες πρέπει να προβεί, προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματά του.

Η ενημέρωση επί της κατηγορίας

Περιεχόμενο ενημέρωσης

ΕΕπΔΑ, *X. κατά Γερμανίας*, αρ. προσφ. 8098/77, 13.12.1978

Η καταγγελία για παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ είναι προφανώς αβάσιμη κατά το άρθρο 27 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην συγκεκριμένη υπόθεση, ο προσφεύγων είχε ενημερωθεί αμέσως κατά τρόπο γενικό για τους λόγους της σύλληψής του. Την επομένη οδηγήθηκε ενώπιον του ανακριτή και ο εισαγγελέας ζήτησε την κράτησή του λόγω του ότι τον βάραιναν υποψίες για κατασκοπία και ήταν ύποπτος φυγής. Για το λόγο αυτό, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι δεν είχε ενημερωθεί το συντομότερο δυνατόν για τους ουσιαστικούς λόγους που οδήγησαν στην σύλληψή του. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ σκοπό έχει να εγγυηθεί ότι κάθε πρόσωπο ενημερώνεται για τους λόγους σύλληψής του από την αστυνομία. Η εγγύηση του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ οφείλει να επιτρέπει στον συλληφθέντα να αμφισβητήσει το βάσιμο των υποψιών που τον βαραίνουν καθώς είναι ουσιαστική προϋπόθεση για την επιτρεπόμενη κατά το άρθρο 5 παρ. 1 γ) ΕΣΔΑ κράτηση. Ο συλληφθείς πρέπει να ενημερώνεται επαρκώς για τα γεγονότα και τα αποδεικτικά στοιχεία που αιτιολογούν την απόφαση κράτησης. Πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζει ή να αρνείται το έγκλημα, για το οποίο είναι ύποπτος. Εντούτοις, η Επιτροπή παρατηρεί ότι δεν είναι απαραίτητο να ενημερώνεται ο ύποπτος, στο στάδιο αυτό και στο πλαίσιο αυτό, για γεγονότα και αποδεικτικά στοιχεία άλλα από τα απαραίτητα για την αιτιολόγηση της κράτησης.

ΕΛΔΑ, Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 5310/71, 18.01.1978

Το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι κατά το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ «Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθεί κατά το δυνατόν συντομότερον [...], τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν». Εντούτοις, στην προκείμενη υπόθεση δεν υπήρχε ανάλογη πρόβλεψη στο εν ισχύι δίκαιο. Στην πράξη, τα πρόσωπα που συλλαμβάνονταν δεν λάμβαναν συνήθως ενημέρωση για το λόγο σύλληψής τους. Γενικά, ενημερώνονταν απλώς ότι η σύλληψη πραγματοποιούταν σε εφαρμογή της νομοθεσίας έκτακτου ανάγκης και δεν τους παρέχονταν περαιτέρω λεπτομέρειες. Αυτή η πρακτική προήλθε από οδηγίες που είχαν δοθεί στην στρατιωτική αστυνομία.

ΕΕπΔΑ, Freda κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 8916/80, 07.10.1980

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη περίπτωση, το ένταλμα σύλληψης εγχειρίστηκε στον προσφεύγοντα κατά την κάθοδό του από αεροπλάνο, μετά από ταξίδι δύο ημερών υπό αστυνομική συνοδεία. Δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών, και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ενδιαφερόμενος δεν θα μπορούσε να αγνοεί τους λόγους για τους οποίους καταζητούνταν, δεν προκύπτει παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Καθότι ο προσφεύγων είχε διαφύγει από το μέρος διαμονής που του είχε υποδειχθεί, απέτυχε να συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις των σχετικών διατάξεων του ΚΠΔ, πράγμα το οποίο θα προκαλούσε την έκδοση εντάλματος σύλληψης σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο.

ΕΛΔΑ, Brozicek κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 10964/84, 19/12/1989

Παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση δεν ήταν ιταλικής καταγωγής και δεν διέμενε στην Ιταλία. Ενημέρωσε τις αρμόδιες δικαστικές ιταλικές αρχές, κατά τρόπο σαφή, ότι καθώς δεν γνώριζε ιταλικά κατανοούσε περιορισμένα το περιεχόμενο της επικοινωνίας τους. Τις παρακάλεσε να του απευθύνονται στην μητρική του γλώσσα ή σε μία από τις επίσημες γλώσσες των ΗΕ. Έχοντας λάβει το αίτημα αυτό, οι εν λόγω αρχές όφειλαν να ανταποκριθούν με τρόπο, ώστε να γίνονται σεβαστές οι απαιτήσεις του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ, εκτός αν αποδεικνυόταν ότι στην πραγματικότητα ο προσφεύγων γνωρίζει επαρκώς τα ιταλικά, ώστε να κατανοεί την πράξη που περιελάμβανε τις εναντίον του κατηγορίες. Καθότι δεν αποδεικνύεται κάτι τέτοιο από τα στοιχεία του φακέλου, διαπιστώνεται παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3 α).

Αντίθετα, το Δικαστήριο θεωρεί αβάσιμο τον ισχυρισμό, σύμφωνα με τον οποίο η δικαστική πράξη δεν παρέθετε «κατά τρόπο αναλυτικό την φύση και το λόγο της κατηγορίας». Το εν λόγω έγγραφο είχε σκοπό να ενημερώσει τον προσφεύγοντα για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του. Απαριθμούσε, δε, επαρκώς τα αδικήματα, για τα οποία θεωρούνταν ύποπτος, προσδιορίζοντας τον τόπο και τον χρόνο, αναφερόταν στις εφαρμοστέες διατάξεις του ΠΚ και στο όνομα του θύματος.

ΕΛΔΑ, Gea Catalan κατά Ισπανίας, αρ. προσφ. 19160/91, 10/02/1995

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, η προσφεύγουσα καταδικάστηκε στη βάση της παραγράφου 7 του άρθρου 529 ΠΚ, και όχι της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, την οποία και επικαλούνταν η εισαγγελία και η πολιτική αγωγή. Το ΕΔΔΑ εκτιμά ότι η καταγγελλόμενη κατάσταση προέκυπτε προφανώς από ένα απλό ουσιαστικό λάθος, το οποίο τελέστηκε τη στιγμή της δακτυλογράφησης των συμπερασμάτων του εισαγγελέα και αναπαράχθηκε στην συνέχεια πολλές φορές από τον ίδιο και την πολιτική αγωγή. Έτσι κρίθηκε εξάλλου και από το Ανώτατο Δικαστήριο και το Συνταγματικό Δικαστήριο. Δεδομένης της σαφήνειας του νομικού χαρακτηρισμού των συμπερασμάτων, επί των γεγονότων που εκτίθενται στο έγγραφο του ανακριτή, το ΕΔΔΑ δεν βλέπει τον λόγο, για τον οποίο η προσφεύγουσα επικαλούνταν έλλειψη ενημέρωσης επί του συνόλου των στοιχείων της κατηγορίας, διότι τα συμπεράσματα όλων των αντιδίκων βασίστηκαν στα ίδια στοιχεία. Εξάλλου, η εφαρμογή εν προκειμένω της παραγράφου 1 του άρθρου 529 ΠΚ θα ήταν παράλογη, όπως το επισημαίνει ορθά το Ανώτατο Δικαστήριο, ενώ η εφαρμογή της παραγράφου 7, ακόμα κι αν δεν επιβαλλόταν, προέκυπτε τουλάχιστον από τον ελάχιστο παραγωγικό συλλογισμό.

ΕΔΔΑ, Kerr κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 40451/98, 07.12.1999

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ - Απόρριψη του μέρους αυτού της προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 4 ως προφανώς αβάσιμου, κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι τη στιγμή της σύλληψής του ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τη διάταξη, στη βάση της οποίας κρατούνταν. Εντούτοις η απλή αναφορά της νομικής βάσης για τη σύλληψη, αυτή καθαυτή, δεν αρκεί για τους σκοπούς του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Μετά τη σύλληψή του ο προσφεύγων ανακρίθηκε για την υποπτευόμενη ανάμειξή του σε πρόσφατη έκρηξη βόμβας σε στρατόπεδο, τη συμμετοχή του σε απαγορευμένη οργάνωση και για τη χρήση αντικειμένων που η αστυνομία κατέσχεσε από την οικία του, ιδίως ηλεκτρονικό υλικό και πληροφορίες που περιείχονταν σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Για το ΕΔΔΑ δεν υπάρχει λόγος να θεωρείται ότι αυτές οι περίοδοι εξέτασης δεν ήταν καθαυτές αρκετές, ώστε να επιτρέψουν στον προσφεύγοντα να κατανοήσει για ποιο λόγο συνελήφθη και για ποιο λόγο ήταν ύποπτος για ανάμειξη σε διάπραξη, προετοιμασία ή υποκίνηση πράξεων τρομοκρατίας και να έχει παραπάνω από ικανοποιητική ιδέα των κατηγοριών που τον βάραιναν. Όπως αναφέρει ο ίδιος ο προσφεύγων, μέσα σε διάστημα 7 ημερών υπεβλήθη σε 39 συνεντεύξεις. Από τη συχνότητα αυτών συνάγεται ευλόγως ότι ο προσφεύγων ήταν ενήμερος για τα ζητήματα αυτά εντός λίγων ωρών από τη σύλληψή του και επομένως εντός του χρονικού διαστήματος που επιβάλλει η έννοια του σύντομου χρόνου κατά το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Οι εναντίον του κατηγορίες που διαβάστηκαν στον προσφεύγοντα μετά από 7 ημέρες σύλληψης αφορούσαν την κατοχή αρχείων και εγγράφων ή πληροφοριών για τρομοκρατικούς σκοπούς και ήταν συναφείς με την ανακριτική γραμμή που ακολούθησε η αστυνομία από την αρχή της κράτησης και τη φύση του υλικού που κατασχέθηκε από την οικία του τη στιγμή της σύλληψης. Στο πλαίσιο αυτό, το γεγονός ότι ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τις εναντίον του κατηγορίες 7 ημέρες αργότερα, δεν θέτει καθαυτό ζήτημα υπό το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ από την πλευρά των απαιτήσεων σύντομου χρόνου.

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 5 παρ 2 ΕΣΔΑ - Το μέρος αυτό της προσφυγής είναι προφανώς αβάσιμο και απορρίπτεται βάσει του άρθρου 35 παρ. 4 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι ο προσφεύγων ήταν καταζητούμενος από την αστυνομία για ένα σεβαστό χρονικό διάστημα ως επικεφαλής του PKK, το οποίο θεωρούνταν από τις δικαστικές αρχές ως ένοπλη εγκληματική οργάνωση που απέβλεπε στην απόσχιση τμήματος της τουρκικής εθνικής επικράτειας. Η κατηγορία αυτή είχε ξεκάθαρα ακόμη και δημόσια διευκρινιστεί σε εντάλματα σύλληψης που είχαν εκδοθεί σε βάρος του προσφεύγοντος από διάφορες εισαγγελικές αρχές (για τις οποίες οι συνήγοροι του προσφεύγοντος στην Τουρκία ελάμβαναν γνώση), τον κόκκινο συναγερμό που εξέδωσε η Interpol, και τέλος από το αίτημα έκδοσης που κατέθεσαν το Τουρκικό Υπουργείο Δικαιοσύνης στις ιταλικές αρχές, όταν ο προσφεύγων βρισκόταν στην Ιταλία. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι αυτά τα έγγραφα, τα οποία ο προσφεύγων δεν αρνείται ότι γνώριζε, περιείχαν συγκεκριμένες λεπτομέρειες για τα αδικήματα, για τα οποία ήταν ύποπτος. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό καθώς και τον παράνομο κατά το τουρκικό δίκαιο χαρακτήρα της οργάνωσης, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι ο προσφεύγων οφείλει ή όφειλε να γνωρίζει στο σημείο αυτό ότι συνελήφθη για τη δράση του ως επικεφαλής μίας απαγορευμένης οργάνωσης όπως το PKK.

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην προκειμένη υπόθεση αρχικά συνελήφθη, διότι σε έλεγχο ταυτοπροσωπίας παρουσίασε έγγραφα στους αστυνομικούς, τα οποία ήταν ψεύτικα. Επομένως, δεν μπορούσε να υποστηρίξει ότι δεν γνώριζε για ποιον λόγο συνελήφθη και οδηγήθηκε στο τοπικό αστυνομικό τμήμα. Το ίδιο ισχύει και για τους λόγους που δικαιολογούν την αναμονή του προσφεύγοντος μέσα στο αστυνομικό τμήμα και την κράτησή του στις εγκαταστάσεις της μονάδας, όπου ο ενδιαφερόμενος ανακρίθηκε από πράκτορες εντεταλμένους να αποκαλύψουν την πραγματική του ταυτότητα. Επιπλέον, ο προσφεύγων υπέστη σειρά ανακρίσεων καθόλη τη διάρκεια της κράτησής του που διήρκεσε 16 ημέρες. Οι αστυνομικοί που τον ανέκριναν ανήκαν στην ταξιαρχία αντι-Dev-Sol, ενώ κατά την πρώτη ανάκριση, ένα μέλος των μυστικών υπηρεσιών τον απείλησε λέγοντας : «Ανήκεις στην Devrimci Sol, και αν δεν μας δώσεις τις πληροφορίες που χρειαζόμαστε, δεν θα βγεις ζωντανός από εδώ!». Για το ΕΔΔΑ αυτή η δήλωση περιέχει μία αρκετά σαφή ένδειξη σχετικά με τις υποψίες που βάραιναν τον προσφεύγοντα. Με το δεδομένο αυτό, τον παράνομο χαρακτήρα της αναφερόμενης οργάνωσης και τον λόγο που οδήγησε τον προσφεύγοντα να κρύψει την ταυτότητά του και να φοβάται την αστυνομία, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε ήδη από το στάδιο αυτό να αντιλαμβάνεται ότι ήταν ύποπτος για συμμετοχή σε απαγορευμένες δράσεις, όπως αυτές της Dev-Sol.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων ισχυριζόταν ότι δεν ήταν σε θέση να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα υπεράσπισής του στο πλαίσιο της σε βάρος του ποινικής διαδικασίας. Ενώ είχε τεθεί υπό κηδεμονία, ο κηδεμόνας του δεν είχε ενημερωθεί, από την στιγμή του ορισμού του και μέχρι την έκδοση της καταδικαστικής σε βάρος του προσφεύγοντος απόφασης, για την ύπαρξη ποινικής διαδικασίας σε βάρος του προσώπου, του οποίου την ασφάλεια επιμελούνταν. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι σε περιπτώσεις σαν την παρούσα, που αφορά ένα σοβαρό ποινικό αδίκημα, η ορθή απονομή της δικαιοσύνης απαιτεί από τις εθνικές αρχές να επιδεικνύουν επιπλέον επιμέλεια. Οφείλουν, επομένως, να ζητήσουν επισταμένως από τον προσφεύγοντα να παραστεί στη συνάντηση για τον ψυχολογικό έλεγχο, καθώς και να παραστεί στην ακροαματική διαδικασία, και αν δεν το έπραττε, να διασφαλίσουν την εκπροσώπησή του από τον κηδεμόνα ή τον συνήγορό του. Αυτό θα επέτρεπε στον προσφεύγοντα να κατανοήσει την εν εξελίξει διαδικασία και να ενημερωθεί με τρόπο λεπτομερή για την φύση και το λόγο της σε βάρος του κατηγορίας κατά το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ.

Το μέρος αυτό της προσφυγής είναι προφανώς αβάσιμο και απορρίπτεται βάσει του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι, όπως προκύπτει από την έκθεση της αστυνομίας για τη σύλληψη του προσφεύγοντος, οι αστυνομικοί που τον συνέλαβαν, τον είχαν ενημερώσει για τους λόγους σύλληψής του. Επιπλέον, ο προσφεύγων, όταν λίγο μετά τη σύλληψή του οδηγήθηκε ενώπιον εισαγγελέα και, όταν ανακρίθηκε από τους αστυνομικούς με τη βοήθεια διερμηνέα, ήταν ενήμερος για το θέμα της εξέτασής του. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των δηλώσεων του προσφεύγοντος ενώπιον του εισαγγελέα και της αστυνομίας, το ΕΔΔΑ δεν βρίσκει έρεισμα στον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι κατά την αστυνομική του κράτηση, αγνοούσε τη φύση των υποψηφίων εναντίον του. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη το πραγματικό πλαίσιο της σύλληψής του, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η ενημέρωση που παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα ικανοποιούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

Το μέρος αυτό της προσφυγής είναι προφανώς αβάσιμο και απορρίπτεται βάσει του άρθρου 35 παρ. 3 α) και 4 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση ήταν υπό κράτηση, αφού είχε υποβάλει αίτηση ασύλου. Του είχε επιδοθεί απόφαση επιστροφής και διαταγή απομάκρυνσης μαζί με εγχειρίδιο που τιτλοφορούνταν «Τα Δικαιώματα, οι Ευθύνες και οι Υποχρεώσεις σου κατά την κράτηση». Το

ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι, ενώ η ενημέρωση που παρασχέθηκε (τα έγγραφα και το εγχειρίδιο), επέτρεψε στον προσφεύγοντα να μάθει για ποιο λόγο κρατούνταν καθ'όλα τα στάδια της κράτησής του, αυτό, το οποίο δεν ήταν σε θέση να παράσχουν τα έγγραφα και το εγχειρίδιο που του επιδόθηκαν, ήταν η ίδια η διάταξη νόμου που συνιστούσε τη βάση της κράτησής του. Αν και το ΕΔΔΑ κρίνει το γεγονός λυπηρό, θεωρεί ότι η παρεχόμενη στον προσφεύγοντα ενημέρωση του επέτρεπε να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής του στη βάση της μεταναστευτικής νομοθεσίας. Αν και είναι αλήθεια ότι η παρεχόμενη ενημέρωση δεν παρείχε λεπτομέρειες ως προς την μέθοδο άσκησης προσφυγής για την αμφισβήτηση της νομιμότητας της κράτησης, το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ δεν απαιτεί από το Κράτος να παρέχει τόσο λεπτομερή ενημέρωση, ιδίως όταν δεν προκύπτει ότι ο προσφεύγων ζήτησε περισσότερες πληροφορίες για τη διαδικασία (όπως ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση θα μπορούσε να πράξει σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιείχονταν στο εγχειρίδιο) και ότι το αίτημά του απορρίφθηκε. Η ενημέρωση που παρασχέθηκε ικανοποιεί, συνεπώς, τις απαιτήσεις του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

Σχετικά με τη γλώσσα, στην οποία παρασχέθηκε η ενημέρωση, ο προσφεύγων δεν ισχυρίστηκε συγκεκριμένα ότι δεν κατανοεί τα Αγγλικά και ότι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει τις πληροφορίες που του δόθηκαν κατά τη μεταφορά του ή να επικοινωνήσει με την αστυνομία, ούτε ισχυρίστηκε ότι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, στην οποία παρέχονταν το εγχειρίδιο. Ομοίως, δεν προκύπτει ότι ζήτησε διερμηνέα και ότι το αίτημά του απερρίφθη.

Χρονικό σημείο ενημέρωσης

ΕΕπΔΑ, C. κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 10889/84, 11.05.1988

Καταγγελλόμενη παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ – Απόρριψη προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στο ιταλικό δίκαιο δεν υπάρχει συγκεκριμένη στιγμή κατά τη διάρκεια της προδικασίας, από το οποίο και μετά ένα εμπλεκόμενο σε ποινική διαδικασία πρόσωπο αναγνωρίζεται επίσημα ως «κατηγορούμενος». Εντούτοις, στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ οι λέξεις «κατηγορούμενος» και «κατηγορία» αντιστοιχούν σε αυτόνομη έννοια και πρέπει να ερμηνεύονται με αναφορά σε μία ουσιαστική και όχι τυπική κατάσταση. Προκειμένου, για παράδειγμα, να προσδιοριστεί ποια ήταν η διάρκεια μίας ποινικής διαδικασίας, το ΕΔΔΑ εκτίμησε ότι κατηγορία αποτελεί όχι μόνο η επίσημη ενημέρωση αυτού, στον οποίο αποδίδεται μία παράβαση, αλλά κάθε μέτρο που έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση του υπόπτου.

Εν προκειμένω, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι μέχρι την επίδοση του παραπεμπτικού σε δίκη εγγράφου, η κατάσταση του προσφεύγοντος δεν επηρεάστηκε από την ύπαρξη διώξεων. Κατά την έννοια της ΕΣΔΑ επομένως ο προσφεύγων θεωρείται ως «κατηγορούμενος» το αργότερο από την επίδοση αυτή. Η Επιτροπή έχει δεχθεί σε προηγούμενη απόφαση ότι η δικαστική επίδοση που απαιτεί το ιταλικό δίκαιο μπορεί να αποτελεί μία ενημέρωση σύμφωνα με το 6 παρ. 3 α). Στην παρούσα υπόθεση, η επίδοση αυτή δεν ελήφθη από τον προσφεύγοντα στην αρχή της δίωξης, σε

αντίθεση με ότι προβλέπουν οι διατάξεις του ιταλικού ΚΠΔ. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν κρίνει ότι υπάρχει παραβίαση του 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ εκ του γεγονότος αυτού.

Επισημαίνει ότι η ενημέρωση ενός αλλοδαπού υπηκόου που διαβιού στο εξωτερικό, για την ύπαρξη δίωξης εναντίον του, απαιτεί πάντα συγκεκριμένες διατυπώσεις. Πρέπει κανείς αναγκαία να αναμένει ότι μία επίσημη επίδοση στο πλαίσιο της διαδικασίας νομικής συνδρομής λαμβάνει χώρα στην αρχή της προδικασίας, οπότε και είναι προβλέψιμο το κατά πόσο θα γίνει παραπομπή στο δικαστήριο. Αντίθετα, τουλάχιστον από τη στιγμή που ένα πρόσωπο παραπέμπεται σε δίκη είναι χωρίς αμφιβολία «κατηγορούμενο» κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ και οφείλει να ενημερώνεται «κατά το δυνατόν συντομότερον» για την κατηγορία που τον βαραίνει.

Εν προκειμένω η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων έλαβε ενημέρωση για την παραπομπή του σε δίκη στη φυλακή, όπου κρατούνταν για άλλη αιτία, λίγο αργότερα από την υιοθέτηση της απόφασής αυτής, «κατά το δυνατόν συντομότερον», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ. Εξάλλου, η Επιτροπή σημειώνει ότι το παραπεμπτικό σε δίκη έγγραφο επιδόθηκε στον προσφεύγοντα 4 μήνες πριν από την έναρξη της δίκης, διάστημα το οποίο εγγυάται στον προσφεύγοντα τον χρόνο και τα μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του, καθότι ο προσφεύγων μπόρεσε να ορίσει τρεις συνηγόρους της επιλογής του, συμπεριλαμβανομένου του επισήμως διορισθέντος συνηγόρου που είχε ήδη ενεργήσει κατά την ανάκριση. Αν και μία ενημέρωση σε πρότερο στάδιο θα μπορούσε να επιφέρει ορισμένα πλεονεκτήματα στον προσφεύγοντα, εντούτοις η Επιτροπή δεν μπορεί να συμπεράνει ότι διαφαίνεται παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ.

ΕΔΔΑ, *Lamy κατά Βελγίου*, αρ. προσφ. 10444/83, 30.03.1989

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Ανεξάρτητα από την εξέτασή του από τον ανακριτή, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι την ίδια την ημέρα της σύλληψής του, ο προσφεύγων έλαβε αντίγραφο του εντάλματος σύλληψης. Το έγγραφο αυτό περιείχε τόσο τους λόγους στέρησης της ελευθερίας του όσο και τις λεπτομέρειες των κατηγοριών και ως εκ τούτου δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

ΕΔΔΑ, *Van der Leer κατά Ολλανδίας*, αρ. προσφ. 11509/85, 21.02.1990

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα απόφαση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι η παράγραφος 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ δεν διακρίνει μεταξύ των προσώπων που στερήθηκαν της ελευθερίας τους με τη σύλληψη και αυτών που τη στερήθηκαν διά της κράτησης. Δεν υπάρχει επομένως λόγος να αποκλειστούν οι δεύτεροι από την προστασία της παραγράφου 2 του άρθρου 5 ΕΣΔΑ. Εν προκειμένω η προσφεύγουσα βρισκόταν στο νοσοκομείο για θεραπεία σε βάση οικειοθελή. Έμαθε με αφορμή και μόνο τη θέση της σε απομόνωση ότι δεν ήταν ελεύθερη να φύγει, όταν το θελήσει, λόγω διαταγής που είχε εκδοθεί δέκα μέρες νωρίτερα. Επομένως, δεν ενημερώθηκε ούτε με τον τρόπο και ούτε στον χρόνο που επιτάσσει το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ για τα στερητικά της ελευθερίας της μέτρα.

[ΕΔΔΑ, Fox, Campbell και Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 12244/86, 12245/86 και 12383/86, 30.08.1990](#)

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Τη στιγμή της σύλληψης του προσφεύγοντος, ο αστυνομικός περιορίστηκε στο να ενημερώσει τους συλληφθέντες ότι συλλαμβάνονταν ως ύποπτοι τρομοκρατίας βάσει συγκεκριμένης διάταξης του εθνικού δικαίου. Η απλή αυτή αναφορά στη νομική βάση της σύλληψης δεν ανταποκρίνεται από μόνη της στις ανάγκες του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Στη συνέχεια, όμως, η αστυνομία εξέτασε καθέναν από τους προσφεύγοντες σε σχέση με τον υποπτευόμενο ρόλο τους σε συγκεκριμένες εγκληματικές πράξεις και την πιθανή συμμετοχή τους σε απαγορευμένες οργανώσεις. Με τον τρόπο αυτό δεν προκύπτει ότι δεν θα μπορούσαν ξεκάθαρα να αντιληφθούν τη φύση των λόγων της σύλληψής τους. Επομένως, υπεδείχθη κατά την εξέτασή τους για ποιον λόγο ήταν ύποπτοι τρομοκρατίας. Δεδομένων των συνθηκών, η πάροδος λίγων ωρών, το πολύ επτά, από τη σύλληψη μέχρι την μεταγωγή στο αστυνομικό τμήμα δεν είναι ασύμβατες με τους χρονικούς περιορισμούς που επιβάλλει το «δυνατόν συντομότερον» κατά το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

[ΕΔΔΑ, Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 14310/88, 28.10.1994](#)

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, τη στιγμή της σύλληψης, ο αστυνομικός περιορίστηκε στο να ενημερώσει τη συλληφθείσα ότι συλλαμβανόταν ως ύποπτη τρομοκρατίας βάσει συγκεκριμένης διάταξης του εθνικού δικαίου. Κατά την ανάκριση σε στρατιωτικό κέντρο το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η συλληφθείσα ήταν σε θέση να αντιληφθεί ότι ανακρινόταν για τη συμμετοχή της σε συλλογή χρημάτων για την αγορά, από τα αδέρφια της στις ΗΠΑ, όπλων για τον IRA. Έτσι υπήρξε επαρκής ένδειξη κατά την ανάκριση για τους λόγους της σύλληψής της. Η προσφεύγουσα συνελήφθη στην οικία της στις 7 π.μ. και στη συνέχεια ανακρίθηκε στο στρατιωτικό κέντρο μεταξύ 8.20 π.μ. και 9.35 π.μ. της ίδιας ημέρας.

[ΕΔΔΑ, Steel και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 24838/94, 23.09.1998](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Τα ΕΔΔΑ στην παρούσα υπόθεση παρατηρεί ότι, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, δέκα ώρες μετά τη σύλληψη της πρώτης προσφεύγουσας, της παρασχέθηκε κατηγορητήριο που την ενημέρωνε για τους λόγους σύλληψης. Η δεύτερη προσφεύγουσα παρέλαβε επίσης παρόμοια ενημέρωση μία ώρα και ένα τέταρτο μετά τη σύλληψή της. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι οι πληροφορίες που περιείχε το κατηγορητήριο που δόθηκε στην πρώτη και δεύτερη από τις προσφεύγουσες επαρκούσε για να είναι συμβατό με το άρθρο 6 ΕΣΔΑ.

[ΕΔΔΑ, T. κατά Αυστρίας, αρ. προσφ. 27783/95, 14.11.2000](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 α) και β) ΕΣΔΑ

Το ΕΔΔΑ επισημαίνει εν προκειμένω ότι το εθνικό δικαστήριο, στις 11 Απριλίου 1994, ζήτησε από τον προσφεύγοντα να συμπληρώσει την αίτηση νομικής βοήθειας, όμως δεν του επέδειξε ότι ήταν

ύποπτος για την διάπραξη αδικήματος στη βάση του άρθρου 69 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Χωρίς ακροαματική διαδικασία, το δικαστήριο τον έκρινε ένοχο για το αδίκημα αυτό στις 5 Μαΐου 1994 και του επέβαλε πρόστιμο. Επομένως, ο προσφεύγων δεν είχε ενημερωθεί για τις εναντίον του κατηγορίες, παρά μόνο όταν του επιδόθηκε η απόφαση του δικαστηρίου. Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης. Εντούτοις, η προσφυγή αυτή δεν ήταν τέτοιας φύσης, ώστε να αντισταθμίσει τα κενά της πρωτοβάθμιας διαδικασίας, καθώς το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιβεβαίωσε την πρωτοβάθμια απόφαση χωρίς ακροαματική διαδικασία και απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος με την αιτιολογία ότι αποτελούσαν νέα γεγονότα που δεν μπορούσαν να προβληθούν στο στάδιο της έφεσης.

ΕΛΔΑ, Čonka κατά Βελγίου, αρ. προσφ. 51564/99, 05.02.2002

Απουσία παραβίασης άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην προκειμένη περίπτωση το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ θεμελιώνει μία πρόσθετη εγγύηση: κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται οφείλει να γνωρίζει για ποιον λόγο στερείται της ελευθερίας του. Ενσωματωμένη στο σύστημα προστασίας που παρέχει το άρθρο 5 η εν λόγω διάταξη επιτάσσει την ενημέρωση του προσώπου σε γλώσσα απλή και προσβάσιμη γι' αυτό, τους νομικούς και πραγματικούς λόγους στέρησης της ελευθερίας του, ώστε αυτό να μπορεί να αμφισβητήσει τη νομιμότητά τους ενώπιον δικαστηρίου σύμφωνα με την παράγραφο 4. Τις πληροφορίες αυτές πρέπει να τις έχει στη διάθεσή του «κατά το δυνατόν συντομότερον», αλλά ο αστυνομικός ο οποίος τον συλλαμβάνει μπορεί να μην τις παρέχει καθ' ολοκληρίαν αμέσως. Για να προσδιοριστεί αν τις έλαβε αρκετά και επαρκώς νωρίς, πρέπει να εκτιμηθούν οι ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης. Εν προκειμένω, στους προσφεύγοντες δόθηκαν γενικοί λόγοι για την στέρηση της ελευθερίας τους τη στιγμή της σύλληψης, και στη συνέχεια γραπτές εξηγήσεις δύο ημέρες αργότερα.

ΕΛΔΑ, Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ παρέχει μία ελάχιστη εγγύηση κατά της αυθαιρεσίας. Η πρώτη απόπειρα ενημέρωσης των προσφευγόντων για το γεγονός ότι μία διαδικασία απέλασης βρισκόταν σε εξέλιξη εναντίον τους έλαβε χώρα 4 ημέρες από την σύλληψή τους. Πριν από την ημέρα αυτή, οι προσφεύγοντες δεν μπόρεσαν να λάβουν ενημέρωση για την κράτησή τους ενόψει απέλασης παρά μόνο από φίμες και τους δημοσιογράφους, λόγω του ότι η υπόθεση είχε διαδοθεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι είχαν παρασχεθεί επαρκείς πληροφορίες στους προσφεύγοντες για τον λόγο κράτησής τους, η παρέλευση 4 ημερών, στο πλαίσιο της παρούσας υπόθεσης, θεωρείται ασύμβατη με τις απαιτήσεις χρόνου που επιβάλλει η ταχύτητα κατά το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

ΕΛΔΑ, Κυπριανου κατά Κύπρου, αρ. προσφ. 73797/01, 15.12.2005

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι το δικαστήριο ενημέρωσε τον προσφεύγοντα για τη φύση και τον λόγο της εναντίον του κατηγορίας τη στιγμή που είχε ήδη αποφανθεί ότι ο προσφεύγων ήταν ένοχος για το ποινικό αδίκημα της προσβολής δικαστηρίου (contempt of court). Εξάλλου, τα πραγματικά περιστατικά που επηρέασαν την απόφαση του δικαστηρίου, έτσι όπως περιγράφονται στην απόφαση της πλειοψηφίας, με την οποία επεβλήθη στον προσφεύγοντα ποινή φυλάκισης, δεν είχαν γίνει γνωστά πριν από την απόφαση. Τα γεγονότα αυτά ήταν, αρχικά, ότι το δικαστήριο είχε ερμηνεύσει τον όρο «ραβασάκια» ως σημαίνοντα «ερωτικές επιστολές» αντί για «σημειώματα». Δεύτερον, οι αντιρρήσεις του δικαστηρίου ως προς τον τόνο που χρησιμοποιούσε ο προσφεύγων και οι χειρονομίες του προς τους δικαστές, οι οποίοι δημιούργησαν «ένα κλίμα εκφοβισμού και φόβου στο δικαστήριο». Τρίτον, η άποψη του δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία ο προσφεύγων το είχε κατηγορήσει ότι του επέβαλε περιορισμούς και «απέδιδε δικαιοσύνη στα κρυφά».

[ΕΔΔΑ, *Borisova κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 56891/00, 21.12.2006](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι δεν ενημερώθηκε για την πράξη απαγγελίας κατηγορίας και την εναντίον της κατηγορία, παρά μόνο προτού εμφανιστεί για να δικαστεί από το αρμόδιο δικαστήριο και ότι δεν είχε χρόνο να εξετάσει το περιεχόμενο του σχετικού εγγράφου. Επισημαίνοντας ότι το έγγραφο δεν αναφέρει τι ώρα εγχειρίστηκε στην προσφεύγουσα, το ΕΔΔΑ δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει πόση ώρα είχε στη διάθεσή της από τη στιγμή που έλαβε γνώση της ύπαρξής του και επομένως του σκοπού των αρχών να της ασκήσουν δίωξη και να την δικάσουν. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ σημειώνει τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι δεν είχε γνώση των επερχόμενων διαδικασιών εναντίον της τη στιγμή που οδηγήθηκε στο αστυνομικό όχημα. Σε κάθε περίπτωση, ο χρόνος που παρασχέθηκε στην προσφεύγουσα να προετοιμάσει την υπεράσπισή της δεν θα μπορούσε να υπερβαίνει τις 2 ώρες, κατά τις οποίες αυτή είτε βρισκόταν σε μεταφορά προς το δικαστήριο είτε κρατούνταν σε κελί στο αστυνομικό τμήμα.

[ΕΔΔΑ, *Casse κατά Λουξεμβούργου*, αρ. προσφ. 40327/02, 27.04.2006](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι στον προσφεύγοντα – που πρέπει να θεωρείται «κατηγορούμενος» από τις 17 Μαΐου 1996 – δεν είχε μέχρι στιγμής, ήτοι 10 έτη αργότερα, ασκηθεί δίωξη. Δεν είχε καν κληθεί ενώπιον του ανακριτή. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι ο ανακριτής ήδη από τις 25 Σεπτεμβρίου 1996 ανήγγειλε στον προσφεύγοντα ότι θα «προσκληθεί σε εύλογο χρόνο». Σε συνέχεια δύο οχλήσεων, ο ανακριτής απάντησε στον ενδιαφερόμενο, στις 21 Οκτωβρίου 1996, ότι η προδικασία κινδύνευε να διαρκέσει. Προσέθεσε ότι στο μέτρο που σε βάρος του προσφεύγοντος δεν είχαν ακόμα ασκηθεί διώξεις ούτε εμφανιζόταν στον φάκελο με κάποια άλλη ιδιότητα, δεν μπορούσε να έχει πιο συγκεκριμένες πληροφορίες. Σε σημείωμα που απευθυνόταν στην αστυνομία στις 15 Μαΐου 1997, ο ίδιος δικαστής σημείωνε ότι η ανάκριση δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί νωρίτερα από τον Οκτώβριο του 1998. Στις 15 Φεβρουαρίου 2002 ο ανακριτής απάντησε στον

προσφεύγοντα ότι η έρευνα βρισκόταν ακόμα σε εξέλιξη ενόψει των πράξεων ανάκρισης που αυτός ο ίδιος είχε διατάξει. Οι περιστάσεις αυτές, όπως περιγράφονται, αρκούν για να καταλήξει το ΕΔΔΑ σε διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ.

ΕΔΔΑ, *Soysal κατά Τουρκίας*, αρ. προσφ. 50091/99, 03.05.2007

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση ο προσφεύγων καταζητούνταν καιρό ως στρατευμένος και επικεφαλής του ΡΚΚ, κόμματος που θεωρείται από τις αρχές ως ένοπλη εγκληματική οργάνωση που αποβλέπει στην απόσχιση ενός τμήματος του εθνικού εδάφους της Τουρκίας. Ο ίδιος ο προσφεύγων ομολογεί ότι είχε ζητήσει άσυλο στο εξωτερικό, προκειμένου να αποφύγει την ποινική δίωξη. Επιπλέον, οι εναντίον του κατηγορίες αναφέρονταν καθαρά στο ένταλμα σύλληψης που εξέδωσε εναντίον του δικαστήριο της Τουρκίας. Για το ΕΔΔΑ, το έγγραφο αυτό, του οποίου γνώση δεν αμφισβητεί ότι έλαβε ο προσφεύγων, περιλαμβάνει συγκεκριμένες ενδείξεις σχετικά με τις κατηγορίες που τον βαρύνουν. Δεδομένων των περιστάσεων αυτών και του παράνομου χαρακτήρα του ΡΚΚ κατά το τουρκικό δίκαιο, του οποίου ο προσφεύγων αναγνωρίζει ότι είναι μέλος, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι ο προσφεύγων όφειλε ή μπορούσε να γνωρίζει ότι συλλαμβάνεται, ήδη από το στάδιο αυτό, για τις δραστηριότητές του ως μέλος ή στο πλαίσιο μίας αποσχιστικής ένοπλης οργάνωσης.

ΕΔΔΑ, *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. προσφ. 13229/03, 29.01.2008

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη υπόθεση οι λόγοι κράτησης δεν δόθηκαν στον προσφεύγοντα «κατά το δυνατόν συντομότερον». Γενικές δηλώσεις - εν προκειμένω ανακοινώσεις που προήλθαν από το Κοινοβούλιο - δεν ικανοποιούν την υποχρέωση του άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ για ενημέρωση του ενδιαφερόμενου για τους λόγους κράτησής του. Ο κατηγορούμενος ενημερώθηκε για πρώτη φορά για τον πραγματικό λόγο κράτησης διά του συνηγόρου του και ενώ βρισκόταν ήδη 76 ώρες σε κράτηση.

ΕΔΔΑ, *Ladent κατά Πολωνίας*, αρ. προσφ. 11036/03, 18.03.2008

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση, Γάλλος πολίτης, ενημερώθηκε αρχικά για τους λόγους σύλληψής του και τις εναντίον του κατηγορίες στα πολωνικά. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι κατά τη διάρκεια της σύλληψής του και της 10ήμερης κράτησής του δεν ενημερώθηκε σε γλώσσα που κατανοούσε για ποιον λόγο στερούνταν της ελευθερίας του. Η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τον ισχυρισμό αυτό. Ούτε επίσης τον ισχυρισμό ότι η σχετική ενημέρωση παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα «κατά το δυνατόν συντομότερον». Επιπλέον, το δικαστήριο που αποφάσισε να αφήσει ελεύθερο τον προσφεύγοντα, διέταξε να μεταφραστούν στα γαλλικά το κατηγορητήριο και άλλα έγγραφα και εγχειρίστηκαν στον προσφεύγοντα κατά την αποφυλάκισή του. Αυτές οι περιστάσεις αποδεικνύουν ότι οι αρχές ήταν ενήμερες ότι ο προσφεύγων δεν κατανοούσε πολωνικά. Θεμελιώνεται επομένως ότι ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε το συντομότερο δυνατόν

και σε γλώσσα που κατανοεί για τους λόγους σύλληψης και τις εναντίον του κατηγορίες μέχρι την απελευθέρωσή του.

ΕΔΔΑ, Kaboulov κατά Ουκρανίας, αρ. προσφ. 41015/04, 19.11.2009

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι διαφέρουν οι επισημάνσεις των μερών ως προς την ακριβή ώρα και ημέρα που ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τους λόγους κράτησής του. Υπό το φως της νομολογίας του ΕΔΔΑ, μία καθυστέρηση 40 λεπτών στην ενημέρωση του προσφεύγοντος για τους λόγους σύλληψής του δεν δημιουργεί *prima facie* ζήτημα υπό το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ. Εντούτοις, το μόνο έγγραφο, στο οποίο βασίζεται η Κυβέρνηση είναι η έκθεση κράτησης, η οποία δεν αναφέρει την ώρα και την ημέρα υπογραφής του προσφεύγοντος. Επιπλέον, από τα αρχεία του κέντρου αποτοξίνωσης, στο οποίο είχε μεταφερθεί ο προσφεύγων προκύπτει ότι 40 λεπτά από τη σύλληψή του ο προσφεύγων δεν βρισκόταν στο αστυνομικό τμήμα αλλά στο κέντρο. Επομένως δεν υπάρχει αξιόπιστη ένδειξη για το κατά πόσο ενημερώθηκε ο προσφεύγων και, αν ενημερώθηκε, πότε ακριβώς ενημερώθηκε, στην περίοδο από 23 Αυγούστου έως 13 Σεπτεμβρίου 2004, ότι κρατούνταν με σκοπό να απελαθεί στον Καζακστάν.

ΕΔΔΑ, Leva κατά Μόλδοβας, αρ. προσφ. 12444/05, 15.12. 2009

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη υπόθεση, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι οι προσφεύγοντες έμαθαν για τις δύο νέες κατηγορίες που τους αποδόθηκαν κατά τρόπο έμμεσο, από διάφορες αποφάσεις και προσφυγές, και μετά από τρεις ημέρες κράτησης. Ενημερώθηκαν επίσημα για τις επιπλέον κατηγορίες ακόμα αργότερα, σε άγνωστη ημερομηνία. Δεδομένης της καθυστέρησης με την οποία ενημερώθηκαν για τις δύο νέες έρευνες που τους αφορούσαν και δεδομένου του γεγονότος ότι οι ανακριτές και οι εισαγγελείς ρητά βασίστηκαν σε αυτά τα πρόσθετα στοιχεία, για να ζητήσουν την κράτηση του προσφεύγοντος στο πλαίσιο εκκρεμώσεως δίκης, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι οι αρχές δεν σεβάστηκαν τις απορρέουσες από το άρθρο 5 παρ. 2 υποχρεώσεις τους.

ΕΔΔΑ, Nechiporuk and Yonkalo κατά Ουκρανίας, αρ. προσφ. 42310/04, 21.04.2011

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Όπως απεφάνθη το ΕΔΔΑ στο πλαίσιο της εξέτασης της καταγγελίας του (πρώτου) προσφεύγοντος υπό το άρθρο 5 παρ. 1 ΕΣΔΑ, κατά τη σύλληψή του δεν του είχαν καθαρά ανακοινωθεί οι εναντίον του υποψίες και είχε αντιμετωπισθεί ως ποινικά ύποπτος σε υπόθεση δολοφονίας ενόσω κρατούνταν τυπικά για υπόνοιες διάπραξης διοικητικής παράβασης. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι η έκθεση της αστυνομίας για την διοικητική κράτηση του (πρώτου) προσφεύγοντος μερικώς αναφερόταν σε νομική διάταξη ως βάση της κράτησης και δεν υπάρχει ένδειξη ότι μία πιο λεπτομερής πληροφόρηση παρασχέθηκε προφορικά στον προσφεύγοντα. Δεν προκύπτει από τις περιστάσεις της υπόθεσης με ποιον τρόπο ο πρώτος προσφεύγων θα μπορούσε να είναι ενήμερος για την πραγματική και νομική βάση της κράτησής του. Αντιθέτως, προκύπτει ότι μάλλον αφέθηκε σε μία κατάσταση αβεβαιότητας και σύγχυσης ως προς τους λόγους στέρησης της ελευθερίας του.

ΕΔΔΑ, Giosakis κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 5689/08, 03.05.2011

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 1 και 3 α) και β) ΕΣΔΑ

Εν προκειμένω το ΕΔΔΑ σημειώνει εξ αρχής ότι ο προσφεύγων δεν βρισκόταν ενώπιον μίας απροσδόκητης μεταβολής του αντικειμένου της εναντίον του δίωξης. Η πράξη κατηγορίας αφορούσε αποκλειστικά έξι αδικήματα ηθικής αυτουργίας σε υπεξαίρεση και υπεξαίρεση αρχαιοτήτων. Παραπέμποντας τον προσφεύγοντα σε δίκη, το δικαστικό συμβούλιο δεν διατήρησε παρά μόνο μία από τις έξι κατηγορίες υπεξαίρεσης. Σε απόφαση της 10 Φεβρουαρίου 2006, το ποινικό εφετείο απάλλαξε τον προσφεύγοντα από αυτήν. Υπογράμμισε ότι τα επίδικα περιστατικά δεν μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν ούτε το αδίκημα της κλοπής αρχαιοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ σημειώνει ότι κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ο εισαγγελέας είχε προτείνει να επαναχαρακτηριστεί η κατηγορία από υπεξαίρεση σε κλοπή. Ο προσφεύγων είχε την ευκαιρία να ασκήσει τα υπερασπιστικά του δικαιώματα στο σημείο αυτό και έκανε χρήση αυτού. Η έννοια της κλοπής είχε ήδη εισαχθεί επομένως κατά το στάδιο αυτό της διαδικασίας. Ο εισαγγελέας άσκησε αναίρεση κατά της αθωωτικής απόφασης υποστηρίζοντας ότι το εφετείο δεν είχε αιτιολογήσει επαρκώς την απόφασή του διότι δεν είχε λάβει υπ' όψιν του πολλά πραγματικά στοιχεία - στα οποία έκανε μνεία- ικανά να στηρίξουν το αδίκημα της κλοπής. Ο προσφεύγων γνώριζε επομένως κατά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον του εφετείου ότι το αδίκημα της κλοπής – έννοια που γειτνιάζει στην παρούσα περίπτωση με αυτήν της υπεξαίρεσης – ήταν μέρος της συζήτησης. Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι η παρούσα υπόθεση διακρίνεται από τις περιπτώσεις που ένας νέος χαρακτηρισμός δεν γνωστοποιείται στον ενδιαφερόμενο παρά μόνο με την ευκαιρία της καταδικαστικής απόφασης που εκδίδεται σε αυτή τη βάση.

ΕΔΔΑ, Moghaddas κατά Τουρκίας, αρ. προσφ. 46134/08, 15.02.2011

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση συνελήφθη στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 και στην πορεία βρέθηκε σε αστυνομική κράτηση για τις επόμενες 13 ημέρες. Η έκθεση σύλληψης, η οποία υπεγράφη από τον προσφεύγοντα, ανέφερε ότι η σύλληψη πραγματοποιήθηκε λόγω της προσπάθειας του προσφεύγοντος να φύγει από την Τουρκία με παράνομα μέσα. Μετά τη σύλληψή του, ζητήθηκε από τον προσφεύγοντα να προβεί σε δήλωση προς τους αστυνομικούς σχετικά με την απόπειρα του να φύγει παράνομα από τη χώρα. Αργότερα την ίδια ημέρα, επεβλήθη στον προσφεύγοντα διοικητική ποινή λόγω του ότι αποπειράθηκε να φύγει από την Τουρκία χωρίς διαβατήριο. Συνέχισε όμως να κρατείται, παρόλο που στον φάκελο δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι επιπλέον κατηγορίες, οι οποίες δικαιολογούσαν τη συνεχή κράτηση, απαγγέλθηκαν εναντίον του. Προκύπτει επομένως ότι από τις 15 Σεπτεμβρίου 2008 και στο εξής, ο προσφεύγων δεν κρατούνταν στη βάση ποινικής κατηγορίας αλλά στη βάση ελέγχων μετανάστευσης. Η Κυβέρνηση, παρότι της ζητήθηκε από το ΕΔΔΑ, δεν παρείχε καμία πληροφορία για το κατά πόσο ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τους λόγους σύλληψής του. Το ΕΔΔΑ καταλήγει ότι οι λόγοι σύλληψης δεν κοινοποιήθηκαν ποτέ στον προσφεύγοντα από τις κρατικές αρχές. Επιπλέον δεν παρασχέθηκε ποτέ διερμηνέας στον προσφεύγοντα, παρά την πολύ περιορισμένη

κατανόηση τουρκικών, γεγονός που επίσης αποδεικνύει την απροθυμία των αρχών να τον ενημερώσουν για τους λόγους κράτησης.

ΕΔΔΑ, Kortesis κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 60593/10, 12.06.2012

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην προκείμενη υπόθεση συνελήφθη και κρατούνταν στην ΓΑΔΑ για παράβαση των άρθρων 187 Α παρ. 1, 270, 272 παρ. 1 και 299 παρ. 1 ΠΚ, αναγκάστηκε όμως να περιμένει 29 ώρες προτού ενημερωθεί για τους λόγους κράτησής του, διάστημα το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ικανοποιεί τις απαιτήσεις ενημέρωσης «κατά το δυνατόν συντομότερον», όπως προβλέπει το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

ΕΔΔΑ, Lutsenko κατά Ουκρανίας, αρ. προσφ. 6492/11, 03.07.2012

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Τα μέρη της παρούσας υπόθεσης διαφωνούν ως προς το κατά πόσο και σε ποια έκταση ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τους τυπικούς λόγους κράτησης. Εντούτοις, δεν αμφισβητείται από την Κυβέρνηση ότι τη στιγμή της σύλληψής του ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε για το αίτημα κράτησής του που είχε ήδη εκδοθεί μία ημέρα νωρίτερα. Αυτό, κατά την κρίση του ΕΔΔΑ, ήταν σχετικό με την κράτηση του προσφεύγοντος και τελικά χρησιμοποιήθηκε σαν βάση για την κράτησή του. Όντως, ο προσφεύγων έμαθε για αυτό το αίτημα του εισαγγελέα κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου που έλαβε χώρα περισσότερο από 24 ώρες από την σύλληψη του.

ΕΔΔΑ, Zuyev κατά Ρωσίας, αρ. προσφ. 16262/05, 19.02.2013

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Όταν ολοκληρώθηκε η έκθεση σύλληψης του προσφεύγοντος της προκείμενης υπόθεσης, αυτός ενημερώθηκε ότι συλλαμβάνεται στη βάση συγκεκριμένης διάταξης του ΚΠΔ. Όπως εξήγησε και η Κυβέρνηση, η διάταξη αυτή περιελάμβανε δικονομικές βάσεις στέρησης της ελευθερίας, όπως ο φόβος ότι ο ύποπτος θα διαφύγει. Δεν υπήρξε ένδειξη ότι ο προσφεύγων είχε ενημερωθεί για τις εναντίον του κατηγορίες τη στιγμή της σύλληψης. Η πραγματική βάση της σύλληψής του έγινε γνωστή κατά την πρώτη ανάκριση την επόμενη ημέρα, οπότε και ενημερώθηκε ότι ήταν ύποπτος για συμμετοχή σε ομαδικό βιασμό. Έτσι παρεμβλήθηκαν περίπου 14 ώρες μεταξύ της σύλληψής του και της ενημέρωσής του επί των εναντίον του κατηγοριών. Κατά το διάστημα αυτό βρισκόταν σε κατάσταση αβεβαιότητας και σύγχυσης ως προς τους λόγους στέρησης της ελευθερίας του. Δεδομένου ότι η Κυβέρνηση δεν υπέδειξε εξαιρετικές περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την καθυστέρηση ενημέρωσης του προσφεύγοντος, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η παρέλευση 14 περίπου ωρών πρέπει να θεωρηθεί ασύμβατη με το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ.

Μεταβολή της κατηγορίας

ΕΔΔΑ, *De Salvador Torres κατά Ισπανίας*, αρ. προσφ. 21525/93, 24.10.1996

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων, διευθυντής σε δημόσιο νοσοκομείο της Βαρκελώνης, καταδικάστηκε για αδίκημα με επιβαρυντική περίσταση για την οποία δεν είχε ποτέ ρητά κατηγορηθεί. Σύμφωνα με το ισπανικό δίκαιο η υπεξαίρεση δημόσιας περιουσίας από υπάλληλο ή διοικητή που χειρίζεται το δημόσιο χρήμα ανήκον σε δημόσια υπηρεσία επισύρει εφαρμογή επιβαρυντικής περιστασης. Η εισαγγελική αρχή χαρακτήρισε την πράξη ως υπεξαίρεση δημόσιας περιουσίας, ενώ το πρωτοβάθμιο δικαστήριο τον καταδίκασε για το γενικό αδίκημα της υπεξαίρεσης. Το ανώτατο δικαστήριο αύξησε την ποινή εφαρμόζοντας επιβαρυντική περίσταση. Το ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι, για την εφαρμογή της επιβαρυντικής περιστασης, αρκεί ο δράστης της πράξης να γνωρίζει τον δημόσιο χαρακτήρα του λειτουργημάτων του. Όπως επισημαίνει και το Συνταγματικό Δικαστήριο, ο δημόσιος χαρακτήρας των καθηκόντων του προσφεύγοντος υπήρξε εγγενές στοιχείο της αρχικής κατηγορίας που ο ενδιαφερόμενος γνώριζε από την αρχή της διαδικασίας. Ο προσφεύγων γνώριζε ότι κατά τον προσδιορισμό της ποινής ο δικαστής θα μπορούσε, στο λιγότερο αυστηρό πλαίσιο της υπεξαίρεσης, να διακρίνει στο υπέρπον πραγματικό αυτό στοιχείο μία επιβαρυντική περίσταση.

ΕΔΔΑ, *Pelissier και Sassi κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 25444/94, 25.3.1999

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Οι προσφεύγοντες παραπέμφθηκαν σε δίκη ενώπιον του πρωτοβάθμιου ποινικού δικαστηρίου (tribunal correctionnel) για το αδίκημα της χρεοκοπίας. Κατά τη διάρκεια της προδικασίας καμία ένδειξη δεν υπήρχε ότι η συνέργεια σε χρεοκοπία δεν είχε ληφθεί υπόψη, ενώ ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου επίσης η ακρόαση αφορούσε το αδίκημα της χρεοκοπίας και μόνον. Κατά την παραπομπή τους στο εφετείο οι προσφεύγοντες ουδέποτε κατηγορήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές για συνέργεια σε χρεοκοπία, και αυτό ούτε κατά την κλήτευσή τους αλλά ούτε και κατά την ακροαματική διαδικασία. Εν προκειμένω, δεν θεμελιώνεται ότι οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να γνωρίζουν την πιθανότητα επαναχαρακτηρισμού των γεγονότων σε «συνέργεια» σε χρεοκοπία από το εφετείο. Για το κατά πόσο η έννοια της χρεοκοπίας στο γαλλικό δίκαιο συνεπάγεται επαρκή γνώση εκ μέρους των προσφευγόντων της δυνατότητας επαναχαρακτηρισμού του αδικήματος της χρεοκοπίας σε συνέργεια σε χρεοκοπία, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι οι διατάξεις των άρθρων 59 και 60 ΠΚ προέβλεπαν ρητά ότι η συνέργεια δεν θα μπορούσε να θεμελιωθεί παρά μόνο με τη συρροή σειράς συγκεκριμένων στοιχείων, υπό προϋποθέσεις αυστηρές και συρρέουσες. Απορρίπτεται έτσι ο ισχυρισμός της Κυβέρνησης ότι η συνέργεια αποτελεί απλό βαθμό συμμετοχής στο βασικό αδίκημα. Το ΕΕΔΑ δεν οφείλει να εκτιμήσει το βάσιμο των μέσων άμυνας που θα μπορούσαν να προβάλουν οι προσφεύγοντες, αν είχαν την δυνατότητα να αμυνθούν κατά της κατηγορίας για συνέργεια σε χρεοκοπία. Το ΕΕΔΑ απλώς επισημαίνει ότι τα μέσα άμυνας θα ήταν διαφορετικά από αυτά που χρησιμοποιήθηκαν προς απόκρουση της αρχικής κατηγορίας. Η αρχή της συσταλτικής ερμηνείας του ποινικού δικαίου απαγορεύει την αποφυγή των συγκεκριμένων στοιχείων της συνέργειας. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η συνέργεια δεν αποτελεί εγγενές

χαρακτηριστικό της αρχικής κατηγορίας, το οποίο οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να γνωρίζουν από την αρχή της διαδικασίας. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, μετερχόμενο του αναφαίρετου δικαιώματός του σε επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων, επί των οποίων έχει αρμοδιότητα, θα έπρεπε να είχε προσφέρει στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να ασκήσουν το δικαίωμα υπεράσπισής του κατά τρόπο σαφή και αποτελεσματικό, και ιδίως εγκαίρως. Κατά το ΕΔΔΑ, δεν προκύπτει κανένας λόγος για τον οποίον δεν υπήρξε, για παράδειγμα, αναβολή της υπόθεσης, ώστε να ξανασυζητηθεί, ή αν χρειαζόταν, αίτημα προς τους προσφεύγοντες για γραπτές παρατηρήσεις εκκρεμούσης της διάσκεψης. Προκύπτει, αντίθετα, από τον φάκελο της υπόθεσης ότι οι προσφεύγοντες δεν μπόρεσαν να οργανώσουν την υπεράσπισή τους κατά της νέας κατηγορίας, καθώς γνώση της μεταβολής του χαρακτηρισμού της πράξης έλαβαν μόνο με την απόφαση του εφετείου και άρα προφανώς αργά. Προσβλήθηκε έτσι το δικαίωμα τους να ενημερωθούν λεπτομερώς για τη φύση και το λόγο της εναντίον τους κατηγορίας, καθώς και το δικαίωμά τους να έχουν στη διάθεσή τους χρόνο και τα απαραίτητα μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής τους.

[ΕΔΔΑ, *Mattochia κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 23969/94, 25.07.2000](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, ο προσφεύγων κατηγορούνταν για την τέλεση βιασμού σε χρόνο και τόπο, οι οποίοι στην πορεία της διαδικασίας μετεβλήθησαν. Ο λόγος της κατηγορίας μετεβλήθη κατά την ακροαματική διαδικασία και δεν ήταν πλέον δυνατόν για τον προσφεύγοντα να αντιδράσει. Αν και θεωρείται εύλογο ότι το ίδιο το δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του τις δυσκολίες υπεράσπισης, όταν αιφνιδίως βρέθηκε ο κατηγορούμενος έναντι μίας νέας εκδοχής των γεγονότων, αυτό δεν έπραξε τίποτα. Με την επίδοση του κειμένου της απόφασης, ο προσφεύγων βρέθηκε ενώπιον ενός νέου λόγου κατηγορίας. Στο στάδιο αυτό δεν είχε παρά την δυνατότητα να ζητήσει την προβολή νέων αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον του εφετείου, το οποίο όμως δεν την έκρινε αναγκαία. Το ακυρωτικό δικαστήριο απεφάνθη ότι η κρίση του εφετείου δεν έχριζε περαιτέρω εξήγησης. Το Δικαστήριο δεν συμμερίζεται αυτή την άποψη. Δεν βλέπει πώς τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά τη δίκη επαρκούσαν, δεδομένου ότι ο λόγος της κατηγορίας μετεβλήθη σε στάδιο της διαδικασίας, κατά το οποίο δεν ήταν πλέον δυνατόν να αντιδράσει ο προσφεύγων, παρά μόνο στο εφετείο. Δεδομένου ότι οι πληροφορίες που περιέχονταν στο κατηγορητήριο ήταν ασαφείς σχετικά με ουσιώδη στοιχεία, όπως ο τόπος και ο χρόνος του εγκλήματος και δεδομένου ότι αντικρούστηκαν και μετεβλήθησαν πολλές φορές κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, θα έπρεπε να παρασχεθούν στον προσφεύγοντα περισσότερες ευκαιρίες και μέσα άμυνας, όπως για παράδειγμα η υπόδειξη μαρτύρων για την θεμελίωση άλλοθι.

[ΕΔΔΑ, *Sadak και λοιποί κατά Τουρκίας \(No 1\)*, 29900/96, 29901/96 και 29902/96, 17.07.2001](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, οι προσφεύγοντες κατηγορούνταν αποκλειστικά και μόνο για το αδίκημα της προδοσίας κατά της ακεραιότητας του Κράτους κατά το άρθρο 125 ΠΚ. Παρόλο που οι δεσμοί των προσφευγόντων με μέλη του PKK είχαν επισημανθεί από την διώκουσα αρχή, το

ΕΕΔΑ σημειώνει ότι κατά την έρευνα οι δεσμοί αυτοί εξετάστηκαν μόνο για τη θεμελίωση των συστατικών στοιχείων του αδικήματος, για το οποίο από την αρχή παραπέμφθηκαν. Μέχρι την τελευταία ημέρα, η ακρόαση ενώπιον του Δικαστηρίου για την Εθνική Ασφάλεια, αφορούσε αποκλειστικά το αδίκημα της προδοσίας κατά της ακεραιότητας του Κράτους. Λίγο πριν την ανακοίνωση της απόφασης του δικαστηρίου έλαβε χώρα μεταβολή της κατηγορίας σε συμμετοχή σε παράνομη ένοπλη οργάνωση. Το ΕΕΔΑ έκρινε ότι δεν ήταν προβλέψιμη η μεταβολή της κατηγορίας. Απέρριψε τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης, σύμφωνα με τους οποίους τα δύο αδικήματα αποτελούν διαφορετικές διαβαθμίσεις του ίδιου εγκλήματος. Παρά το γεγονός ότι τα δύο αδικήματα εντάσσονται στο ίδιο κεφάλαιο του ΠΚ (Εγκλήματα κατά του Κράτους), υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των δύο διατάξεων, τόσο επί της αντικειμενικής όσο και επί της υποκειμενικής υπόστασης. Η συμμετοχή σε ένοπλη οργάνωση δεν αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό του αδικήματος, για το οποίο κατηγορούνταν οι προσφεύγοντες από την αρχή των διαδικασιών. Το δικάζον δικαστήριο, μετερχόμενο του αναφαίρετου δικαιώματός του σε επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων, επί των οποίων έχει αρμοδιότητα, θα έπρεπε να είχε παράσχει στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να ασκήσουν το δικαίωμα υπεράσπισής του κατά τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό, παρέχοντάς τους ιδίως τον απαραίτητο προς αυτό χρόνο. Το Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας, που θα μπορούσε, επί παραδείγματι, να αποφασίσει να αναβάλει την ακρόαση τη στιγμή που επαναχαρακτηρίστηκαν τα γεγονότα, δεν έδωσε στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να προετοιμάσουν την υπεράσπισή τους επί της νέας κατηγορίας, για την οποία ενημερώθηκαν την τελευταία ημέρα της δίκης, αμέσως πριν την δημοσίευση της απόφασης, οπότε και ήταν προφανώς αργά.

[ΕΔΔΑ, Dallos κατά Ουγγαρίας, αρ. προσφ. 29082/95, 01.03.2001](#)

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 ΕΣΔΑ

Στην προκείμενη περίπτωση το ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι ο προσφεύγων δεν γνώριζε ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορούσε να επαναχαρακτηρίσει την πράξη σε απάτη. Εντούτοις, το ΕΕΔΑ κρίνει ότι η μετέπειτα διαδικασία ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου υπήρξε καθοριστική. Το ανώτατο δικαστήριο προέβη σε πλήρη έλεγχο της υπόθεσης του προσφεύγοντος, τόσο από δικονομική όσο και ουσιαστική άποψη. Αφότου εξέτασε τους φακέλους των κατωτέρων δικαστηρίων και τους ισχυρισμούς που προέβαλε ο προσφεύγων και η κατηγορούσα αρχή, άκουσε κατά την ακροαματική διαδικασία τις προφορικές αναπτύξεις τόσο από την πλευρά των συνηγόρων υπεράσπισης όσο και της εισαγγελικής αρχής του ανωτάτου δικαστηρίου.

[ΕΔΔΑ, I.H. και λοιποί κατά Αυστρίας, αρ. προσφ. 42780/98, 20.04.2006](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι για την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαιώματος υπεράσπισης, η υπεράσπιση πρέπει να έχει στην πλήρη κατοχή της λεπτομερή ενημέρωση σχετικά με τις κατηγορίες που έχουν αποδοθεί, συμπεριλαμβανομένης της ενημέρωσης για τον νομικό χαρακτηρισμό που το δικαστήριο ενδέχεται να υιοθετήσει εν προκειμένω. Απλή αναφορά στην αόριστη πιθανότητα, ότι το δικαστήριο ίσως καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα

από αυτό της εισαγγελικής αρχής σχετικά με το χαρακτηρισμό του αδικήματος, δεν είναι προφανώς αρκετή.

ΕΔΔΑ, *Vesque κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 3774/02, 07.03.2006

Καταγγελλόμενη παραβίαση 6 παρ. 1 και 3 α) και β) ΕΣΔΑ – Απόρριψη ως προφανώς απαράδεκτου αυτού του τμήματος της προσφυγής κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης σε δημόσια συνεδρίαση του εφετείου, το δικαστήριο προέβη σε μερικό επαναχαρακτηρισμό των πράξεων, για τις οποίες κατηγορούνταν ο προσφεύγων. Το εφετείο αποκατέστησε έτσι τον αληθή χαρακτηρισμό των γεγονότων. Ο προσφεύγων δεν εμποδίστηκε στην άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης. Ήταν σε θέση να εξηγήσει και να αμυνθεί έναντι του νέου αυτού χαρακτηρισμού. Εξάλλου, η μεταβολή της κατηγορίας έλαβε χώρα κατά τη συζήτηση ενώπιον του εφετείου κι όχι τη στιγμή της εκφώνησης της απόφασης. Έτσι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ζητήσει την αναβολή της υπόθεσης σε επόμενη δικάσιμο, εάν θεωρούσε ότι δεν ήταν σε θέση να αντικρούσει αποτελεσματικά τον επαναχαρακτηρισμό.

ΕΔΔΑ, *Miroux κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 73529/01, 26.9.2006

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 3 α) και β) ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση δεν είχε καμία δυνατότητα προσφυγής για την προβολή των ισχυρισμών του μετά τον επαναχαρακτηρισμό της πράξης, για την οποία κατηγορούνταν. Δεν είχε γνώση της δυνατότητας να καταδικαστεί για βιασμό. Υφίσταται διαφορά στον βαθμό βαρύτητας μεταξύ του βιασμού και της απόπειρας βιασμού, η οποία επηρεάζει την εκτίμηση των γεγονότων και την επιβολή της ποινής, ιδίως όταν, γενικά, οι ένορκοι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στην τύχη των θυμάτων που έχουν υποστεί επιθέσεις σεξουαλικής φύσης. Αν, όμως, στον δράστη μίας απόπειρας μπορεί να επιβληθεί ανώτατη ποινή ίση με αυτήν που θα μπορούσε να επιβληθεί στο δράστη ενός τετελεσμένου εγκλήματος, δεν αποκλείεται το δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη του, κατά τον προσδιορισμό του εύρους της ποινής, τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ της απόπειρας και του τετελεσμένου εγκλήματος σε ό,τι αφορά την «πραγματική» τους βαρύτητα και το επιβλαβές αποτέλεσμα. Σύμφωνα με το ισχύον κατά την επίδικη εποχή δίκαιο, το δικαστήριο μπορούσε να προβάλει επικουρικό ερώτημα σχετικά την ανάγκη νέου νομικού χαρακτηρισμού της πράξης. Εν προκειμένω, αν και το ερώτημα τέθηκε στην αρχή της συζήτησης ενώπιον του δικαστηρίου και προτού αποσυρθεί η σύνθεση για τη διάσκεψη, εντούτοις ο επαναχαρακτηρισμός προσδιορίστηκε από την απάντηση που δόθηκε κατά τη διάρκεια της διάσκεψης. Το ΕΔΔΑ απέρριψε τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης, σύμφωνα με τον οποίον ο ίδιος ο προσφεύγων όφειλε να ζητήσει την επανάληψη της συζήτησης σύμφωνα με το ισχύον δικονομικό δίκαιο. Το ΕΔΔΑ αντίθετα εκτιμά ότι το ίδιο το δικάζον δικαστήριο όφειλε να παράσχει στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα του υπεράσπισης. Εξάλλου, δεν είναι παρά μόνο μία υπόθεση ότι το δικαστήριο θα δρούσε κατά τρόπο, ώστε να αναστείλει ή να επαναλάβει τη συζήτηση.

ΕΔΔΑ, Mattei κατά Γαλλίας, αρ. προσφ. 34043/02, 19.12. 2006

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Στην παρούσα περίπτωση το γεγονός ότι ο επαναχαρακτηρισμός των γεγονότων από απόπειρα σε συνέργεια έλαβε χώρα κατά την διάσκεψη στο εφετείο, καθιστά από μόνο του αμφίβολο το σεβασμό των εγγυήσεων του άρθρου 6 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ εκτιμά το γεγονός ότι ο Άρειος Πάγος, από το 2001, αναφέρει το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ στις σκέψεις του και παραθέτει ως αρχή ότι «αν και ο ποινικός δικαστής δύναται να αποκαταστήσει την αληθή χαρακτηρισμό των γεγονότων των οποίων επιλαμβάνεται, αυτό γίνεται με τον όρο ότι ο κατηγορούμενος είναι σε θέση να αμυνθεί έναντι της νέας κατηγορίας που προβάλλεται». Ωστόσο ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο επαναχαρακτηρισμός των γεγονότων δεν μετέβαλε τη φύση και την ουσία της παράβασης, για την οποία οι κατηγορούμενοι είχαν πλήρως ενημερωθεί με την εμφάνισή τους ενώπιον του δικαστηρίου. Για το ΕΔΔΑ, όμως, δεν προκύπτει ότι η συνέργεια δεν αποτελεί παρά μόνο μεταβολή στον βαθμό συμμετοχής στο αδίκημα.

ΕΔΔΑ, Juha Nuutinen κατά Φινλανδίας, αρ. προσφ. 45830/99, 24.04.2007

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε πρωτοδίκως για σειρά φορολογικών παραβάσεων. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, κρίνοντας ότι η θέση του στην εταιρία δεν ήταν τέτοια ώστε να καθιστά δυνατή την τέλεση των επίδικων αδικημάτων από αυτόν ως κυρίου αυτουργού, τον καταδίκασε σε συνέργεια στα αδικήματα αυτά. Δεν είναι αρμοδιότητα του ΕΔΔΑ να κρίνει κατά πόσο το φινλανδικό δίκαιο, κατά την επίδικη περίοδο, επέτρεπε στο εφετείο να καταδικάσει τον προσφεύγοντα σε συνέργεια, ενώ αυτός είχε κατηγορηθεί ως βασικός αυτουργός, χωρίς να τον ενημερώσει για την πιθανότητα αυτή. Σύμφωνα με την πρακτική της περιόδου εκείνης, μία τέτοια ερμηνεία και διαδικασία εφαρμοζόταν όπου ήταν δυνατόν. Έτσι, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι κατά την επίδικη στιγμή, ο ίδιος ο κατηγορούμενος θα έπρεπε γενικά να λαμβάνει υπόψη του την πιθανότητα το δικαστήριο να μετατρέψει σε συνέργεια την κατηγορία. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν μεταβλήθηκε ο χρόνος τέλεσης του αδικήματος. Όμως, η περιγραφή των πραγματικών περιστατικών του κατηγορητηρίου σχετικά με τις φορολογικές παραβάσεις μετεβλήθη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, κατά το μέρος που ο προσφεύγων παραπέμφθηκε για υποβολή δηλώσεων ΦΠΑ ερειδόμενες σε πλαστά παραστατικά, ενώ τελικά καταδικάστηκε και για την προετοιμασία των εγγράφων που ήταν απαραίτητα για την διενέργεια των αδικημάτων αυτών. Το νέο αυτό στοιχείο δεν αποτελεί εγγενές στοιχείο της αρχικής κατηγορίας. Έτσι, ο προσφεύγων δεν είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί για τα νέα αυτά στοιχεία. Το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι το Ανώτατο Δικαστήριο θα αναγνώριζε στον προσφεύγοντα το δικαίωμα προσφυγής, στην περίπτωση που το εφετείο υπερέβη τα όρια χαρακτηρισμού του αδικήματος ή απέτυχε να ακούσει τον προσφεύγοντα. Αντίθετα σε προηγούμενες υποθέσεις το ΕΔΔΑ, κατά την εκτίμηση της συνολικής δικαιοσύνης των ποινικών διαδικασιών, έχει δεχθεί ότι ο επαναχαρακτηρισμός της πράξης δεν παραβιάζει τα δικαιώματα υπεράσπισης, όταν ο κατηγορούμενος έχει επαρκή δυνατότητα να αμυνθεί κατά τη διαδικασία αναθεώρησης. Αυτό,

όμως, ισχύει όταν κατά τις διαδικασίες αναίρεσης ή έφεσης ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να αμφισβητήσει όλες τις νομικές και πραγματικές πτυχές της κατηγορίας ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Στην παρούσα υπόθεση, το Ανώτατο Δικαστήριο θα μπορούσε μονάχα να κρίνει κατά πόσο δικαιούται ο προσφεύγων να προσφύγει.

ΕΔΔΑ, *Drassich κατά Ιταλίας*, αρ. προσφ. 25575/04, 11.12.2007

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Αν τα δικαστήρια διαθέτουν, στην περίπτωση που ένα τέτοιο δικαίωμα τους αναγνωρίζεται από το εσωτερικό δίκαιο, τη δυνατότητα να επαναχαρακτηρίσουν τα γεγονότα, για τα οποία έχουν κανονικά επιληφθεί, οφείλουν να εξασφαλίζουν στους κατηγορούμενους τη δυνατότητα να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισής τους εν προκειμένω κατά τρόπο συγκεκριμένο και αποτελεσματικό. Ο επίδικος επαναχαρακτηρισμός της πράξης, από απλή διαφθορά σε διαφθορά επί δικαστικών πράξεων, έλαβε χώρα τη στιγμή της διάσκεψης του Αρείου Πάγου. Το ΕΔΔΑ εξετάζει αν στο πλαίσιο της έννοιας, κατά το ιταλικό δίκαιο, του αδικήματος της διαφθοράς επί δικαστικών πράξεων, ήταν προβλέψιμο για τον προσφεύγοντα ότι θα μεταβαλλόταν η αρχική εναντίον του κατηγορία. Το ΕΔΔΑ δεν δέχεται ότι το επίδικο αδίκημα αποτελεί απλώς επιβαρυντική περίπτωση του αδικήματος της απλής διαφθοράς. Πρόκειται αντίθετα για αυτόνομο έγκλημα. Αν και οι δύο διατάξεις εμφανίζονται στο ίδιο κεφάλαιο του ΠΚ, εντούτοις πρόκειται για δύο ξεκάθαρα διακριτά εγκλήματα ως προς τα συστατικά τους στοιχεία. Σε ό,τι αφορά τις συνέπειες της νέας κατηγορίας ως προς τον καθορισμό της ποινής του προσφεύγοντος, το ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι ο Άρειος Πάγος προέβη σε επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων στο πλαίσιο εξέτασης της ένστασης παραγραφής του αδικήματος, στην οποία προέβη ο προσφεύγων. Το ανώτατο δικαστήριο αιτιολόγησε την απόρριψη της ένστασης αυτής στη βάση του νέου χαρακτηρισμού των γεγονότων και λαμβάνοντας υπόψη το όριο που προβλέπει ο νόμος για την ποινή για το αδίκημα της διαφθοράς επί δικαστικών πράξεων, που είναι πιο υψηλό από αυτό που προβλέπεται για το αδίκημα της απλής διαφθοράς.

ΕΔΔΑ, *Abramyan κατά Ρωσίας*, αρ. προσφ. 10709/02, 09.10.2008

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 3 α) και β) ΕΣΔΑ

Στην παρούσα υπόθεση ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τον νέο χαρακτηρισμό της εναντίον του κατηγορίας, όταν το δικαστήριο ανακοίνωσε την απόφασή του στο τέλος της ακροαματικής διαδικασίας. Η εναντίον του κατηγορία μετετράπη από δωροληψία σε απάτη. Στην υπόθεση *Dallos*, σχετικά με την μεταβολή της κατηγορίας από εφετείο, το ΕΕΔΑ δεν είχε βρει παραβίαση της ΕΣΔΑ, καθώς το ανώτατο δικαστήριο προέβη σε συνολική αναθεώρηση της υπόθεσης με ακροαματική διαδικασία, οπότε και άκουσε τόσο τον εισαγγελέα όσο και τον συνήγορο υπεράσπισης του προσφεύγοντος. Για το ΕΕΔΑ αρκούσε που ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου για την νέα κατηγορία και που κάθε αδυναμία της προηγούμενης διαδικασίας θεραπεύτηκε ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου. Ομοίως απεφάνθη το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Sipaničičius*, στην οποία ο προσφεύγων δεν γνώριζε την μεταβληθείσα κατηγορία έως ότου δημοσιεύτηκε η απόφαση και στην οποία το εφετείο άκουσε τα μέρη σε προφορική ακρόαση και αναθεώρησε τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος σχετικά με τον

επαναχαρακτηρισμό της πράξης τόσο από άποψη διαδικαστική όσο και ουσιαστική και ο προσφεύγων είχε επιπλέον τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου. Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων προέβαλε την αντίρρησή του σχετικά με το νομικό χαρακτηρισμό της εναντίον του κατηγορίας από το δικαστήριο στην έφεσή του κατά της απόφασης. Το Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο είχε αρμοδιότητα να αναθεωρήσει πλήρως την υπόθεση, εξέτασε και απέρριψε την έφεσή του κατά την ακροαματική διαδικασία έχοντας ακούσει την εισαγγελική αρχή. Εντούτοις, ο προσφεύγων και ο συνήγορος του δεν ήταν παρόντες στην διαδικασία, γεγονός που του στέρησε τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματα υπεράσπισής του έναντι της νέας κατηγορίας κατά τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό.

[ΕΔΔΑ, Tsagarakis κατά Ελλάδος, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 45136/06, 10.09.2009](#)

Η καταγγελία είναι προφανώς αβάσιμη και απορρίπτεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει ότι σε αντίθεση με την υπόθεση *Pélissier et Sassi* κατά Γαλλίας, στην οποία είχε επισημάνει ότι δεν είναι υποχρέωση των εφετών δικαστών ή του εισαγγελέα κατά τη διάρκεια της συζήτησης να αναφερθούν στην δυνατότητα επαναχαρακτηρισμού των γεγονότων, ο εισαγγελέας ζήτησε τον επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων ενώπιον του Εφετείου στις 13 Δεκεμβρίου 2004. Η συζήτηση διεκόπη στη συνέχεια στις 3.10 μ.μ. και ξεκίνησε πάλι την επομένη στις 9 π.μ., για την αγόρευση της υπεράσπισης. Ο επαναχαρακτηρισμός ζητήθηκε από τον εισαγγελέα τη στιγμή της επ' ακροατηρίω διαδικασίας ενώπιον του Εφετείου. Έτσι ο προσφεύγων και οι συνήγοροί του είχαν την δυνατότητα να επιχειρηματολογήσουν επί της πρότασης επαναχαρακτηρισμού ή να ζητήσουν την αναβολή της υπόθεσης σε επόμενη δικάσιμο, αν έκριναν ότι δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθούν αποτελεσματικά. Εξάλλου, το ΕΔΔΑ σημειώνει ότι ο προσφεύγων μπόρεσε να αμφισβητήσει τον επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων, στον οποίο προέβη το Εφετείο ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο οποίος έλεγξε το επίδικο μέτρο σε σχέση με τα δικαιώματα του προσφεύγοντος.

[ΕΔΔΑ, Penev κατά Βουλγαρίας, αρ. προσφ. 20494/04, 07.01.2010](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Στον προσφεύγοντα της παρούσας υπόθεσης, δημόσιο υπάλληλο, ασκήθηκε δίωξη για παράβαση καθήκοντος, σύμφωνα με το άρθρο 282 παρ. 2 ΠΚ. Ούτε κατά την πρωτόδικη, ούτε κατά τη δευτεροβάθμια εκδίκαση της υπόθεσής του δεν προέκυψε η κατηγορία της δόλιας σύναψης επαχθούς σύμβασης, όπως αυτή τιμωρείται από το άρθρο 220 παρ. 1 ΠΚ. Μόνο κατά την οριστική απόφαση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου ενημερώθηκε ο προσφεύγων για το νέο χαρακτηρισμό των γεγονότων υπό την τελευταία αυτή διάταξη. Το ΕΔΔΑ απέρριψε τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι ο νομικός χαρακτηρισμός του αδικήματος λίγη σημασία είχε, δεδομένου ότι η εναλλακτική κατηγορία βασιζόταν στα ίδια γεγονότα. Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο όφειλε να είχε προσφέρει στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να αμυνθεί έναντι της νέας κατηγορίας. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης για περαιτέρω συζήτηση, ή,

εναλλακτικά, να επιτρέψει στον προσφεύγοντα να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις για τη νέα κατηγορία. Δεν έπραξε όμως τίποτα από αυτά, καθώς δεν υποχρεούταν, διότι το άρθρο 285 παρ. 3 ΚΠΔ προέβλεπε την αναβολή της διαδικασίας σε υποθέσεις ουσιώδους μεταβολής της πραγματικής βάσης της κατηγορίας ή νέας κατηγορίας που επισύρει αυστηρότερη τιμωρία. Η απουσία ρητής πρόβλεψης στο εφαρμοστέο δίκαιο που να επιτρέπει τον κατηγορούμενο να υπερασπιστεί τον εαυτό του κατά μεταβληθείσας κατηγορίας υπήρξε αναμφίβολα καθοριστική στο σημείο αυτό.

ΕΔΔΑ, *Adrian Constantin κατά Ρουμανίας*, αρ. προσφ. 21175/03, 12.04.2011

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Το ΕΔΔΑ δεν αμφισβητεί το δικαίωμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, να επαναχαρακτηρίσει την κατηγορία, επί της οποίας επιλήφθηκε. Ωστόσο, παρατηρεί ότι το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται δικονομικές εγγυήσεις προς όφελος του κατηγορούμενου. Πράγματι, κατά το εθνικό δίκαιο, το δικαστήριο που κρίνει ότι ο νομικός χαρακτηρισμός που δόθηκε στα γεγονότα από την παραπεμπτική σε δίκη πράξη πρέπει να μεταβληθεί, οφείλει να καλέσει τα μέρη να παρουσιάσουν τις παρατηρήσεις τους για το ζήτημα αυτό και να υποδείξουν στον κατηγορούμενο που έχει το δικαίωμα να ζητήσει την εξέταση της υπόθεσης στο τέλος της συνεδρίασης ή την αναβολή της συζήτησης, ώστε να ετοιμάσει την υπεράσπισή του. Οι εν λόγω δικονομικές εγγυήσεις ισχύουν για κάθε νομικό επαναχαρακτηρισμό ανεξάρτητα από το στοιχείο του εγκλήματος (*légal, matériel ou moral*) που αυτή αφορά. Εν προκειμένω, ήταν μετά το τέλος της συζήτησης, κατά τη διάσκεψη, που το ανώτατο δικαστήριο προέβη σε επαναχαρακτηρισμό των γεγονότων. Ήταν, επομένως, ήδη πολύ αργά για την άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης. Το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι, σε ό,τι αφορά το υποκειμενικό στοιχείο (*élément moral*), το αδίκημα της κατάχρησης εξουσίας σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος (άρθρο 248 ΠΚ), το οποίο αποδόθηκε αρχικά στον προσφεύγοντα, διαφέρει από το αδίκημα της αμέλειας κατά την άσκηση των καθηκόντων (άρθρο 249 ΠΚ) για το οποίο τελικά καταδικάστηκε. Πράγματι, αν στην πρώτη περίπτωση το αδίκημα τελείται μονάχα αν υπάρχει δόλος, στη δεύτερη περίπτωση η αμέλεια αρκεί. Εντούτοις, το ΕΔΔΑ παρατηρεί ότι το υποκειμενικό στοιχείο του αδικήματος της αμέλειας κατά την άσκηση των καθηκόντων δεν συζητήθηκε ποτέ από τα μέρη και ότι ο επαναχαρακτηρισμός, στον οποίο προέβη το ανώτατο δικαστήριο, μπορεί κατά συνέπεια να θεωρηθεί ότι εξέπληξε τον προσφεύγοντα.

ΕΔΔΑ, *DMT και DK1 κατά Βουλγαρίας*, αρ. προσφ. 29476/06, 24.07.2012

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 α) και β) ΕΣΔΑ

Κατά τη συζήτηση, τόσο ενώπιον του πρωτοβάθμιου όσο και του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, ο προσφεύγων είχε κατηγορηθεί για το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας. Ωστόσο, η απόφαση που εξέδωσε αργότερα το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι η συμπεριφορά που καταλογίζεται στον προσφεύγοντα θα μπορούσε να συνιστά μία διαφορετική ποινική παράβαση, όπως αυτή της απάτης και παρέπεμψε για επανεξέταση την υπόθεση στο αρμόδιο εφετείο. Το ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι με τον τρόπο αυτό το Ανώτατο Δικαστήριο δεν προέβη σε συγκεκριμένο χαρακτηρισμό των γεγονότων, κρίνοντας ότι αυτό ήταν αρμοδιότητα του κατώτερου δικαστηρίου στο πλαίσιο της επανεξέτασης της υπόθεσης. Το ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι κατά την επανεξέταση της

υπόθεσης από το εφετείο, η εισαγγελική αρχή διατήρησε την κατηγορία για παθητική δωροδοκία, ενώ το δικαστήριο δεν μετέβαλε τον χαρακτηρισμό της πράξης και διατήρησε τον χαρακτηρισμό της παθητικής δωροδοκίας στην δεύτερη απόφασή του. Έτσι, όταν η υπόθεση ήχθη για δεύτερη φορά ενώπιον του ανωτάτου ακυρωτικού, ο προσφεύγων διατήρησε την ίδια γραμμή άμυνας. Ούτε πάλι η εισαγγελική αρχή μετέβαλε τον χαρακτηρισμό της πράξης. Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι, αν και λαμβάνοντας υπόψη την πρώτη απόφαση του ανωτάτου ακυρωτικού ο προσφεύγων θα μπορούσε να αναμένει επαναχαρακτηρισμό της πράξης σε απάτη, εντούτοις σε κανένα στάδιο της διαδικασίας το ανώτατο δικαστήριο δεν ενημέρωσε τα μέρη για την ακριβή νομικό χαρακτηρισμό της πράξης που σκόπευε να υιοθετήσει. Χαρακτήρισε τα περιστατικά ως απάτη μόνο κατά την έκδοση της απόφασής του.

[ΕΔΔΑ, Varela Geis κατά Ισπανίας, αρ. προσφ. 61005/09, 05.03.2013](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 3 α) και β) σε συνδυασμό με άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε από το πρωτόδικο δικαστήριο για τα αδικήματα της «γενοκτονίας» κατά το άρθρο 607 παρ. 2 ΠΚ και για πρόκληση σε διάκριση, μίσος και βία σε βάρος ομάδων ή οργανώσεων, με ρατσιστικό και αντισημιτικό κίνητρο, κατά το άρθρο 510 παρ. 1 ΠΚ. Ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, και σε συνέχεια της απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου που έκρινε αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 607 ΠΚ στο μέρος που αφορά την άρνηση της γενοκτονίας, η εισαγγελική αρχή απέσυρε την κατηγορία της άρνησης γενοκτονίας και ζήτησε την απαλλαγή του προσφεύγοντος για το «αδίκημα της γενοκτονίας» κατά την ως άνω αυτή διάταξη του ΠΚ. Από την απόφαση αυτή της εισαγγελικής αρχής προκύπτει ότι η συμπεριφορά του κατηγορητηρίου συμπίπτει με αυτήν, η τιμωρία της οποίας αναιρέθηκε από το συνταγματικό δικαστήριο. Ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου ο προσφεύγων ουδέποτε κατηγορήθηκε ρητά για το αδίκημα της δικαιολόγησης της γενοκτονίας. Δεν προκύπτει ότι ο προσφεύγων ενημερώθηκε για τη μεταβολή της κατηγορίας από «άρνηση» σε «δικαιολόγηση» της γενοκτονίας. Ούτε προκύπτει ότι θα μπορούσε να έχει γνώση της πιθανότητας μεταβολής της κατηγορίας, καθώς η δικαιολόγηση της γενοκτονίας δεν αποτελεί εγγενές στοιχείο της αρχικής κατηγορίας που ήταν γνωστή στον προσφεύγοντα από την αρχή της διαδικασίας.

[ΕΔΔΑ, Mulosmani κατά Αλβανίας, αρ. προσφ. 29864/03, 08.10.2013, Ομοίως Haxhia κατά Αλβανίας, αρ. προσφ. 29861/03, 08.10.2013](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 και 3 α) έως δ) ΕΣΔΑ

Από το αντικείμενο και το σκοπό του άρθρου 6 παρ. 3 α) ΕΣΔΑ προκύπτει επιπλέον η δυνατότητα για τον κατηγορούμενο να «συμμετέχει στην ακρόαση» και το δικαίωμά του «σε εξέταση της υπόθεσής του» από «δικαστήριο» συνεδριάζον παρουσία αυτού. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων προσέβαλε την καταδίκη του καθώς και τον επαναχαρακτηρισμό της παράβασης ενώπιον του Εφετείου, που ήταν αρμόδιο για το εν λόγω ζήτημα. Το Εφετείο απέρριψε την έφεση αιτιολογώντας επαρκώς την απόφασή του. Το Ανώτατο Δικαστήριο εξέτασε επίσης μία άλλη προσφυγή σχετικά με τον επαναχαρακτηρισμό τους αδικήματος. Ήταν αρμόδιο να παράσχει στον προσφεύγοντα την αιτούμενη αποκατάσταση (redressement), αλλά απέρριψε τους ισχυρισμούς με

εύλογη αιτιολόγηση. Από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει κατά το ΕΔΔΑ ότι ο προσφεύγων μπορούσε να προβλέψει την μεταβολή της εναντίον του κατηγορίας. Κρίνει ότι είχε στη διάθεσή του τον χρόνο και τα απαραίτητα μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του έναντι των νέων κατηγοριών και όντως είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον δύο δικαστηρίων. Σε αυτό το σημείο διαφοροποιείται η παρούσα υπόθεση από την υπόθεση *Pélissier και Sassi*, στην οποία το Ακυρωτικό δεν είχε επανεξετάσει «τη διακριτική ευχέρεια» του Εφετείου, όταν αυτό επαναχαρακτήρισε τα γεγονότα. Εν προκειμένω, η απόρριψη της προσφυγής του προσφεύγοντος δεν σημαίνει ότι οι διαδικασίες αναθεώρησης δεν ήταν τέτοιας φύσης, ώστε να θεραπεύσουν τις πιθανά κενά της πρωτόδικης διαδικασίας.

[ΕΔΔΑ, *Diallo κατά Ελβετίας*, απόφαση επί του παραδεκτού, αρ. προσφ. 16847/07, 19.03.2013](#)

Απόρριψη της προσφυγής ως προφανώς αβάσιμης, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ

Ο επαναχαρακτηρισμός του αδικήματος που πραγματοποιείται στην αρχή της πρωτόδικης ακροαματικής διαδικασίας, επιτρέπει στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να οργανώσει την άμυνά του ενώπιον των εθνικών δικαιοδοτικών αρχών και να αμφισβητήσει αυτό τον χαρακτηρισμό στο πλαίσιο συζήτησης ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου και του ομοσπονδιακού δικαστηρίου.

[Η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας](#)

[ΕΔΔΑ, *Brandstetter κατά Αυστρίας*, προσφ. αρ. 11170/84, 12876/87 και 13468/87, 28.8.1991](#)

Ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση ισχυρίζεται ότι το Εφετείο στήριξε τις αποφάσεις του σε παρατηρήσεις του εισαγγελέα που δεν γνώριζε και των οποίων την ύπαρξη αγνοούσε. Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι το δικαίωμα σε εκατέρωθεν ακρόαση (*procès pénal contradictoire*), συνεπάγεται τόσο για την κατηγορούσα αρχή όσο και για την υπεράσπιση, τη δυνατότητα γνώσης των παρατηρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων της αντίδικης πλευράς, καθώς και συζήτησης αυτών. Η εθνική νομοθεσία μπορεί να ικανοποιήσει αυτή την απαίτηση με διαφορετικούς τρόπους, όμως η μέθοδος που θα υιοθετεί, οφείλει να διασφαλίζει ότι η αντίδικη πλευρά είναι ενήμερη για την κατάθεση παρατηρήσεων και διαθέτει την πραγματική δυνατότητα να τις σχολιάσει.

[ΕΔΔΑ, *Foucher κατά Γαλλίας*, αρ. προσφ. 22209/93, 18.03.1997](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων μπορεί να παραπονεθεί για την άρνηση πρόσβασης στον ποινικό φάκελο, παρά το γεγονός ότι δεν κατέθεσε σχετικό αίτημα ενώπιον του εφετείου και δεν παρουσιάστηκε στην ακροαματική διαδικασία ενώπιον αυτού. Η άρνηση προβλήθηκε στον πρώτο βαθμό από τον γενικό εισαγγελέα. Το Εφετείο και το Ανώτατο Ακυρωτικό θεώρησαν ως δεδομένο το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στην δικογραφία ή να λάβει γνώση των εγγράφων που την αποτελούσαν. Χωρίς πρόσβαση στη δικογραφία ή γνώση των εγγράφων που την αποτελούσαν, ο προσφεύγων δεν ήταν σε θέση να προετοιμάσει την υπεράσπισή του κατά τρόπο επαρκή, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των όπλων.

Σύμφωνα με την αρχή της ισότητας των όπλων, σε κάθε διάδικο πρέπει να παρέχεται η εύλογη δυνατότητα να παρουσιάζει τους ισχυρισμούς του υπό συνθήκες που δεν τον τοποθετούν σε μειονεκτική σχέση σε σχέση με τον αντίδικό του. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων επέλεξε να αναλάβει μόνος του την υπεράσπισή του. Παραπέμφθηκε δε αμέσως ενώπιον δικαστηρίου χωρίς προδικασία, οπότε δεν ετίθετο θέμα προστασίας της μυστικότητας της προδικασίας. Τέλος, η καταδίκη του προσφεύγοντος από το εφετείο βασίστηκε αποκλειστικά στις καταθέσεις των αρχών, τις οποίες δεν μπορούσε να αμφισβητήσει καθώς δεν είχε πρόσβαση στον φάκελο. Μάλιστα το ΕΔΔΑ σημειώνει ότι το Ακυρωτικό προέβη στην συνέχεια σε μεταστροφή της νομολογίας του σχετικά με την ενημέρωση για τα στοιχεία της δικογραφίας, όταν ο δικαστής έχει επιληφθεί της υπόθεσης. Με απόφαση της 12ης Ιουνίου 1996, έκρινε ότι «κάθε πρόσωπο με την ιδιότητα του υπόπτου ή του κατηγορούμενου έχει το δικαίωμα, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ όχι της άμεσης πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου, αλλά της παράδοσης, με δικά του έξοδα, και όταν χρειάζεται διά του δικηγόρου του, αντιγράφων των εγγράφων που έχουν υποβληθεί στο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου καλείται να εμφανιστεί.

[ΕΔΔΑ, Rowe and Davis κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 28901/95, 16.02.2000](#)

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ

Το ΕΔΔΑ σημειώνει, εν προκειμένω, ότι ήταν η κατηγορούσα αρχή που χωρίς την συμφωνία του δικαστή αποφάσισε, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο που ίσχυε την εποχή εκείνη, ότι τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έπρεπε να διαμοιραστούν. Υπό το φως των απαιτήσεων του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, το οποίο επιτάσσει η κατηγορούσα αρχή να ενημερώνει την υπεράσπιση για το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που έχει στην κατοχή της και επίσης επιτάσσει οι δυσκολίες που προκαλούνται στην υπεράσπιση να αντισταθμίζονται από τη διαδικασία που ακολουθείται ενώπιον των δικαστικών αρχών, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι μία τέτοια διαδικασία, όπως η κρινομένη, δεν είναι συμβατή με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Το Εφετείο, που εξέτασε το ίδιο τα επίδικα στοιχεία δύο φορές, δεν κατάφερε να αντισταθμίσει την κατάσταση, καθώς δεν μπόρεσε να ακούσει το ίδιο τους μάρτυρες ούτε αξιολόγησε τη συνάφεια των εν λόγω στοιχείων.

[ΕΔΔΑ, Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, αρ. προσφ. 36378/02, 12.04.2005](#)

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ

Σε σχέση με την πρόσβαση στον φάκελο της υπόθεσης, η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι αυτή απαγορεύτηκε στους συνηγόρους του προσφεύγοντος. Το ΕΔΔΑ δεν αμφιβάλει ότι η εισαγγελία είχε ανάγκη να προβεί σε ενδελεχή έλεγχο των στοιχείων που κατέθεσαν οι ρωσικές αρχές. Εντούτοις, το γεγονός αυτό δεν δικαιολογεί από μόνο του την άρνηση στους ενδιαφερόμενους να έχουν πρόσβαση σε έγγραφα που έχουν άμεση επίπτωση στα δικαιώματά τους και από τα οποία εξαρτάται η άσκηση προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ δεν δέχεται το επιχείρημα της Κυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο, καθώς το δικαίωμα μη έκδοσης δεν κατοχυρώνεται από την ΕΣΔΑ, οι εισαγγελικές αρχές δεν υποχρεούνται να επιτρέψουν την

πρόσβαση των προσφευγόντων στον φάκελο έκδοσής τους. Το ΕΔΔΑ υπενθυμίζει ότι, αν και το άρθρο 5 παρ. 2 ΕΣΔΑ δεν επιβάλλει την πλήρη πρόσβαση στο φάκελο της δικογραφίας στον ενδιαφερόμενο, αυτός μπορεί εντούτοις να λαμβάνει επαρκείς πληροφορίες, ώστε να του επιτρέπεται να ασκήσει την προσφυγή του άρθρου 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ.

ΕΔΔΑ, Moore κατά Γερμανίας, αρ. προσφ. 11364/03, 09.07.2009

Παραβίαση άρθρου 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ

Σε ό,τι αφορά την αδυναμία του συνηγόρου του προσφεύγοντος να έχει πρόσβαση σε τμήματα του φακέλου που κατέθεσε η κατηγορούσα αρχή, το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι μία διαδικασία προσφυγής κατά κράτησης πρέπει να στηρίζεται στην αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης και να εγγυάται την ισότητα των όπλων ανάμεσα στην υπεράσπιση και την κατηγορούσα αρχή και ότι αυτή η ισότητα δεν εξασφαλίζεται όταν αρνούνται στην υπεράσπιση την πρόσβαση σε στοιχεία του φακέλου που έχουν ουσιώδη σημασία για την αμφισβήτηση της νομιμότητας της κράτησης.

ΕΔΔΑ, Öcalan κατά Τουρκίας, αρ. προσφ. 46221/99, 12.05.2005

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 β) και γ) ΕΣΔΑ

Η πρόσβαση του προσφεύγοντος στον φάκελο

Το ΕΔΔΑ εξετάζει κατά πόσο το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν του επιτράπη να αποκτήσει πρόσβαση στα έγγραφα του φακέλου μέχρι τις 4 Ιουνίου 1999 παραβίασε τα υπερασπιστικά του δικαιώματα, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ, καθώς δεν του δόθηκε άδεια πρόσβασης στη δικογραφία παρά μόνο εκείνη την ημέρα κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Εθνικού Δικαστηρίου Ασφαλείας (National Security Court) υπό την επιτήρηση δύο υπαλλήλων και δόθηκε άδεια στους συνηγόρους του να του παράσχουν αντίγραφα συγκεκριμένων εγγράφων. Το ΤΕΣ, επικυρώνοντας τα συμπεράσματα του τμήματος, δέχεται ότι στην παρούσα υπόθεση, δεν επιτράπη στον προσφεύγοντα να εξετάσει ο ίδιος τα στοιχεία που συνέλεξε η εισαγγελία πριν την δίκη. Όταν οι συνήγοροι του προσφεύγοντος υπέβαλαν τις παρατηρήσεις του επί των στοιχείων, όφειλαν στην συνέχεια να λάβουν και τα σχόλια του προσφεύγοντος μετά από άμεση εξέταση των εγγράφων. Το γεγονός ότι στον προσφεύγοντα δόθηκε στις 2 Ιουνίου 1999 το δικαίωμα πρόσβασης στο φάκελο υπό την επιτήρηση δύο υπαλλήλων δεν επιλύει το πρόβλημα, δεδομένου του μεγάλου όγκου των σχετικών εγγράφων και του σύντομου χρονικού διαστήματος που είχε στη διάθεσή του ο προσφεύγων. Το ΤΕΣ κρίνει ότι η παρούσα υπόθεση διακρίνεται από την *Kremzow*, στην οποία ο προσφεύγων είχε στη διάθεσή του 21 ημέρες για να εξετάσει 49 σελίδες, σε αντίθεση με τον κ. Öcalan, που είχε 20 ημέρες για να εξετάσει μία δικογραφία 17.000 σελίδων. Η παρούσα υπόθεση διακρίνεται επίσης από την *Kamasinski*, στην οποία ο συνήγορος του κατηγορουμένου μπορούσε να παρέχει στον πελάτη του αντίγραφα όλων των εγγράφων που θεωρούσε σχετικά. Οι συνήγοροι του κ. Öcalan δεν μπορούσαν να του παράσχουν έγγραφα, προτού καταθέσουν τις παρατηρήσεις τους στα εισαγγελικά στοιχεία. Είναι λογικό να εκληφθεί ότι, αν του είχε επιτραπεί να εξετάσει απευθείας για επαρκή χρόνο τα στοιχεία, ο προσφεύγων θα ήταν σε θέση

να προβάλλει επιχειρήματα για την υπεράσπισή του διαφορετικά από αυτά που προέβησαν οι συνήγοροι του, χωρίς να έχουν το πλεονέκτημα των οδηγιών του.

Η πρόσβαση του δικηγόρου του προσφεύγοντος στον φάκελο

Οι συνήγοροι του προσφεύγοντος έλαβαν ένα αρχείο 17.000 σελίδων περίπου δύο εβδομάδες πριν από την έναρξη της δίκης ενώπιον του Εθνικού Δικαστηρίου Ασφαλείας (National Security Court). Καθώς οι περιορισμοί στον αριθμό και στη διάρκεια των επισκέψεών τους κατέστησαν αδύνατη για τους συνηγόρους την ενημέρωση του πελάτη τους για τα έγγραφα πριν την 2^η Ιουνίου 1999 ή την ανάμειξή τους στην εξέταση και ανάλυσή τους, βρέθηκαν σε κατάσταση που καθιστούσε την προετοιμασία της υπεράσπισης ιδιαίτερος δύσκολη. Η μετέπειτα εξέλιξη της διαδικασίας δεν τους επέτρεψε να αντιμετωπίσουν αυτές τις δυσκολίες: η συζήτηση συνεχίστηκε χωρίς διακοπή μέχρι τις 8 Ιουνίου 1999 και στις 23 Ιουνίου 1999 οι συνήγοροι του προσφεύγοντος κλήθηκαν να παρουσιάσουν τις παρατηρήσεις του στο σύνολο των στοιχείων του φακέλου, συμπεριλαμβανομένων όσων προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία.

ΕΕΔΑ, Α και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφ. 3455/05, 19.02.2009

Βασικές αρχές

Στον ύποπτο που έχει στερηθεί της ελευθερίας του πρέπει να παρέχεται μία πραγματική δυνατότητα αμφισβήτησης των στοιχείων που θεμελιώνουν τις εναντίον του κατηγορίες, διότι η διατήρηση βάσιμων υποψιών ότι τέλεσε ένα έγκλημα αποτελεί *sine qua non* όρο για την νομιμότητα της κράτησής του. Έτσι, ο κρατούμενος ή ο εκπρόσωπός του πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου, επί των οποίων βασίζονται οι εναντίον του κατηγορίες.

Το ΕΕΔΑ έχει κρίνει ότι ακόμα και στις περιπτώσεις που αφορούν την απόφαση επί κατηγορίας σε ποινικές διαδικασίες που εμπίπτουν στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ, το δικαίωμα στην εκατέρωθεν ακρόαση μπορεί να περιοριστεί στο μέτρο που είναι απόλυτα αναγκαίο για την προστασία ενός εννόμου αγαθού τόσο σημαντικού όσο η εθνική ασφάλεια, η ανάγκη να κρατηθούν μυστικές συγκεκριμένες αστυνομικές τακτικές διερεύνησης αδικημάτων ή η προστασία δικαιωμάτων τρίτων. Εντούτοις, αν θέλουμε να εγγυηθούμε στον κατηγορούμενο μία δίκαιη δίκη, το σύνολο των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η υπεράσπιση εξ αιτίας του περιορισμού των δικαιωμάτων αυτών πρέπει να αντισταθμίζεται από την διαδικασία που ακολουθείται ενώπιον των δικαστικών αρχών.

Έτσι, αν το δικαίωμα σε δίκαιη ποινική δίκη που εγγυάται το άρθρο 6 ΕΣΔΑ περιλαμβάνει το δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα σχετικά στοιχεία που έχουν στην κατοχή τους οι αρχές, το ΕΕΔΑ κρίνει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι αναγκαίο, στο όνομα του δημοσίου συμφέροντος, να αποκρύπτονται συγκεκριμένα στοιχεία από την υπεράσπιση.

Στην υπόθεση *Jasper*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι αποτελούσε επαρκές αντισταθμισμα στους περιορισμούς στο δικαίωμα υπεράσπισης η χωρίς εκατέρωθεν ακρόαση εξέταση των σχετικών με τα ζητήματα της υπόθεσης στοιχείων, στην οποία προέβη δικαστής, προτού αρνηθεί να τα παράσχει στον κατηγορούμενο, με την αιτιολογία ότι το δημόσιο συμφέρον να κρατηθούν μυστικά υπερείχε από

τη χρησιμότητα της παράδοσής τους στην υπεράσπιση. Η θεμελίωση της μη παράβασης του άρθρου 6 ΕΣΔΑ βασίστηκε στο γεγονός ότι η στάθμιση των συντρεχόντων συμφερόντων διενεργήθηκε από δικαστή πλήρως ενήμερο για το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, ότι η υπεράσπιση υπήρξε ενήμερη και είχε την ευκαιρία να καταθέσει παρατηρήσεις, καθώς και να συμμετέχει στην διαδικασία απόφασης στο μέτρο που ήταν δυνατόν χωρίς να της παρασχεθούν τα στοιχεία απόδειξης που η κατηγορούσα αρχή δεν επιθυμούσε να παράσχει.

Αντίθετα, στην απόφαση *Edwards και Lewis κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν εγγύοταν επαρκώς την δικαιοσύνη της δίκης διαδικασία, στην οποία τα εμπιστευτικά στοιχεία της προδικασίας που κατατέθηκαν στον δικαστή είχαν ή θα μπορούσαν να έχουν σχέση με πραγματικό ζήτημα που εγείρετο από την κατηγορούσα αρχή, ικανό να επιδράσει καταλυτικά στην έκβαση της δίκης και των οποίων η διαχείριση ανήκε στον δικαστή αυτόν και όχι σε ενόρκους.

Σε άλλες υποθέσεις, στις οποίες το δημόσιο συμφέρον δικαιολογούσε τους μεταγενέστερους περιορισμούς στο δικαίωμα υπεράσπισης, το ΕΔΔΑ έχει ερευνήσει μέχρι ποιου σημείου τα υπάρχοντα αποκαταστατικά μέτρα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσουν την μερική απουσία εκατέρωθεν ακρόασης. Έτσι, στην απόφαση *Lucà κατά Ιταλίας*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι εισαγγελικές αρχές δεν παραβίασαν απαραίτητα το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ προστρέχοντας, στο πλαίσιο της δίκης, σε καταθέσεις που έγιναν κατά την προδικασία – κυρίως όταν μάρτυρας αρνούνταν να τις επαναλάβει δημόσια από φόβο για την ασφάλειά του – αν ο κατηγορούμενος είχε την επαρκή ευκαιρία να τις αμφισβητήσει τη στιγμή που έλαβαν χώρα ή αργότερα. Εντούτοις, το ΕΕΔΑ υπογράμμισε ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης περιορίστηκαν με τρόπο ασύμβατο με τις εγγυήσεις του άρθρου 6, όταν η καταδίκη στηρίχθηκε, αποκλειστικά ή κατά τρόπο καθοριστικό, επί κατάθεσης που πραγματοποιήθηκε από ένα πρόσωπο που ο κατηγορούμενος δεν μπόρεσε να εξετάσει ή να πετύχει την εξέτασή του ούτε στο στάδιο της προδικασίας ούτε κατά την ακροαματική διαδικασία.

Ομοίως, στην απόφαση *Doorson*, το ΕΕΔΑ έκρινε ότι η απόκρυψη της ταυτότητας ορισμένων μαρτύρων από τον κατηγορούμενο από φόβο για εκδίκηση δεν επέφερε παραβίαση του άρθρου 6. Ο συνήγορος υπεράσπισης ήταν σε θέση να εξετάσει ενώπιον του Εφετείου τους ανώνυμους μάρτυρες, προκειμένου να πλήξει την αξιοπιστία των καταθέσεών τους απουσία του πελάτη του και το εφετείο σημείωσε στην απόφασή του ότι χρησιμοποίησε με σύνεση τις εν λόγω καταθέσεις. Το ΕΕΔΑ έκρινε ότι το μειονέκτημα που δημιουργήθηκε στην υπεράσπιση αποκαταστάθηκε επαρκώς. Υπογράμμισε ότι μία κατηγορία δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά αλλά ούτε και κατά τρόπο καθοριστικό σε ανώνυμες καταθέσεις.

Πολλές φορές το ΕΔΔΑ έχει επισημάνει τη δυνατότητα προσφυγής σε ειδικούς δικηγόρους ως αντίβαρο στο δικονομικό μειονέκτημα που προκύπτει από την απουσία πλήρους ενημέρωσης του φακέλου σε περιπτώσεις εθνικής ασφάλειας, αλλά δεν κλήθηκε ποτέ να αποφανθεί επί της συμβατότητας μίας τέτοιας διαδικασίας με το άρθρο 5 παρ. 4 ή το άρθρο 6 ΕΣΔΑ.

Στις υποθέσεις *Tinnelly & Sons Ltd και λοιποί* και *McElduff και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και *Al-Nashif κατά Βουλγαρίας*, το ΕΔΔΑ αναφέρθηκε στις παρατηρήσεις στην υπόθεση *Chahal*

σχετικά με την διαδικασία, αναφερόμενο στους ειδικούς δικηγόρους, αλλά δεν απεφάνθη στην συμβατότητα της διαδικασίας αυτήν με τα επίδικα συμβατικά δικαιώματα.

Στην υπόθεση *Chahal*, όπου ο προσφεύγων κρατούνταν προς απέλαση επί τη βάση του άρθρου 5 παρ 1 στ) για λόγους δημοσίας ασφάλειας και που ο υπουργός εσωτερικών αρνήθηκε την υπό όρους απελευθέρωσή του, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών θα μπορούσε να αποδειχθεί αναπόφευκτη σε περιπτώσεις που διακυβεύεται η εθνική ασφάλεια, ορίζοντας ότι αυτό δεν σήμαινε ότι οι εθνικές αρχές εξαιρούνταν του αποτελεσματικού ελέγχου των εθνικών δικαστηρίων, τη στιγμή που ισχυρίζονταν ότι η υπόθεση αφορούσε την εθνική ασφάλεια και την τρομοκρατία. Καταλήγοντας σε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ στην υπόθεση αυτή, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι το High Court, αποφαινόμενο επί της προσφυγής επί του habeas corpus δεν είχε πρόσβαση στο σύνολο των στοιχείων, επί των οποίων είχε βασίσει την απόφασή του ο Υπουργός Εσωτερικών. Ακόμα και αν μία συμβουλευτική επιτροπή, προεδρευόμενη από εφέτη που είχε γνώση του συνόλου των πληροφοριών που είχε στην κατοχή της η υπηρεσία εθνικής ασφάλειας, αποτελούσε μία εγγύηση, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η επιτροπή αυτή δεν μπορούσε να θεωρηθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 5 § 4, λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν είχε το δικαίωμα παράστασης ενώπιόν της, παρά μόνο έλαβε μία περιληπτική καταγραφή των εναντίον του ισχυρισμών προσβολής της εθνικής ασφάλειας, η επιτροπή δεν είχε καμία αποφασιστική εξουσία, και η γνώμη που μεταβίβασε στον υπουργό εσωτερικών δεν ήταν δεσμευτική ούτε δημόσια. Στην απόφαση αυτή, το ΕΔΔΑ αναφέρεται στις παρατηρήσεις των παρεμβαινόντων σε σχέση με τη διαδικασία που εφαρμόζεται στον Καναδά στον τομέα των απελάσεων για λόγους δημοσίας ασφάλειας, σύμφωνα με την οποία ο αρμόδιος δικαστής εξετάζει το σύνολο των στοιχείων του φακέλου σε ακροαματική διαδικασία κλεισμένων των θυρών, κατά την οποία το προς απέλαση πρόσωπο λαμβάνει σύνοψη όσο πιο εξαντλητική γίνεται των κατηγοριών που παραμένουν εναντίον του και έχει το δικαίωμα να εκπροσωπείται και να προτείνει μάρτυρες. Ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των στοιχείων που αφορούν την ασφάλεια διασφαλίζεται από την υποχρέωση εξέτασής τους δίχως την παρουσία του ενδιαφερόμενου και του συνηγόρου του. Σε αυτήν όμως την περίπτωση, στη θέση τους παρίσταται δικηγόρος που χαίρει ειδικής πιστοποίησης ασφάλειας και ορίζεται από το δικαστήριο, και ο οποίος εξετάζει τους μάρτυρες επικουρώντας κατά τρόπο γενικό τον δικαστή στην αξιολόγηση της βασιμότητας των ισχυρισμών που προβάλλει το Κράτος. Το ΕΔΔΑ δίνει έμφαση στο γεγονός ότι στον Καναδά εφαρμόζεται μια πιο αποτελεσματική μορφή δικαστικού ελέγχου για τις υποθέσεις αυτές. Αυτό αποδεικνύει ότι πράγματι υπάρχουν τεχνικές που επιτρέπουν τη συμφιλίωση μεταξύ αφενός των εύλογων ανησυχιών ασφάλειας σχετικά με την φύση και την προέλευση των πληροφοριών και αφετέρου την ανάγκη παροχής σε επάρκεια στο διάδικο δικονομικών εγγυήσεων.

Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

Οι αρμόδιοι δικαστές όντως εξέτασαν τόσο τα «μη εμπιστευτικά» όσο και τα «μυστικά» στοιχεία του φακέλου, αλλά οι προσφεύγοντες και οι συνήγοροι τους δεν μπόρεσαν να έχουν πρόσβαση σε αυτά. Αντιθέτως, αυτά παρασχέθηκαν σε έναν ή περισσότερους ειδικούς δικηγόρους, για να

ενεργήσουν στο όνομα των κατηγορουμένων. Στο πλαίσιο του εμπιστευτικού σταδίου της διαδικασίας που διενεργήθηκε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών Μετανάστευσης (SIAC), οι ειδικοί δικηγόροι μπορούσαν να ασκήσουν στο όνομα των προσφευγόντων δικονομικές και ουσιαστικές ενστάσεις – επιχειρώντας για παράδειγμα να λάβουν συμπληρωματική ενημέρωση. Εντούτοις, από τη στιγμή που έλαβαν γνώση μυστικών στοιχείων, δεν είχαν πλέον την εξουσία να επικοινωνήσουν με τους προσφεύγοντες και τους συνηγόρους τους χωρίς την σύμφωνη γνώμη της SIAC.

Ως δικαιοδοτικό όργανο πλήρως ανεξάρτητο και αρμόδιο να εξετάσει όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, μυστικά και μη εμπιστευτικά, η SIAC ήταν σε καλύτερη θέση να εξασφαλίσει ότι καμία πληροφορία δεν θα παρεχόταν χωρίς λόγο στους κρατούμενους. Στο πλαίσιο αυτό, η δυνατότητα που αναγνωριζόταν στους ειδικούς δικηγόρους να εξετάσουν τους μάρτυρες επί της αναγκαιότητας εμπιστευτικότητας και να αιτηθούν από τους δικαστές την παροχή των επιπλέον πληροφοριών θα μπορούσε να παρέχει μία επιπλέον εγγύηση. Δεδομένων των στοιχείων που έχει στην διάθεσή του, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι οι αρχές δεν επικαλέστηκαν τη μυστικότητα κατά τρόπο υπερβολικό και αδικαιολόγητο στο πλαίσιο των προσφυγών που κατατέθηκαν από τους ενδιαφερόμενους ή ότι οι απορρίψεις των αιτημάτων παροχής δεν δικαιολογούνταν από υπέρτερους λόγους.

Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η δυνατότητα που παρέχεται στους ειδικούς δικηγόρους να εξακριβώσουν τις παρεχόμενες αποδείξεις και να υπερασπιστούν τους κατηγορούμενους, μπορούσε να τους παρέχει ένα σημαντικό ρόλο, ικανό να ισοσκελίσει την μερική μόλις διασπορά των στοιχείων και την απουσία μίας πραγματικής ακρόασης, δημόσιας και εκατέρωθεν. Εντούτοις, οι ειδικοί δικηγόροι δεν ήταν ικανοί να φέρουν σε πέρας αυτή την αποστολή, παρά μόνο αν οι κρατούμενοι είχαν λάβει επαρκή ενημέρωση επί των εναντίον τους κατηγοριών, ώστε να τους παρέχουν χρήσιμες οδηγίες. Αν και αυτό πρέπει να εξεταστεί ανά περίπτωση, το ΕΔΔΑ σημειώνει γενικά ότι στην περίπτωση που οι αποδείξεις θα διανέμονταν σε ευρεία κλίμακα και που τα μη εμπιστευτικά στοιχεία διαδραμάτιζαν αποφασιστικό ρόλο στην απόφαση που θα εξεδίδετο κατά ενός προσφεύγοντος, δεν θα ήταν βάσιμο να ισχυριστεί κανείς ότι αυτός στερήθηκε της δυνατότητας να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τον εύλογο χαρακτήρα της καταδίκης και των υποψιών του υπουργού εσωτερικών εναντίον του. Σε άλλες περιπτώσεις, που οι ισχυρισμοί που ενέχονται σε μη εμπιστευτικά στοιχεία, θα ήταν επαρκώς ακριβείς, αν και το σύνολο ή η πλειονότητα των στοιχείων κρατήθηκαν μυστικές, ο προσφεύγων θα μπορούσε, αν χρειαζόταν, να παράσχει πληροφορίες στον συνήγορό του ή στον ειδικό δικηγόρο, και ο τελευταίος αυτός θα μπορούσε έτσι να αποκρούσει τις επίδικες κατηγορίες, χωρίς να χρειάζεται να γνωρίζει τις λεπτομέρειες ή τις πηγές των αποδεικτικών στοιχείων, στις οποίες βασιζόνταν. Αντιθέτως, στις περιπτώσεις που τα μη εμπιστευτικά στοιχεία αποτελούνταν αποκλειστικά από γενικούς ισχυρισμούς και στην περίπτωση που η SIAC βασιζόταν αποκλειστικά ή σε καθοριστικό βαθμό σε μυστικά στοιχεία, για να διατηρήσει σε κράτηση τους προσφεύγοντες, δεν ικανοποιούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 5 παρ. 4 ΕΣΔΑ.

Απουσία παραβίασης άρθρου 6 ΕΣΔΑ

Ο προσφεύγων συνελήφθη και ανακρίθηκε από την αστυνομία χωρίς δικηγόρο. Την επομένη της ανάκρισής του από τις αστυνομικές αρχές, ο προσφεύγων εξετάστηκε από τον ανακριτή, παρουσία δικηγόρου που διορίστηκε επίσημα το ίδιο πρωί. Κατά τη διάρκεια της ανάκρισής αυτής, προέβη σε λεπτομερείς δηλώσεις και διατήρησε όσα κατέθεσε στην αστυνομία. Καταδικάστηκε από τα εθνικά δικαστήρια. Στις καταδικαστικές τους αποφάσεις οι δικαστές αντιπαρέβαλαν διαφορετικές καταθέσεις του, τις οποίες και έλαβαν υπόψη στο σκεπτικό τους, σημειώνοντας ότι ο ενδιαφερόμενος άλλαζε συνεχώς εκδοχή των πραγμάτων. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, το δικαίωμα πρόσβασης στη δικογραφία δεν κατοχυρώνεται πάντα πριν την ανάκριση από τον ανακριτή. Ο προσφεύγων επικαλείται το άρθρο 7 της Οδηγίας 2012/13/UE της 22 Μαΐου 2012, ισχυριζόμενος ότι η άρνηση πρόσβασης στη δικογραφία εμποδίζει τον δικηγόρο του να φέρει σε πέρας το έργο του κατά τρόπο έστω ελάχιστα αποτελεσματικό κατά την πρώτη ανάκριση.

Σύμφωνα με το εν ισχύι δικονομικό δίκαιο, οι αρχές του Λουξεμβούργου επιτρέπουν την πρόσβαση στην ποινική δικογραφία αμέσως μετά την πρώτη ανάκριση. Το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι οι περιορισμοί στην πρόσβαση στη δικογραφία κατά την έναρξη της ποινικής διαδικασίας, κατά το στάδιο της έρευνας και της ανάκρισης, μπορούν να αιτιολογηθούν ιδίως από την ανάγκη διασφάλισης της μυστικότητας των στοιχείων που διαθέτουν οι αρχές και την προστασία των δικαιωμάτων τρίτων προσώπων. Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ δεν κρίνει παράλογη την αιτιολόγηση από τις εθνικές αρχές της απουσίας πρόσβασης στη δικογραφία για λόγους σχετικούς με την προστασία των συμφερόντων της δικαιοσύνης. Επιπλέον, ήδη πριν από την απόδοση κατηγοριών, ο εξεταζόμενος διαθέτει κάθε ελευθερία για την οργάνωση της υπεράσπισής του, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός του σε σιωπή, του δικαιώματος πρόσβασης στη δικογραφία μετά την πρώτη εξέταση ενώπιον του ανακριτή και του δικαιώματος επιλογής της στρατηγικής υπεράσπισής του καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Έτσι διασφαλίζεται δίκαιη ισορροπία σε σχέση με την πρόσβαση στη δικογραφία, από το τέλος της πρώτης εξέτασης, ενώπιον των ανακριτικών αρχών και καθ' όλη τη διάρκεια της δίκης.

Το ΕΔΔΑ κρίνει ότι δεν είναι αρμοδιότητά του να αποφανθεί για το κατά πόσο γεννάται για τον προσφεύγοντα από την Οδηγία 2012/13/EE δικαίωμα της υπεράσπισης σε πρόσβαση στη δικογραφία ήδη πριν από την πρώτη εξέταση από τον ανακριτή. Σε ό,τι αφορά την Οδηγία, το ΕΔΔΑ αρκείται στο να επισημάνει ότι η πρώτη παράγραφος του άρθρου 7 της Οδηγίας αυτής αφορά το ζήτημα της νομιμότητας της σύλληψης και της κράτησης, που καλύπτεται από το άρθρο 5 ΕΣΔΑ. Αυτό που διακυβεύεται εν προκειμένω είναι το ζήτημα του σεβασμού του δικαιώματος υπεράσπισης του «κατηγορούμενου» κατά την έννοια του άρθρου 6 ΕΣΔΑ. Στο πλαίσιο αυτό, η παράγραφος 3 του άρθρου 7 της Οδηγίας προβλέπει ότι η πρόσβαση στο υλικό παρέχεται «εγκαίρως ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης και το αργότερο έως την υποβολή των στοιχείων της κατηγορίας στην κρίση του δικαστηρίου». Το ΕΔΔΑ

κρίνει ότι το άρθρο 6 ΕΣΔΑ δεν πρέπει να ερμηνεύεται με τρόπο, ώστε να εγγυάται απεριόριστη πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας ήδη πριν από την πρώτη εξέταση από τον ανακριτή, καθώς οι εθνικές αρχές έχουν λόγους σχετικούς με την προστασία των συμφερόντων της δικαιοσύνης επαρκείς, ώστε να μην θέτουν σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των ερευνών. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ κρίνει ότι η στήριξη από τον δικηγόρο κατά την ανάκριση δεν υπήρξε αναποτελεσματική εξαιτίας της απουσίας πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας πριν από την ανάκριση αυτή.

Δικαστήριο της ΕΕ

[ΔΕΕ, Απόφαση της 05.10.2015, C-216/14, Gavril Covaci, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη \(Γενική Συλλογή\)](#)

Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο της ΕΕ αποφάνθηκε ότι:

1) Τα άρθρα 1 έως 3 της οδηγίας 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία, στο πλαίσιο ποινικής δίκης, απαγορεύει στο πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση κατά τη συνοπτική διαδικασία να προβάλλει εγγράφως αντιρρήσεις κατά της εν λόγω αποφάσεως σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας, έστω και αν το εν λόγω πρόσωπο δεν είναι γνώστης της γλώσσας διαδικασίας, υπό τον όρο ότι οι αρμόδιες αρχές δεν θεωρούν, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, ότι, λαμβανομένων υπόψη της οικείας διαδικασίας και των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, οι εν λόγω αντιρρήσεις συνιστούν ουσιώδες έγγραφο.

2) Τα άρθρα 2, 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και 6, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία, στο πλαίσιο ποινικής δίκης, επιβάλλει στον κατηγορούμενο που δεν διαμένει στο εν λόγω κράτος μέλος να διορίσει αντίκλητο για την επίδοση εκδοθείσας κατά τη συνοπτική διαδικασία ποινικής αποφάσεως που τον αφορά, υπό τον όρο ότι ο κατηγορούμενος έχει πράγματι στη διάθεσή του ολόκληρη την ταχθείσα προθεσμία για την προβολή αντιρρήσεων κατά της εν λόγω αποφάσεως.